

Hospodářská strategie České republiky: Česko do top 10

HOSPODÁŘSKÁ STRATEGIE ČESKÉ REPUBLIKY: Česko do top 10

Hospodářská strategie České republiky

Česko do top 10

Praha, říjen 2024

Na přípravě se podílely tyto instituce:

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Ministerstvo financí

Úřad vlády České republiky

Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo dopravy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministr pro vědu, výzkum a inovace

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí

Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo vnitra

Ministerstvo obrany

Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo spravedlnosti

Digitální a informační agentura

Obsah

MANAŽERSKÉ SHRNU TÍ	4
10 + 1 priorit hospodářské strategie	6
ÚVOD.....	7
I. ANALÝZA STAVU A VÝVOJE EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY	8
II. STRATEGIE A JEJÍ OBLASTI	15
1. Lidský kapitál, produktivita a přidaná hodnota.....	17
1.1 Lidský kapitál (vzdělávání, trh práce, zdraví)	18
1.2 Výzkum, vývoj a inovace	22
1.3 Digitalizace a informační koncepce (e-Government).....	24
1.4 Fungující a efektivní regulace, podnikatelské prostředí	26
1.5 Kvalita veřejných institucí	29
2. Strategická infrastruktura.....	31
2.1 Energetická infrastruktura a dekarbonizace	32
2.2 Dopravní infrastruktura.....	36
2.3 Digitální infrastruktura, ekonomika a společnost	39
2.4 Ekonomická bezpečnost a obchodní strategie.....	42
2.5 Surovinová bezpečnost	45
3. Industrializace s přidanou hodnotou	48
3.1 Kultura úspěchu a podnikavost.....	48
3.2 Pokročilé technologie.....	49
3.3 Strategická odvětví.....	51
3.4 Industrializace v kontextu politik Evropské unie.....	52
4. Financování	55
4.1 Vybudování finanční infrastruktury dostupného kapitálu	56
4.2 Nástroje pro financování a přípravu strategických investic.....	56
4.3 Financování udržitelnosti	61
4.4 Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí	63
III. PROVÁDĚNÍ STRATEGIE.....	67
Seznam příloh	70

MANAŽERSKÉ SHRNUÍ

Hospodářská strategie České republiky představuje klíčový dokument určující směr hospodářské politiky státu do roku 2040. Strategie reaguje na výzvy, jako jsou změny geopolitického prostředí, demografický vývoj, klimatická krize či technologická transformace. Tyto trendy vytvářejí rizika, ale také příležitosti pro českou ekonomiku. Například technologie jako umělá inteligence, Průmysl 4.0 či digitalizace mají potenciál výrazně ovlivnit hospodářský rozvoj. Demografický vývoj, zejména stárnutí populace a pokles porodnosti, vyžaduje zásadní změny ve veřejných financích, důchodovém systému a zdravotnictví. Strategie klade důraz na zvyšování efektivity veřejných výdajů a přizpůsobení trhu práce těmto změnám, včetně podpory migrace kvalifikovaných pracovníků.

Strategie poskytuje koncepci pro rozvoj ekonomiky nejen v kontextu hospodářského růstu, ale také s důrazem na environmentální a sociální odpovědnost, i obranu a bezpečnost země. Dokument staví na některých dřívějších strategických rámcích a přebírá klíčové cíle pro zajištění konkurenceschopnosti a udržitelného ekonomického rozvoje. Důležitou vlastností strategie je její flexibilita, která umožní pravidelné aktualizace na základě měnících se podmínek.

Česká ekonomika se v současné době vyznačuje stabilitou a významnou průmyslovou základnou, přičemž klíčovou roli hrají zahraniční společnosti, které přinášejí know-how a kapitál. Na druhé straně je ekonomika závislá na zahraničním kapitálu a subodavatelském postavení. Česká republika vykazuje nízkou nezaměstnanost, avšak zároveň čelí výzvam v podobě nedostatku kvalifikované pracovní síly, což ohrožuje budoucí růst. Ekonomika také vykazuje vyšší energetickou a materiálovou náročnost, což představuje významnou výzvu v kontextu ekologické transformace.

Hlavním cílem strategie je dosažení dlouhodobě udržitelného růstu českého hospodářství založeného na konkurenceschopnosti a vysoké přidané hodnotě.

Měřitelným cílem hospodářské strategie je umístit se v elitní desítce mezi zeměmi Evropské unie ve výši hrubého domácího produktu na osobu v paritě kupního standardu.

Hospodářská strategie identifikuje čtyři hlavní strategické oblasti:

- 1. Lidský kapitál, produktivita a přidaná hodnota** – zahrnuje rozvoj vzdělávání, podporu výzkumu a inovací, digitalizaci a zlepšování podnikatelského prostředí. Cílem je zvýšit přidanou hodnotu českých firem a zajistit dlouhodobou udržitelnost veřejných institucí.
- 2. Strategická infrastruktura** – pokrývá investice do energetiky, dopravy a digitální infrastruktury, přičemž klade důraz na dekarbonizaci a bezpečnost dodávek energií a surovin, vč. opětovného využití materiálů.
- 3. Industrializace s přidanou hodnotou** – zaměřuje se na rozvoj technologicky vyspělých odvětví a podporu inovací ve stávajících průmyslových sektorech s cílem zvýšit přidanou hodnotu a konkurenceschopnost českých produktů. Zároveň se dotýká také oblasti rozvoje obranného a bezpečnostního průmyslu.
- 4. Financování** – zahrnuje zajištění dostupného kapitálu pro strategické investice, využití evropských fondů a národních rozpočtů pro udržitelný rozvoj a stabilizaci veřejných financí.

Implementace Hospodářské strategie je klíčovým krokem k dosažení stanovených cílů v oblasti udržitelného ekonomického růstu, konkurenceschopnosti a zvýšení přidané hodnoty české ekonomiky.

Hospodářská strategie je zastřešující koncepcí vlády České republiky. Gestorskou a řídicí roli ve vztahu ke strategii má Ministerstvo průmyslu a obchodu v koordinaci s Úřadem vlády a Ministerstvem financí. Hlavní odpovědnost za implementaci strategie mají jednotlivá ministerstva. Praktickou koordinaci bude průběžně zajišťovat pracovní skupina zřízená Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Dle Metodiky přípravy veřejných strategií je Hospodářská strategie kategorizována jako koncepce, tedy dokument, který řeší konkrétní problematiku; klade důraz na analytickou a strategickou část, neobsahuje implementační část, resp. ji zmiňuje pouze rámcově. Implementace je řešena v samostatném prováděcím dokumentu – následném implementačním plánu.

Pro sledování pokroku v implementaci strategie jsou stanoveny konkrétní indikátory, které umožní pravidelné vyhodnocování dosažených výsledků. O pokroku bude pravidelně informován Vládní výbor pro strategické investice a vláda České republiky. Nástrojem řízení a realizace strategie bude implementační plán. Aktualizace budou vycházet z výsledků monitorování.

Hospodářská strategie představuje ucelený plán pro dlouhodobý rozvoj a zajištění konkurenceschopnosti české ekonomiky. Klíčovým aspektem je propojení udržitelnosti s růstem, přičemž důraz je kladen na inovace, vzdělávání a infrastrukturu. Strategie reflektuje globální trendy a výzvy, které ovlivní budoucí vývoj země, a stanovuje konkrétní kroky pro jejich efektivní zvládnutí. Cílem je vytvořit ekonomické prostředí, které bude motivovat k vyšším výkonům a zajistí prosperitu i pro budoucí generace.

Po naplnění klíčových opatření definovaných v této strategii se Česká republika stane dynamickým lídrem střední Evropy, kde inovace a technologie s vysokou přidanou hodnotou budou pohánět udržitelnou a prosperující ekonomiku. Naše společnost bude stavět na rozvoji lidského kapitálu, ekologické odpovědnosti a moderní infrastruktury, čímž zajistíme stabilní a dlouhodobý růst pro současné i budoucí generace.

10 + 1 priorit hospodářské strategie

Hospodářská strategie České republiky je navržena tak, aby podporovala dlouhodobý udržitelný růst a konkurenceschopnost v rychle se měnícím globálním prostředí. Česká republika bude usilovat o posílení své pozice na globálním trhu a o ochranu ekonomické stability pro budoucí generace.

1. Moderní a kvalitní vzdělání podporující podnikavost

Chceme, aby školy na všech úrovních připravovaly studenty na budoucnost – podporujeme podnikavost, kreativitu a zdravou soutěživost, abychom vychovali generaci, která uspěje v rychle se měnící ekonomice.

2. Trh práce, který motivuje

Zajistíme, aby dávkový a sociální systém motivoval k práci, rozvíjel lidský potenciál a poskytoval možnosti, jak využít dovednosti každého člověka naplno.

3. Zdravější, silnější a odolnější společnost

Investujeme do prevence a programů, které podporují zdravý životní styl a sport, aby společnost byla odolnější a lépe připravená na výzvy budoucnosti.

4. Z výzkumu rovnou do praxe – inovace, které mění svět

Dokončíme reformu, která zajistí, že výsledky výzkumu a vývoje se rychle a efektivně promění v inovace a praktické řešení pro každodenní život.

5. Přátelské prostředí pro podnikání a efektivní státní správa

Vytvoříme prostředí, kde se podnikatelé mohou rozvíjet bez zbytečné byrokracie, a kde stát funguje rychle a efektivně pro občany i firmy.

6. Čistá, bezpečná a spolehlivá energie na podporu konkurenceschopnosti

Podpoříme rozvoj bezemisních zdrojů energie, abychom ochránili naše životní prostředí, zajistili stabilní dodávky energií pro další generace, a zároveň neohrozili konkurenceschopnost naší ekonomiky.

7. Investice do budoucnosti – rozvoj veřejné infrastruktury

Připravíme komplexní plán investic do infrastruktury, který zohlední financování a dlouhodobé potřeby, aby se naše země modernizovala a rostla. Zajistíme dostatek finančních prostředků pro dokončení klíčových dopravních staveb, které propojí Českou republiku a podpoří hospodářský růst.

8. Ekonomická bezpečnost a ochrana kritické infrastruktury

Budeme chránit klíčové oblasti, včetně digitální infrastruktury, abychom zajistili stabilitu a ekonomickou bezpečnost v každodenním životě.

9. Zodpovědné finance pro udržitelnou budoucnost

Zajistíme dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, abychom zachovali stabilní ekonomiku a zabránili zadlužování budoucích generací.

10. Budování značky Česka, strategická spolupráce se světem a silný hlas v EU a NATO

Postupně budeme propagovat Česko jako zemi inovativní a tvořivou. Posílíme spolupráci s klíčovými partnery mimo Evropu, abychom zajistili přístup ke strategickým a kritickým surovinám. Posílíme aktivní roli České republiky v hospodářské, obranné a bezpečnostní politice EU a NATO, aby byla naše země i nadále spolehlivým partnerem a chránila své zájmy.

+ 1 Dostupnost kapitálu a rozvoj finanční infrastruktury

Vytvoříme lepší přístup k financování pro firmy i jednotlivce, který jim pomůže s rozvojem jejich projektů. Podpoříme inovace v oblasti finančních technologií a vytvoříme stabilní a transparentní finanční prostředí, které bude motivovat k investicím.

ÚVOD

Hospodářská strategie představuje jeden ze základních dokumentů hospodářské politiky státu, který definuje koncepci pro budoucí rozvoj a stabilitu ekonomiky. Vytvoření koncepce umožní koordinovaný přístup napříč resorty v oblasti hospodářských politik, což v budoucnu zmírní a minimalizuje rizika a nejistoty pro krátkodobý i dlouhodobý vývoj ekonomiky. Vláda České republiky se proto rozhodla připravit strategický dokument, který bude sloužit jako stěžejní nástroj pro formování hospodářské politiky státu do roku 2040.

Dle Metodiky přípravy veřejných strategií je Hospodářská strategie kategorizována jako koncepce, tedy dokument, který řeší konkrétní problematiku; klade důraz na analytickou a strategickou část, neobsahuje implementační část, resp. ji zmiňuje pouze rámcově. Implementace je řešena v samostatném prováděcím dokumentu – následném implementačním plánu.

Hlavním cílem předkládané strategie je poskytnout ucelenou koncepci. Tento dokument také slouží jako vodítko hospodářské politiky pro všechny zúčastněné strany, včetně krajů, obcí, zaměstnavatelů, odborů, zahraničních investorů, a rovněž pro ostatní státy a mezinárodní organizace. Strategie klade důraz na rozvoj ekonomiky, a to nejen v kontextu hospodářského růstu, ale i z hlediska environmentální a sociální odpovědnosti, vč. dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí.

Motivace pro vytvoření tohoto strategického dokumentu vychází z potřeby zajistit stabilní a předvídatelné hospodářské prostředí, které podpoří růst a konkurenceschopnost české ekonomiky. Nová strategie má za cíl přinést dlouhodobou vizi, která umožní efektivní plánování a realizaci hospodářských politik, přičemž zohledňuje i současné a budoucí výzvy, kterým Česká republika čelí. Tímto způsobem zajistí, že iniciativy a projekty, které budou na základě strategie realizovány, přispějí k udržitelnému rozvoji a prosperitě naší země. V průběhu přípravy strategie byli v rámci kulatých stolů a neformálních konzultací přizváni k projednání hospodářství a sociální partneri, zástupci akademické sféry či krajů, měst a obcí. Strategie byla v průběhu tvorby rovněž konzultována s vybranými vládními výbory.

Strategie zahrnuje analýzu vývoje a struktury hospodářství České republiky a mezinárodní srovnání a zohledňuje trendy, které ovlivňují domácí i světovou ekonomiku. Hospodářská strategie vznikala na základě mezirezortní spolupráce a bere do úvahy existující a připravované sektorové strategie a koncepce, které zastřešuje. Hospodářská strategie také do značné míry čerpá z již vzniklých strategických dokumentů, např. Strategický rámec České republiky 2030 a Inovační strategie České republiky 2019–2030, ze kterých přebírá klíčové dlouhodobé cíle potřebné pro růst konkurenceschopnosti a udržitelného ekonomického rozvoje České republiky.

Vzhledem k delšímu horizontu strategie je nezbytné, aby definované směry a vize nebyly rigidní, ale umožnily reagovat na měnící se podmínky a výzvy. Tento dokument proto nebude statickým konceptem, ale bude rozvíjen krátkodobými akčními plány a současně bude ve středním období aktualizován a přizpůsobován aktuálním potřebám a situaci.

Pojmy udržitelnost a konkurenceschopnost strategie chápe jako dva vzájemně propojené koncepty. Hospodářství nemůže být dlouhodobě udržitelné, pokud není konkurenceschopné a naopak. Koncepty udržitelnosti a konkurenceschopnosti staví na odpovědnosti, tedy schopnosti přijímat a nést následky svého jednání; odpovědnosti vůči budoucím generacím; a přiměřených nárocích jednotlivců s ohledem na omezení společných zdrojů. Naplnění tohoto konceptu se zakládá na vzdělané společnosti, funkčním tržním prostředí, efektivním nakládání s energií a materiály, a na odolnosti vůči negativním vlivům.

Strategie je rozčleněna do tří hlavních kapitol. Východí, analytická, část popisuje ekonomickou situaci a strukturu české ekonomiky s cílem upozornit na silné a slabé stránky. Kapitola se věnuje krizemi postiženému vývoji a stavu ekonomiky České republiky v posledních letech a uvádí její základní charakteristiky. Část kapitoly se věnuje také trhu práce a jeho struktuře, která je z hlediska budoucího ekonomického růstu zásadní. V kapitole je analyzována mj. i regionální konvergence a socioekonomický pohled. Druhá kapitola definuje hlavní vizi a cíl strategie. Jsou v ní rozebrány klíčové oblasti, kterých se strategie týká. Mezi ně patří lidský kapitál, strategické investice, industrializace s přidanou hodnotou a financování. Třetí kapitola představuje způsob provádění strategie včetně indikátorů, které budou sledovány pro vyhodnocování pokroku z hlediska naplnění vrcholového cíle strategie.

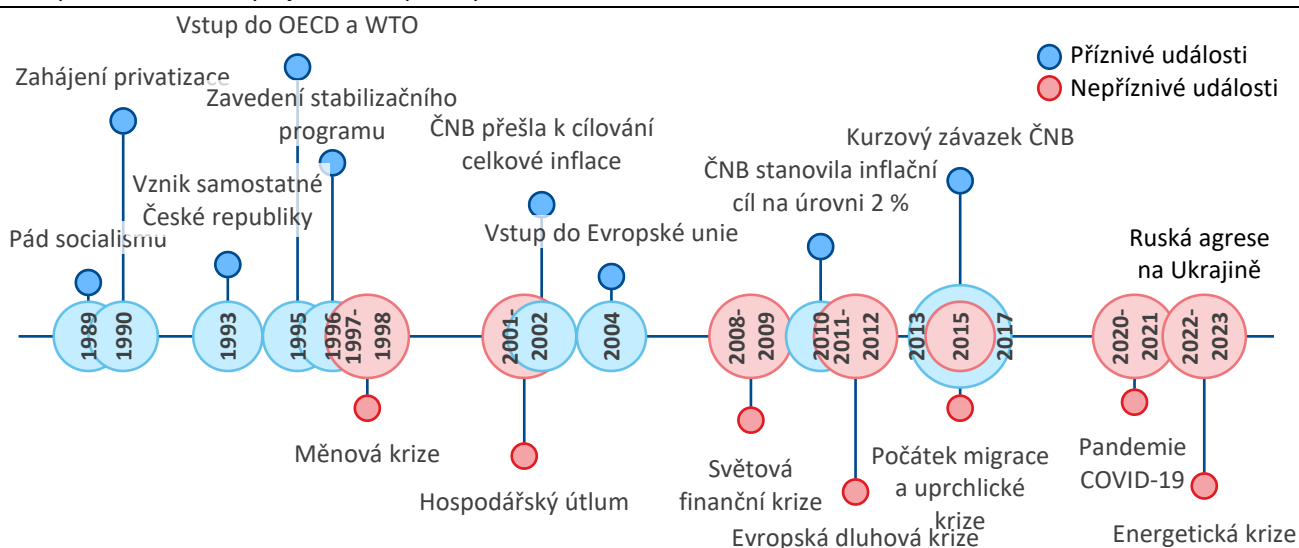
I. ANALÝZA STAVU A VÝVOJE EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY

Analytická část Hospodářské strategie se zaměřuje na vývoj a strukturu českého hospodářství. Tato část je klíčová pro porozumění současnému stavu ekonomiky a formulaci efektivních opatření pro budoucí rozvoj. Skrze analýzu struktury a trendů se tato část snaží odhalit klíčové faktory, které ovlivňují ekonomickou situaci České republiky. Součástí analýzy je i stručný přehled hlavních „megatrendů“, tedy klíčových směrů, které mají celosvětové působení a budou ovlivňovat i českou ekonomiku. Patří mezi ně změny geopolitického prostředí, nové technologie, demografický vývoj a migrace, nakládání s přírodními zdroji, urbanizace či klimatické jevy. Závěrečná část souhrnně hodnotí silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby pro ekonomiku České republiky.

Analytickou část doprovází obsáhlý grafický přehled v příloze, který vystihuje klíčové jevy české ekonomiky a poskytuje mezinárodní srovnání.

Vývoj a struktura hospodářství

Milníky ekonomického vývoje České republiky

Pramen: MPO

Základní charakteristika a struktura

Světové ekonomické fórum řadí Českou republiku v rámci své aktuální Zprávy o budoucnosti růstu¹ do kategorie zemí, která je charakterizována silným výkonem v oblasti inkluze, inovativnosti a odolnosti. Významný podíl na tom mají technologie a rozvinuté finanční ekosystémy. Mají však nižší skóre v udržitelnosti, s neuspokojivými výsledky v oblasti emisí skleníkových plynů a obnovitelné energie. Tato kategorie zahrnuje státy, jakými jsou např. Austrálie, Belgie, Kanada, Estonsko, Island, Lucembursko, Nový Zéland, Singapur a Spojené státy americké. Dále se Česká republika staví mezi země, které se vyznačují vysokou mírou sociální ochrany a přístupem k fyzickým zdrojům, ale s výzvou do budoucna v otázkách majetkových a příjmových nerovností. Potenciál země, podle tohoto hodnocení, spočívá v inovativnosti, poháněné opatřeními v rozvoji lidských zdrojů, znalostí, infrastruktury, ekonomické integrace, technologií a mobilizaci kapitálu.

Rozdíly v hrubém domácím produktu na obyvatele jsou odrazem také subdodavatele postavení podnikové sféry a rozdílů v produktivitě práce. Ty jsou výsledkem kvalitativních změn v lidských zdrojích, uplatnění výzkumu a vývoje, výrobní i technologické inovaci, zlepšení organizace práce a manažerských dovednostech. V roce 2023 dosáhla ekonomická úroveň České republiky 91 % průměru Evropské unie (EU).

Česká ekonomika se vyznačuje určitou dualitou, kdy na jedné straně stojí mezinárodní firmy a jejich pobočky a lokální subdodavatele podniky. A na straně druhé

do značné míry oddělený sektor endogenních firem. Přibližně jedna třetina zaměstnaných osob pracuje pro zahraniční firmy, které do země přinášejí klíčové know-how a investice. Charakterizuje je obecně vyšší ziskovost oproti domácím podnikům. Zahraniční společnosti nabízí oproti českým firmám v průměru vyšší mzdy a tento rozdíl se v čase mírně zvětšuje. Vliv zahraničních firem na ekonomiku je zásadní, neboť na sebe váží rozhodující podíl především kvalifikovaných zaměstnanců. Důsledkem zahraniční účasti a z ní plynoucí větší konkurence jsou ceny nižší, na druhou stranu mnohé firmy jsou v postavení subdodavatelů a nerozhodují o své strategii autonomně. Naproti tomu jsou domácí firmy aktivnější v investicích, díky kterým posilují svoje postavení na trhu a postupně si vylepšují pozici pro vytváření vyšší přidané hodnoty a konkurenceschopnosti.

Struktura ekonomiky a celkové postavení podniků v globálních hodnotových řetězcích nepřispívá k vyšší ziskovosti firem. Přidaná hodnota je realizována především ve výrobní fázi, zatímco ziskovější předvýrobní (výzkum, vývoj) a povýrobní fáze (servis, prodej) mají nižší význam. Produktivita práce v českém hospodářství vyjádřená jako hrubá přidaná hodnota na jednu odpracovanou hodinu dosahovala v roce 2023 úroveň 596 Kč, přičemž ve zpracovatelském průmyslu byla na úrovni 613 Kč. Každý druh činností na úrovni jednotlivých subjektů vykazuje velkou variabilitu produktivity práce.

Česká republika patří dlouhodobě k zemím EU s nejnižším poměrem hrubého národního důchodu k hrubému domácímu produktu, který se v čase téměř nemění,

tn. že má více zahraničního kapitálu, než je českého v zahraničí. Hlavním důvodem výrazného odlivu důchodů z Česka je každoroční převod stovek miliard korun do zahraničí formou dividend, který není vyvážen dostatečnými zahraničními investicemi v zemi.

Společně s vysokou otevřeností je česká ekonomika charakteristická také vyšší materiálovou, emisní i energetickou náročností. V tomto kontextu představují environmentální a ekonomické iniciativy ve světě (např. americký Inflation Reduction Act² nebo čínský cíl dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2060³) i v Evropě (např. Zelená dohoda pro Evropu⁴, balíček „Fit for 55“⁵ nebo průmyslový plán Zelené dohody⁶) pro Českou republiku výrazné riziko v případě nečinnosti, ale také příležitosti v podobě inovací a investic, při transformaci sektoru energetiky i celé ekonomiky na jiné než fosilní zdroje energie.

Zpracovatelský průmysl České republiky zaměstnává 26 % pracovní síly. Pro srovnání, v rámci celé EU je zaměstnáno ve zpracovatelském průmyslu pouze 14 %. Příspěvek přidané hodnoty zpracovatelského průmyslu v České republice v rámci ekonomiky představuje 23 %, zatímco v rámci EU zpracovatelský průmysl přispívá 17 %. Specifikem českého průmyslu je vysoká koncentrace v odvětvích automobilového průmyslu a strojírenství, která je na úrovni 37 % přidané hodnoty v rámci zpracovatelského průmyslu.

Zaměstnanost a trh práce

Česká republika vykazuje dlouhodobě jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti v rámci zemí EU. Nízká nezaměstnanost však nemá jen pozitivní stránky, z dlouhodobého hlediska skrývá řadu rizik, která mohou být pro konkurenceschopnost Česka nepříznivá. Domácímu pracovnímu trhu chybí zejména pružnost a flexibilita⁷. Poptávka podniků po pracovní síle v tuzemsku zůstává velmi silná, avšak s ohledem na strukturu hospodářství stále chybí technicky zdatní zaměstnanci.

Přestože existuje tlak na růst mezd, které se za posledních 14 let téměř zdvojnásobily, měla v roce 2022 Česká republika desáté nejnižší mzdy v rámci zemí EU. Tuzemské podniky tak konkurenceschopnost na trzích udržují stále na bázi cenové, která do značné míry vychází z efektu relativně levné pracovní síly.

Jakkoliv má Česká republika dostupný vzdělávací systém, s ohledem na strukturu hospodářství stále chybí v tuzemsku absolventi STEM oborů (přírodní vědy, technologie, inženýrství a matematika). V České republice podle údajů Eurostatu tvořili v roce 2022 absolventi vysokých škol ve věku 25-29 let v oblasti přírodních věd, matematiky, strojírenství, stavebnictví a informačních a komunikačních technologií 15,8 %

všech absolventů. Tento podíl je nižší ve srovnání s průměrem EU, kde se pohybuje na úrovni 23 %. V Německu představují absolventi těchto oborů čtvrtinu všech absolventů vysokých škol, což lépe odpovídá potřebám trhu práce v kontextu průmyslově vyspělé ekonomiky. Vzhledem k očekávaným dynamickým změnám v ekonomice zůstává výzvou pro tuzemský vzdělávací systém posilování transdisciplinarity a přenositelných dovedností pro budoucí uplatnění na trhu práce.

Regionální konvergence

Jedním z klíčových aspektů ekonomického rozvoje je jeho regionální dimenze. Regionální nerovnosti v České republice přetrvávají, ačkoliv je snaha o snižování rozdílů mezi regiony. Jedná se o nerovnosti v ekonomických či sociálních indikátorech mezi kraji nebo menšími celky. Zhruba čtvrtina obyvatel České republiky žije v obcích, které v různých socioekonomických ohledech zaostávají za zbytkem země. Potýkají se např. s nedostatečnou veřejnou infrastrukturou, nedostupností sociálních služeb a zdravotní péče, nevyhovujícím bydlením apod. Na vyrovnávání rozdílů mezi regiony jsou určeny finanční prostředky z evropských zdrojů i státního rozpočtu.

Částečnou konvergenci napříč regiony lze pozorovat např. v oblasti mezd, kde se hrubé měsíční mzdy nejchudšího regionu České republiky, tj. Karlovarského kraje, přiblížily na 90,0 % mediánu a naopak Praha, nejbohatší region je na 117,5 % celé České republiky. Mírná divergence mezi kraji naopak nastala u podílu dlouhodobě nezaměstnaných, kde došlo u některých regionů, např. Kraj Vysočina, Zlínský, Pardubický nebo Olomoucký kraj, mezi lety 2011 a 2023 ke značnému poklesu. Naopak u regionů, u kterých patří dlouhodobá nezaměstnanost mezi historicky nejvyšší v České republice, jako Moravskoslezský a Jihomoravský kraj, tento podíl klesl pouze omezeně.

K mezinárodnímu srovnání konvergence České republiky v celounijním kontextu lze kromě hrubého domácího produktu na obyvatele využít také ukazatel hrubého národního důchodu na obyvatele ve standardu kupní síly. Česká republika se nacházela v roce 2022 na 86 % průměru zemí Evropské unie a v porovnání s roky 2019-2021 si mírně pohoršila a k reálné konvergenci tedy nedocházelo. Významné regionální rozdíly se objevují ve většině zemí EU, které průměrné hodnoty za jednotlivé země nezachycují.

Socioekonomický pohled

Česká republika se v socioekonomické rovině obecně považuje za rozvinutou zemi s relativně vysokým HDP na obyvatele, nízkou mírou nezaměstnanosti a středními až vysokými hodnotami v Indexu lidského rozvoje

(HDI)⁸, který je souhrnným ukazatelem pro vyhodnocení kvality života v třech základních dimenzích lidského rozvoje: dlouhý a zdravý život, přístup ke vzdělání a slušný životní standard. Česká republika v roce 2022 dosáhla hodnoty HDI 0,895, což ji řadí do kategorie velmi vysokého lidského rozvoje a umístila se na 32. místě ze 193 zemí a území. Mezi lety 1990 a 2022 se hodnota HDI v České republice zvýšila o 19,7 %. V téže době se délka očekávaného života při narození zvýšila o 6,7 let, očekávaná doba školní docházky o 4,2 roku a průměrná doba školní docházky o 3,8 let. Hrubý národní důchod (GNI) na obyvatele vzrostl mezi lety 1990 a 2022 o přibližně 67,3 procenta. Česká republika má také stabilní ekonomiku a relativně nízkou míru chudoby ve srovnání s jinými zeměmi. Dále má vysokou úroveň vzdělání a gramotnosti a relativně dobrou dostupnost zdravotní péče.

Mezi hlavní trendy, které ovlivní budoucí demografický vývoj, a tedy celkovou socioekonomickou situaci v České republice, patří zejména stárnutí populace, pokles porodnosti, migrace a urbanizace. Tyto trendy mohou mít negativní dopady na ekonomiku České republiky, a to nejen v kontextu veřejných financí, ale i v kontextu výkonu produkční části ekonomiky, a tedy na celkový blahobyt lidí. Demografický vývoj bude klíčovým faktorem pro budoucí podobu zdravotnického systému, který musí být udržitelný. Je nutné provést změny v jeho financování, včetně zvýšení podílu

Klíčové trendy a jejich dopady na Českou republiku

Mezi nejvýznamnější klíčové trendy patří změny geopolitického prostředí, nové technologie, demografický vývoj a migrace, využívání přírodních zdrojů a energie, urbanizace, klimatické a environmentální hodnoty.

Geopolitika a globalizace

Geopolitická mapa se neustále mění, což má za následek výrazný vývoj rolí jednotlivých státních a nadnárodních aktérů. Současná geopolitická situace se vyvíjí v kontextu s rostoucí agresivitou Ruska a asertivitou Číny, přičemž tyto státy se stávají stále výraznějšími aktéry na mezinárodním poli. Zároveň i Spojené státy americké a Čína usilují o větší soběstačnost svých ekonomik. Tyto změny zvyšují geopolitické napětí a vedou k otázkám o budoucnosti multilaterálního řádu. Dochází k technologické rivalitě mezi globálními mocnostmi a rostoucími ekonomikami, které si stále více prosazují své zájmy. Evropská unie čelí výzvam v prosazování svých hodnot a zájmů v konkurenci s nabídkami od jiných států, jako jsou země z uskupení BRICS, tj. Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jižní Afrika. Aby si členské státy EU udržely konkurenceschopnost a význam, je nutné posilovat vztahy

soukromých zdrojů. Česká republika má vysoké veřejné výdaje na zdravotnictví v porovnání se zeměmi Visegrádské skupiny, ale nízkou míru využití soukromých zdrojů. Důležité je také zvýšit efektivitu výdajů a optimalizovat počet a strukturu personálu a zařízení ve zdravotnictví, a posílit ochranu zdraví obyvatel s apelem na osobní odpovědnost a nezastupitelnost v tomto procesu.

Demografický tlak na důchodový systém se v České republice zvyšuje a projekce vývoje ukazují negativní trend v dlouhodobých výdajích na důchody⁹. Nastavení důchodového systému implikuje převažující deficitní hospodaření, které se zhoršuje kvůli demografickému vývoji, kdy je patrný úbytek obyvatel v produktivním věku.

Stárnoucí populace má primární vliv na trh práce, na kterém ubývá osob v produktivním věku, což druhotně stále více zatěžuje důchodový systém. Česká republika by nadále měla podporovat příliv kvalifikovaných zahraničních pracovníků, kteří přispějí k růstu produktivity. Z pohledu demografického vývoje bude pro Českou republiku klíčová změna zaměření ekonomiky, která se bude muset přizpůsobit rostoucímu počtu osob předdůchodového věku, a dále také zajištění přijatelné životní úrovně pro osoby v důchodovém věku, a tudíž i zvládnutí zvýšených výdajů v sociální a zdravotní oblasti.

s partnery. Prosperita EU, a i České republiky, jako největšího obchodního bloku na světě, závisí na udržení a posilování multilaterálního řádu.

Česká republika by měla reagovat na tyto výzvy tak, že bude podporovat mezinárodní řád a zabraňovat rozpadu globálního systému, zatímco paralelně sníží své závislosti na externích zdrojích a posílí svou pozici v oblasti technologií. Lze očekávat, že EU bude posilovat svoji schopnost jednat nezávisle a diverzifikovat svoje dodavatelské řetězce. Tento přístup vyžaduje vybudování větší otevřené strategické autonomie v klíčových oblastech, jako jsou technologie, energetika a suroviny, aby bylo možné efektivně čelit potenciálním krizím a zabezpečit svou hospodářskou a politickou stabilitu v kontextu zhoršujícího se mezinárodního bezpečnostního prostředí.

Nové technologie

Klíčový význam při formování hospodářské strategie zaujímají nové technologie. Jde v první řadě o nové technologické trendy, jejichž dopad bude dalekosáhlější a hůře predikovatelný. Jedná se zejména o kvantové technologie, nanotechnologie,

biotechnologie a genetiku, prvky digitalizace a tzv. Průmyslu 4.0, včetně technologií jako blockchain, digitální dvojče, autonomní řízení, 3D tisk nebo umělá inteligence, digitální infrastruktura, edge computing a 5G technologie, ale také technologie dotýkající se čisté mobility, energetického odvětví a nosičů energie, jako je vodík nebo malé jaderné modulární reaktory. Nové technologie jsou závislé na výzkumu a vývoji současných technologií, ze kterých jsou nejvýznamnější informační a komunikační technologie, a povedou ke změnám stávajících obchodních modelů, podnikatelského prostředí i celospolečenských modelů chování tak, jak je nyní známe, a jejich nahrazení novými. Lze předpokládat, že nové technologie budou intenzivně ovlivňovat sektor služeb i sektor průmyslu. Hospodářská strategie by měla vytvořit takové podmínky, aby byly na nové technologie připraveny, dovedly se jim přizpůsobit a nedošlo k poklesu jejich konkurenceschopnosti. V řadě odvětví sílí také význam sdílené ekonomiky, kterou je potřeba s rozvojem ICT vnímat jako nevyhnutelný trend a které je zároveň potřeba dávat jasná pravidla, ať už jde o dynamiku na trhu práce, dostupnost veřejných či soukromých služeb nebo dostupnost bydlení.

Využívání přírodních zdrojů a energie

Rostoucí populace a technologie spojené s dekarbonizací a digitalizací budou vytvářet další tlak na dostupnost přírodních zdrojů, energie i na územní rozvoj. Problémy s vodními zdroji, retencí vody v krajině, hospodařením s vodou, nesoběstačností v oblasti surovin i potravin se budou zvyšovat. I přes řadu opatření v úsporách energií jejich spotřeba poroste a v případě pomalé a nedostatečné náhrady fosilních zdrojů energie za bezemisní bude dále negativně přispívat ke klimatické změně. Ze stejných důvodů bude i stále více ohrožována celosvětová biodiverzita. Vzrůstají proto požadavky jak na vyšší podporu cirkulární ekonomiky a udržitelného využívání surovinových zdrojů, tak na vyšší využití obnovitelných zdrojů energie a chytrého zemědělství. Česká republika musí podpořit odklon od skládkování a vytvořit podmínky pro přechod na cirkulární ekonomiku a pro posílení materiálového využívání odpadu, např. i rozvojem technologicky vyspělého recyklačního byznysu, který zde ve větším rozsahu chybí. Pro Českou republiku bude v této oblasti stěžejní zajištění hladkého přechodu na zvýšení podílu jaderné energetiky a obnovitelných zdrojů, vč. implementace technologií a řešení zvyšujících možnosti flexibility elektrizační soustavy a integrace decentrální výroby elektřiny. Jedním ze zásadních trendů pak bude pokračující elektrifikace, jejímž prostřednictvím by měla být umožněna dekarbonizace části sektorů, např. dopravy

či průmyslu, což bude klást zvyšující se nároky na dostupnost, kvalitu a emisivitu vyráběné a spotřebované elektřiny.

Urbanizace

Urbanizace je charakteristická pro celý svět. Ve vyspělých zemích i u nás se migrace vyznačuje diferenciací v průběhu životního cyklu člověka. Problémem v České republice je zejména vylidňování některých menších měst a obcí, zejména v okrajových částech republiky, částečně právě v ekonomicky slabších regionech, kde obvykle zůstává starší populace, zatímco mladí lidé se zpravidla za prací stěhují do velkých měst a jejich okolí. Urbánní centra představují pro území přirozené póly růstu a mají potenciál koncentrace pracovních příležitostí s vysokou přidanou hodnotou, který je klíčové využít pro jejich zázemí i okolní regiony. Migrace ale není vždy omezena na hranice domovské země, mladí lidé často jezdí studovat i pracovat do zahraničí. To vytváří dodatečné nároky na dopravu a další veřejnou infrastrukturu, ale i na flexibilitu pracovního trhu a kvalitu, respektive dostupnost veřejných služeb, i zvyšování kvality života jako celku. Nejen v tomto ohledu bude důležité aplikovat trendy v oblasti tzv. „smart city“ a současně vytvářet prostředí, které bude motivovat naše studenty vracet se ze zahraničí zpět do České republiky.

Klimatické změny

Trend klimatických změn pozorovaný v posledních dekadách staví státy před splnění náročných cílů spojených s redukcí produkce skleníkových plynů, zvýšením podílu využívání bezemisních zdrojů energie. V roce 2022 byla emisní náročnost tvorby HDP v České republice o 147 % vyšší, než je průměr EU. V zájmu úspěšné hospodářské politiky musí dojít k naplňování závazků Pařížské dohody a klimatické neutrality EU v roce 2050, Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky a Politiky ochrany klimatu v České republice. Rozvoj nízkoemisní ekonomiky a posílení služeb, spolu s odpovědným nakládáním s přírodními zdroji se proto jeví jako klíčový faktor ovlivňující podobu hospodářské strategie. Rozvoj ekonomiky bude muset kromě opatření v oblasti ochrany klimatu reflektovat i požadavky na omezení emisí zdraví škodlivých znečišťujících látek do životního prostředí.

Environmentální hodnoty

Ve světě roste vliv environmentálních hodnot na chování široké veřejnosti. Upřednostňuje se čisté prostředí, efektivní využívání zdrojů, roste tlak na zachování biodiverzity a čisté životní prostředí pro všechny. Negativní trendy v oblasti životního prostředí

následně prostřednictvím negativních externalit nepříznivě ovlivňují výkonnost hospodářství. Silné environmentální vnímání rostoucí části spotřebitelů ovlivňuje trhy se zbožím a službami, a tudíž je dalším podnětem pro tvůrce hospodářské politiky.

Společenské změny a role jednotlivce ve společnosti

V současné společnosti dochází k významnému posilování vlivu jednotlivců a malých skupin, což je umocněno rozšířením přístupu k informacím a vzrůstající podporou open-access a evidence-based přístupů. Tyto trendy výrazně urychlují šíření nových poznatků a znalostí, což otevírá dveře ke globalizaci

vzdělávání. Tento vývoj nabízí jedinečné příležitosti pro rychlejší a efektivnější vzdělávání na globální úrovni, což může vést k posílení kapacit a zvýšení konkurenceschopnosti na mezinárodním trhu práce. Zároveň se zlepšují podmínky pro zapojení žen do pracovního procesu, což je patrné zejména na změnách ve složení domácností a rodin a rostoucího počtu žen v řídicích pozicích a výzkumných týmech. V České republice, kde stále existuje významná mezera mezi mírou zaměstnanosti žen a mužů, by mohlo zvýšení ženské participace na trhu práce částečně kompenzovat očekávaný pokles ekonomicky aktivního obyvatelstva v důsledku demografického stárnutí.

Souhrnná analýza potenciálu (SWOT analýza) ekonomiky České republiky

Silné stránky:

- Hospodářsky stabilní ekonomika blízko nejsilnější ekonomiky EU.
- Součást a plný přístup na největší jednotný vnitřní trh zboží, služeb, pracovní síly a kapitálu na světě.
- Rozvinutá průmyslová základna s mezinárodním propojením a rozvíjející se logistika.
- Dynamicky se rozvíjející výzkumné a inovační kapacity.
- Otevřená ekonomika sdílící výhody mezinárodní dělby práce a připravená domácím i zahraničním investicím.
- Robustní a dlouhodobě velmi odolný bankovní sektor.
- Silný sociální pilíř hospodářství a nízký podíl osob ohrožených chudobou.
- Pevné začlenění do mezinárodních struktur jako člen EU a NATO.

Příležitosti:

- Formulace jednotné vize pro rozvoj Česka jako země s vysokou přidanou hodnotou.
- Zapojení se do vývoje technologií, které snižují energetickou, materiálovou a uhlíkovou náročnost tradičních odvětví.
- Rozvoj inovací jako nástroje pro zlepšení konkurenceschopnosti českých firem a expanze na mimoevropské trhy.
- Vytvoření bezpečného a přehledného investičního prostředí pro domácí i zahraniční kapitál.
- Zvýšení flexibility a posílení role kapitálového trhu v České republice a EU.
- Další snížení administrativní zátěže a zkrácení povolovacích lhůt.
- Zvýšit počet mezinárodně působících českých firem a přímých investic v zahraničí.

Slabé stránky:

- Ekonomika s výrazným podílem průmyslu, hlavně tradičního, v některých oborech převážně v subdodavatelském postavení.
- Vysoký odliv kapitálu u domácích poboček zahraničních firem a nižší míra reinvestic.
- Vysoká energetická náročnost ekonomiky v porovnání s jinými státy, zejména kvůli tradičním průmyslovým odvětvím v kombinaci se závislostí na fosilních zdrojích energie.
- Nesoulad nabídky a poptávky na trhu práce a zhoršené demografické vyhlídky a růst nákladovosti sociálních a zdravotních systémů.
- Některé obory jsou silně ovlivňovány dotačními nástroji (zejména zemědělství).
- Nízká produktivita a nízká míra podnikavosti.
- Klimatické podmínky a omezené možnosti realizace obnovitelné energetiky.

Hrozby:

- Ztráta ekonomického postavení EU v celosvětovém měřítku a přesun těžiště globálního rozvoje do jiných regionů.
- Protekcionistické tendence a uzavírání trhu EU třetím zemím.
- Eskalace mezinárodních konfliktů s ekonomickými dopady na Českou republiku.
- Nárůst unijních regulací, rozmáhání dotačních a nárokových nástrojů, neefektivní odvětvové regulace. Pomalá implementace směrnic EU, které pak zpožďují průmyslové nasazení daných řešení.
- Odliv investic z České republiky kvůli opatřením v jiných státech na ochranu vlastní ekonomiky, zejména z USA, Číny a Indie, ale i větších států EU.
- Nezvládnutí přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku a pokles konkurenceschopnosti produktů.

Další významné analytické vstupy

Hospodářský vývoj České republiky v posledních letech, klíčové strategické oblasti rozvoje a bariéry růstu nebo plánované a uskutečněné reformy jsou dále podrobněji popsány např. v Strategickém rámci Česká republika 2030¹⁰, ve Zprávách o kvalitě života a její udržitelnosti (1.¹¹ a 2. zpráva¹²), v Inovační strategii České republiky 2019–2030¹³, v Národní výzkumné a inovační strategii pro inteligentní specializaci České republiky 2021–2027¹⁴, v Národní politice výzkumu,

vývoje a inovací České republiky 2021+ včetně průběžného a závěrečného vyhodnocení plnění cílů NP VaVaI 2021+, v Analýze stavu výzkumu, vývoje a inovací v České republice a jejich srovnání se zahraničím, ve Zprávách o realizaci Národního programu reformy ČR (2022¹⁵ a 2023¹⁶) nebo ve výsledcích mapování inovačních kapacit¹⁷. Zásadní strategické iniciativy, reformy a investice byly načrtnuté také v rámci Tezí Hospodářské strategie¹⁸ a v Národním plánu obnovy¹⁹.

Závěry analytické části

Česká ekonomika zaostává za průměrem EU v tvorbě HDP na obyvatele a produktivitě, což může být důsledkem nedostatečného investování do inovací a výzkumu a vývoje.

Česká republika zůstává jednou z nejprůmyslovějších zemí Evropské unie s výrazným důrazem na zpracovatelský průmysl a automobilový sektor, což v současnosti poskytuje základ pro ekonomiku. Zároveň však zvyšuje závislost na globálních dodavatelských řetězcích a na poptávce po průmyslových výrobcích. Zahraniční společnosti hrají významnou roli ve vývoji ekonomiky, přináší kapitál, know-how a technologii. Firmy pod zahraniční kontrolou mají omezenou autonomii a nemohou rozhodovat o vlastní strategii.

Česká republika se řadí mezi středně inovativní ekonomiky s prostorem pro zlepšení, zejména ve spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem a v investicích do výzkumu a vývoje. Zvyšování inovační kapacity by mohlo posílit konkurenceschopnost a umožnit ekonomice lépe reagovat na technologické změny. V souvislosti s nízkou nezaměstnaností a relativně nízkými mzdami a platy v kontextu s mzdovým a platovým ohodnocením v rámci EU čelí Česká republika odlivu a nedostatku vysoce kvalifikovaných lidí, což brzdí její růst.

Vysoká materiálová a energetická náročnost ekonomiky je výzvou v kontextu rostoucího důrazu na udržitelnost. Přechod k zelenějším a efektivnějším technologiím by mohl přinést nejen ekologické, ale i ekonomické výhody. Velká otevřenost ekonomiky

světovému obchodu přináší příležitosti i rizika. Diversifikace exportních a importních trhů a podpora sektorů s vyšší přidanou hodnotou by mohla zvýšit odolnost proti vnějším šokům.

Česká republika má v porovnání s jinými zeměmi nižší veřejné zadlužení, avšak jeho dynamika po roce 2019 nebývale vzrostla. Rovněž úroveň zadlužení není doposud výrazněji dotčena stárnutím populace a dalšími negativními trendy.

Důraz na podporu inovací, technologický rozvoj a diverzifikaci ekonomické struktury by mohl výrazně přispět k zvyšování celkové konkurenceschopnosti země. Zásadní je také zaměření na udržitelný růst a efektivnější využívání zdrojů, což může otevřít nové možnosti ve světle rostoucích globálních trendů k ekologické udržitelnosti. Strategie by měla rovněž zohlednit potřebu zlepšit podmínky pro domácí i zahraniční podnikání s cílem přilákat investice do vyspělejších a technologicky náročnějších odvětví, která jsou schopna generovat vyšší přidanou hodnotu.

Ukazuje se, že je klíčové zachovat dynamické a konkurenceschopné podnikatelské prostředí, které podporuje efektivní alokaci zdrojů a stimuluje firmy k neustálému zlepšování služeb a produktů. Udržení rovných podmínek pro všechny účastníky trhu zaručuje, že jak domácí, tak zahraniční investoři mají spravedlivé příležitosti pro růst ve stávajících i nových odvětvích. Spravedlivé a stabilní podnikatelské prostředí nejen podporuje investice, ale také posiluje celkovou produktivitu a konkurenceschopnost ekonomiky.

II. STRATEGIE A JEJÍ OBLASTI

Konkurenceschopnost vyjadřuje schopnost státu generovat udržitelně vysoké příjmy a efektivně využívat zdroje za současného vystavení mezinárodní konkurenci. Rozlišit ji lze na necenovou a cenovou konkurenceschopnost. Necenová zahrnuje vzdělanost, inovace, infrastrukturu, kvalitu institucí, fungování veřejného sektoru a další faktory. Mezi základní ukazatele úspěšnosti firem působící v dané zemi a na mezinárodních trzích patří rovněž cenová, respektive nákladová, konkurenceschopnost.

Konkurenceschopnost je klíčovým faktorem, který umožňuje zemi zajistit v dlouhodobém horizontu ekonomicky i environmentálně udržitelný hospodářský růst a zlepšit životní úroveň svých obyvatel. Představuje schopnost prosadit se na globálním trhu. Z toho důvodu si Hospodářská strategie stanovila za cíl **dosažení dlouhodobě udržitelného růstu českého hospodářství založeného na konkurenceschopnosti a vysoké přidané hodnotě**.

Pro dosažení tohoto cíle definuje Hospodářská strategie klíčové strategické oblasti, které jsou hlavními hybateli ekonomického pokroku a významně se podílejí na růstu přidané hodnoty, čímž přispívají k blahobytu. Oblast 1. *Lidský kapitál, produktivita a přidaná hodnota* zahrnuje klíčové prvky vzdělávání a zdraví obyvatelstva, výzkum, vývoj, inovace, podnikatelské prostředí nebo efektivně fungující veřejnou správu. Oblast 2. *Strategická infrastruktura* pak pokrývá potřebné aktivity v dopravě, energetice a v současné době klíčové ochraně.

Z hlediska Hospodářské strategie bude zásadní podpora růstu nabídkové strany, a to jednak zajištěním potřebné infrastruktury, ale také vytvořením příznivých podmínek pro podniky a lidi, tj. vybudováním prostředí, které nebude závislé na podpoře, ale bude motivovat a náležitě odměňovat vyšší výkon. Oblasti, které mají potenciál výrazně přispět k růstu konkurenceschopnosti ekonomiky České republiky jsou popsány v části 3. *Industrializace s přidanou hodnotou*. Klíčová ve výše definovaném cíli je ovšem také udržitelnost, která se kromě samotného fungování hospodářství váže také k veřejným financím, čemuž je věnována oblast 4. *Financování*.

1. Lidský kapitál, produktivita a přidaná hodnota	2. Strategická infrastruktura
1.1 Lidský kapitál (vzdělávání, trh práce, zdraví)	2.1. Energetická infrastruktura a dekarbonizace
1.2 Výzkum, vývoj a inovace	2.2. Dopravní infrastruktura
1.3 Digitalizace a informační koncepce (e-Government)	2.3. Digitální infrastruktura, ekonomika a společnost
1.4 Fungující a efektivní regulace, podnikatelské prostředí	2.4. Ekonomická bezpečnost a obchodní strategie
1.5 Kvalita veřejných institucí	2.5. Surovinová bezpečnost
3. Industrializace s přidanou hodnotou	4. Financování
3.1. Kultura úspěchu a podnikavost	4.1. Vybudování finanční infrastruktury dostupného kapitálu
3.2. Pokročilé technologie	4.2. Nástroje pro financování strategických investic
3.3. Strategická odvětví	4.3. Financování udržitelnosti
3.4. Industrializace v kontextu politik Evropské unie	4.4. Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

Ke sledování dosažení vrcholového cíle v podobě růstu konkurenceschopnosti bude sloužit ukazatel hrubého domácího produktu na osobu v paritě kupního standardu²⁰, kde se Česká republika nacházela v roce 2023 s hodnotou 91 % průměru Evropské unie na 14. pozici mezi Kypru a Slovinskem. **Měřitelným cílem hospodářské strategie je umístit se v elitní desítce mezi zeměmi Evropské unie.** Tento ukazatel v sobě zahrnuje změnu přidané hodnoty, a i přes své nevýhody se používá pro aproximaci výše vyspělosti ekonomiky a pro srovnání životní úrovně mezi zeměmi.

Pro poskytnutí kompletnějšího obrázku o vývoji různých částí ekonomiky České republiky a z důvodu podrobnějšího sledování směřování pokroku budou využity rovněž další komplexnější ukazatele, které se věnují celé ekonomice nebo naopak obsáhle pokrývají nějakou její konkrétní oblast. Jedná se např. o ukazatele World Competitiveness Ranking (International Institute for Management Development)²¹, Digital Economy and Society Index (Evropská komise)²², European Innovation Scoreboard (Evropská komise)²³, Single Market Scoreboard (Evropská komise)²⁴, B-Ready (Světová banka)²⁵, Better Life Index (OECD)²⁶, Nation Brands Index (Anholt Ipsos)²⁷ nebo plnění maastrichtských kritérií. Tyto indikátory, které vydávají světově uznávané instituce, umožňují mezinárodní porovnání a sledování pokroku v podobě změny v pořadí i v absolutní hodnotě. Nevýhodou z hlediska Hospodářské strategie je, že některé z těchto indikátorů nebo jejich subindikátorů se z pozice veřejného sektoru těžko ovlivňují, nicméně jejich směřování může dávat jasný signál ohledně nedostatků a vznikajících potřeb v ekonomice. Dalším omezením je skutečnost, že struktura a metodika těchto ukazatelů se v čase vyvíjí a mění.

Jednotlivé oblasti strategie obsahují strategické cíle přispívající k hospodářskému růstu a splnění vrcholového cíle. Jejich plnění bude sledováno pomocí strategických ukazatelů. Další podpůrné specifické cíle jsou bez

předem stanoveného ukazatele, ovšem pro detailnější vhled do specifických oblastí jsou sledovány navíc doplňující indikátory, které mají podpůrný charakter hlavních indikátorů a pomáhají při komplexnější analýze. Kompletní seznam ukazatelů je součástí přílohy.

Regionální pohled strategie

Jednou z dílčích bariér ekonomického rozvoje metropolitních oblastí je nedostatečně rozvinutý potenciál regionálního inovačního systému. Přetrvává nízká spolupráce veřejného výzkumného a soukromého sektoru a také nízká spolupráce se zahraničními partnery. Většina zahraničních firem v metropolích jsou dceřinými společnostmi velkých zahraničních firem a nemají dostatečnou autonomii v rámci vnitřní hierarchie. To se projevuje např. nízkým objemem investic do VaV. Nutné budou systémové změny ve vzdělávacím systému pro dostatek vysoce kvalifikovaných lidí. Důležité bude i zvýšení dostupnosti služeb v oblasti školství, zdravotnictví, které jsou využívány cizinci pracující v rozhodovacích strukturách a managementu firem v oblasti výzkumu a vývoje.

Aglomerace jsou charakteristické nižším ekonomickým růstem a vědecko-výzkumnou a inovační výkonností oproti metropolitním oblastem. Firmy s nižší přidanou hodnotou, bez přístupu na trh a jejich postavením v rámci globálních produkčních sítí, mají za následek nižší ekonomický výkon i produktivitu práce. Regionální inovační systémy mají rozdílný stupeň vývoje z důvodu chybějící kritické velikosti a znalostních aktivit.

Regionální centra (bývalá okresní města, větší správní obvody ORP) a jejich venkovské zázemí jsou charakteristická nízkou diverzifikací ekonomické základny. Jedná se o oblasti závislé na jednom či několika zaměstnavatelích. To přináší potencionální ohrožení v případném poklesu nebo útlumu daného odvětví či podniku. Jedná se o podniky, které se nachází na nižších pozicích v tzv. globálních hodnotových řetězcích a nenabízí dostatečný počet odborně náročných, a tedy i lépe placených pozic.

Ekonomickou výkonnost strukturálně postižených krajích negativně ovlivňuje nízká podnikavost lidí a malá intenzita zakládání firem. To je způsobeno nízkou vzdělaností a přerušenu tradicí podnikání. Slabá ekonomika vede k problému vyšší nezaměstnanosti oproti jiným regionům. Zároveň se jedná o území, kde ještě působily velké a silné firmy, které posilovaly zaměstnaneckou kulturu mezi lidmi a malou ochotu lidí riskovat, což je patrně dodnes. Proces transformace firem probíhal s různou mírou úspěšnosti i rychlostí. V některých případech byl celý proces urychlen vstupem zahraničního investora, který přinesl moderní technologie a nové způsoby řízení a kompetencí. Takových investorů bylo méně oproti jiným regionům České republiky. Charakter nastavení přímých zahraničních investic je jednou z příčin méně úspěšné transformace v těchto krajích. Připravenost regionů, zejména post-uhelných, na nástup nových technologií představuje značnou příležitost pro ekonomický růst.

Hospodářsky a sociálně ohrožená území jsou charakteristická celkově slabým hospodářským výkonem. Příčinou je nízká produktivita firem a nízká přidaná hodnota finálních výrobků. Lokální firmy se specializují na jednoduchou a málo konkurenceschopnou výrobu, také mají omezené možnosti dalšího růstu z důvodu nedostatečné kvality lidských zdrojů. Důsledkem struktury pracovních míst (nižší kvalifikace míst) je relativně nižší koupěschopnost obyvatel. Ve městech jsou větší pracovní příležitosti a lepší finanční ohodnocení. Vzhledem k velké vzdálenosti se nemusí v některých oblastech vyplatit dojíždění do centra.

Vymezení oblastí zájmu strategie

Hospodářská strategie sice částečně abstrahuje od některých dimenzí, které patří k nástrojům hospodářské politiky státu, ovšem v plné míře je respektuje. Jedná se např. o monetární, fiskální, daňovou, sociální či mzdovou politiku. Strategie dále nepokrývá oblast zemědělství, potravinové soběstačnosti nebo oblast bydlení a další. Strategie usiluje zachytit principy a nasměřovat stěžejní atributy pro zvyšování konkurenceschopnosti a přidané hodnoty v reáliích České republiky tak, aby byla konstruktivní, průřezová, ideologicky apolitická a mohla na ni existovat široká společenská shoda v základním směřování v delším horizontu.

Hospodářská strategie není strategií průmyslovou, ale strategií národního hospodářství. Vývoj vybraných průmyslových odvětví či stavebnictví je řešen v dílčích strategiích. Cílem nebylo vytvářet sektorové strategie pro jednotlivá odvětví. Nejen, že je odvětvový způsob fungování dnešní ekonomiky do jisté míry překonaný, ale zároveň by bylo nesprávné, aby stát vystupoval v roli toho, kdo rozhoduje o tom, které odvětví se bude jakým způsobem rozvíjet. To by bylo v přímém rozporu s principy fungování tržního hospodářství.

1. Lidský kapitál, produktivita a přidaná hodnota

Vývoj ekonomiky závisí na komplexním přístupu, který zahrnuje investice do lidského kapitálu, podporu inovací, digitalizaci, fungující regulace podnikatelského prostředí a efektivní fungování státních institucí. Aby Česká republika mohla v budoucnosti prosperovat a obstát v konkurenčním globálním prostředí, je nutné tato klíčová témata řešit.

Investice do lidského kapitálu jsou základem pro rozvoj a prosperitu jak v současnosti, tak v budoucnosti. Vzdělávání musí být adaptabilní, praktické a odpovídat potřebám moderního trhu práce, a to jak při současných podmínkách, tak i především myslet na budoucnost. Systém vzdělávání je potřeba přizpůsobit evidentním trendům a tímto směrem ho dál směřovat.

Klíčovým pilířem pro konkurenceschopnost a udržitelný rozvoj je inovační systém. Česká republika se musí zaměřit na podporu výzkumu, vývoje a inovací, a to jak v oblasti základního, tak i aplikovaného výzkumu. Důležité je posilovat spolupráci mezi výzkumnými institucemi, univerzitami a průmyslem a také podporovat vzdělávání, aby byli budoucí pracovníci dobře připraveni na výkon ve svém oboru a mohli se stát vysoce kvalifikovanou pracovní silou.

Digitalizace je důležitým faktorem pro modernizaci a zefektivnění ekonomiky a celé společnosti. Rozvoj digitální infrastruktury, zavádění inovativních technologií a posilování digitálních dovedností v populaci je nezbytné pro konkurenceschopnost České republiky v globalizovaném světě. Digitální technologie mohou také přispět k zefektivnění a zkvalitnění veřejných služeb a k posilování transparentnosti a zodpovědnosti státních institucí a využívání veřejných dat je nezbytné pro efektivnější tvorbu politik v oblastech jako je sociální péče, doprava, vzdělávání a zdravotnictví.

Česká republika se musí zaměřit na zlepšení podnikatelského prostředí, zjednodušení administrativních procesů, snižování byrokracie, vytvoření příznivého regulatorního prostředí s nízkou administrativní zátěží. Důležitá je také podpora malých a středních podniků a jejich zapojení do inovativních projektů. Česká republika má jeden z nejvyšších podílů živnostníků na počet obyvatel v EU, které charakterizuje nedostatečně akumulovaný kapitál. Nízká je rovněž domácí přidaná hodnota.

V porovnání s vyspělými zeměmi má Česká republika spíše průměrnou kvalitu veřejných institucí a existují značné rozdíly v kvalitě mezi jednotlivými úřady a regiony. Kvalitní fungování veřejných institucí je klíčové pro důvěryhodnost a stabilitu země. Cílem je vytvořit efektivní, transparentní a zodpovědnou veřejnou správu, která bude podporovat hospodářský růst a prosperitu.

Těchto pět oblastí tvoří základy prosperity. Jejich implementace vyžaduje komplexní přístup a strategickou spolupráci všech klíčových aktérů. Změny se musí uskutečňovat v souladu s principy udržitelného rozvoje, a to jak z ekonomického, sociálního, tak i environmentálního hlediska. Dosažení prosperující společnosti je komplexní úkol, který vyžaduje aktivní a koordinovanou práci všech zúčastněných stran a Hospodářská strategie je hlavním nástrojem, jak toho dosáhnout. Důležitá je také dlouhodobá vize, která umožní České republice obstát v konkurenčním globálním prostředí a zaručí kvalitní život pro současné i budoucí generace.

1.1 Lidský kapitál (vzdělávání, trh práce, zdraví)

Systém vzdělávání musí reflektovat požadavky moderní ekonomiky, která čelí výzvám digitalizace, automatizace, robotizace a socioekonomických a demografických změn. Technologický vývoj povede k automatizaci, ale zároveň vytvoří nové pracovní příležitosti, vyžadující vyšší kvalifikaci a digitální dovednosti. Klíčové je podporovat tvořivost, podnikavost, technické myšlení a propojovat studijní obory s potřebami společnosti i ekonomiky, stejně jako kvalitní práci pedagogů. V ekonomice chybí technicky zdatní zaměstnanci. Proto je nutné posílit jak všeobecné složky vzdělávání, tak i transdisciplinaritu a přenositelné dovednosti, aby vzdělávání lépe odpovídalo dynamickým změnám ekonomiky a potřebám trhu práce. Ambicí strategie je výrazněji provázat cíle hospodářských sektorů s požadavky na vzdělávání.

V oblasti odborného vzdělávání je potřeba zachytit globální trendy. Česká republika se nenachází v etapě přechodu od jednoduché modernizace k pokrokovějším technologiím, ale v období přechodu na zcela nové technologie, a to zavádění přelomových informačních technologií, kyberneticko-fyzických systémů a směřování k systémům umělé inteligence ve výrobě, službách a všech odvětvích hospodářství.

V České republice bohužel stále přetrvává výrazný vliv socioekonomického zázemí na výsledky žáků. Příčiny horších výsledků žáků jsou identifikovány ve slabé podpoře těchto žáků v rodině, v materiální deprivaci, v nekalitě a nestabilitě bydlení.

S ohledem na turbulentní vývoj technologických změn významně narůstá potřebnost dalšího vzdělávání, vč. učitelů. Česká společnost však vykazuje velmi nízkou participaci dospělé populace na dalším vzdělávání, přičemž významným faktorem je slabá motivace a ochota dospělé populace se dalšího vzdělávání účastnit. Míra účasti osob ve věku 18 až 64 let na vzdělávání nebo odborné přípravě²⁸ je dlouhodobě pod průměrem EU. Vzhledem k rychle se měnícím požadavkům nejen na trhu práce je důležité v České republice zejména zvyšovat motivaci a zájem o další vzdělávání. V rámci úspěšné implementace vzdělávací politiky je třeba dbát i na podporu inovací ve vzdělávání především z důvodu podpory nabývání kompetencí. Internacionalizace je zásadním aspektem kvality vzdělávacího procesu, a to na všech jeho stupních. Spolupráce se zahraničními partnery a vystavení se zahraniční konkurenci, postupům a inovacím vede k pozitivním efektům s ohledem na kvalitu celého vzdělávacího procesu. Proto je třeba podporovat zejména mezinárodní mobilitu studentů a učitelů, mezinárodní vědecké projekty, rozvoj full-degree programů a příliv zaměstnanců ze zahraničí.

V následujícím období bude český trh práce nadále čelit nedostatku vhodné pracovní síly. Zásadní budou také dopady technologických změn na trh práce, včetně změn souvisejících se zelenou tranzicí. Od roku 2019, kdy dosáhl počet zaměstnaných v národním hospodářství vrcholu, počet zaměstnaných klesá. Mezi lety 2019 a 2023 vzrostla míra zaměstnanosti věkové skupiny 20–64letých o 1,4 p. b., z 80,3 % na 81,7 %. Pokud jde o disponibilní domácí zdroje, je však český trh práce významně vyčerpán. V některých věkových kohortách se však míra zaměstnanosti blíží 95 % v případě mužů, v případě žen přesahuje 90 %. Potenciálním zdrojem zůstávají ekonomicky neaktivní, a to mladší senioři, mladí, osoby pečující o dítě, zejména ženy ve věkové skupině 25 až 35letých, a kvalifikovaní pracovníci z třetích zemí.

Základem dobrého rozvoje hospodářství by měla být dlouhodobě orientovaná a široce pojatá péče o zdraví, se kterou úzce souvisí kvalita života, která předpokládá investice do lidského potenciálu. Vzhledem k očekávanému demografickému vývoji, který bude v České republice silně poznamenán úbytkem ekonomicky aktivních ročníků ze 70. let 20. století, je nezbytné z pohledu zaměstnavatelů participovat na péči o zdraví zaměstnanců a ochranou zdraví na pracovištích s cílem podpory zdravého životního stylu a snižování preventabilních zdravotních rizik. Stát by měl proto motivovat zaměstnavatele investovat do zdraví a zdravého životního stylu svých zaměstnanců prostřednictvím daňového zvýhodnění příspěvků na stravování, péči o zdraví, prevenci a pomoci organizačních, vzdělávacích, motivačních a technických aktivit a programů zaměřených na zdravý životní styl. Tímto lze nejenom snížit náklady spojené s absencí či sníženou produktivitou práce, ale rovněž prodloužit ekonomicky aktivní věk zaměstnanců.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Dobré výsledky v základních metrikách vzdělání (čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost²⁹).
- Obecně vysoká míra vzdělanosti a dobré kompetence v přírodních a technických vědách.
- Dlouhodobě nízká míra nezaměstnanosti.

- Nízká nezaměstnanost mladých a nízká míra dlouhodobé nezaměstnanosti.
- Vysoce kvalifikovaný personál ve zdravotnictví je schopen pacientům poskytovat špičkovou péči.
- Zdravotnictví nabízí širokou škálu specializací, které se zaměřují na konkrétní oblasti zdraví a nemocí, což umožňuje pacientům získat nejlepší možnou péči pro jejich konkrétní potřeby.

Slabé stránky:

- V některých regionech je nedostatečná kapacita zejména ve vzdělávání předškolního věku a středních škol a nedostatečné zázemí pro celoživotní učení.
- Výsledky vzdělávání silně závislé na socioekonomickém statusu.
- Variabilita kvality škol, regionální nerovnosti ve vzdělávání a nevyvážené rozložení pracovních sil.
- Nedostatek pracovníků v některých odvětvích, neodpovídající kvalifikace pracovní síly.
- Nízká participace dospělé populace na dalším vzdělávání.
- Genderová nevyváženost, resp. nevyvážené rozložení pracovních sil v odvětví, které má vliv i na rozdílnost v odměňování nebo na míru ohrožení digitalizací a automatizací, kdy ženy jsou jimi ohroženy více než muži. Stárnutí populace včetně stárnutí učitelů a příliš restriktivní imigrační politika.
- Nízká schopnost udržet domácí a zejména zahraniční absolventy vysokých škol.
- Rozšíření civilizačních onemocnění, variabilita kvality ve zdravotnictví a nerozvinuté sociálně-zdravotní poměry.
- Mezi podniky je stále podceňovaná péče o zdraví zaměstnanců.
- Přístup ke zdravotní a sociální péči může být omezený pro některé skupiny obyvatel, včetně těch, které žijí v odlehlých oblastech, mají nízký příjem nebo patří k marginalizovaným skupinám.
- V některých oblastech může být nedostatek kvalifikovaných zdravotnických pracovníků, což může vést k delším čekacím dobám. Některá zdravotnická zařízení mohou být zastaralá.
- Může existovat nedostatek efektivní komunikace a koordinace mezi různými poskytovateli zdravotní péče, což může vést k neefektivní péči a zvýšeným nákladům.
- Důraz na prevenci a ochranu zdraví je stále nedostatečný, tudíž lze pozorovat vyšší prevalenci chronických preventabilních nemocí a s tím spojené vyšší náklady.

Příležitosti:

- Podpora flexibilních cest pro získávání kvalifikací, opatření pro prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání a redukce počtu nedostudovaných vysokoškoláků.
- Zvyšování mezinárodní spolupráce, mobility studentů i pedagogů a inovace ve vzdělávání.
- Podpora podnikavosti a kreativity v rámci formálního i neformálního vzdělávání a celoživotního učení.
- Investice do dalšího vzdělávání souvisejících s digitalizací a umělou inteligencí, podpora rozvoje digitálních dovedností v počátečním vzdělávání.
- Podpora celoživotního učení a zlepšení podmínek vzdělávání.
- Posílení partnerství s prestižními zahraničními univerzitami.
- Rozvíjení alternativních forem pracovních poměrů, jako jsou flexibilní pracovní doba, zkrácené úvazky, práce z domova atp. pro příznivější sladování rodinného a pracovního života.
- Zefektivnění a zjednodušení imigračních pravidel a využití pravidel pro dočasný pobyt pro přilákání vysocí kvalifikovaných pracovníků a studentů.
- Formování mindsetu lidí, aby ke svému zdraví přistupovali jako k aktivu. Zapojení zaměstnavatelů do podpory prevence nemocí. Podpora zdraví pro snížení nákladů dopadu nemocí a delší dobu života ve zdraví.
- Posílení vnímání potřeby a podpora implementace tzv. age managementu, tedy řízení lidských zdrojů s ohledem na věk.
- Rozvoj infrastruktury eHealth a zvyšování kybernetické bezpečnosti ve zdravotnictví, implementace systému hodnocení kvality péče a bezpečí pacientů.

Hrozby:

- Předčasné odchody mladistvých ze vzdělávání bez dosažení dostatečné kvalifikace.
- Vysoké počty nedokončených studií na vysokých školách.
- Pomalé přizpůsobování českých vysokých škol novým potřebám trhu práce může vést k nedostatečnému vybavení absolventů potřebnými dovednostmi pro moderní pracovní trh.
- Odliv vysoce kvalifikovaných pracovních sil do zahraničí a neschopnost přitáhnout zahraniční experty.
- Úbytek pracovní síly v důsledku stárnutí populace a zvýšení tlaku na zdravotní a sociální systémy.
- Nedostatek kvalifikovaných pracovníků na realizaci strategických projektů.
- Vyčerpání zdrojů domácí pracovní síly v produktivní skupině obyvatelstva.
- Environmentální rizika a znečištění mohou mít dopad na zdraví pracovní síly, což může vést k vyšší míře nemocnosti a nižší produktivitě.
- Systém zdravotní péče v České republice není za současných podmínek udržitelný. Jedná se o systémová rizika, která prorůstají napříč mnoha oblastmi, a tudíž jsou neřešitelná pouze v rámci zdravotnictví, ale vyžadují širokou odbornou a politickou shodu pro jejich odstranění.

Strategické cíle:

- Vzdělávací systém dosahující nadprůměrných výsledků v hodnocení kvality ve srovnání s vyspělými státy.
Ukazatel: Testy PISA – Matematická gramotnost a čtenářská gramotnost
- Zvýšit podíl absolventů vysokých škol ve STEM oborech.
Ukazatel: Podíl absolventů vysokých škol ve STEM oborech
- Vynikat v oblasti přilákání a udržení talentů.
Ukazatel: Podíl cizinců mezi studenty doktorských programů vzdělávání
- Sladění nabídky a poptávky na trhu práce.
Ukazatel: Podíl uchazečů a pracovníků s tzv. „skills mismatch“
- Rozvoj digitálních dovedností, bezpečného a zdravého využívání digitálních technologií je v souladu se strategickým rámcem pro digitální vzdělávání v programu Digitální Česko.
Ukazatel: DESI kompozitní index – část Lidské zdroje
- Podpora well-beingu a fyzické i duševní odolnosti včetně aktivní participace populace.
Ukazatel: Délka života ve zdraví
- Inkluzivní trh práce (dokáže podpořit participaci osob na trhu práce znevýhodněných a osob, které souběžně s výkonem práce realizují jinou společensky přínosnou činnost, např. péče o dítě a osoby blízké, studium a který umožňuje prodloužit aktivní profesní život).
Ukazatel: Rozdíl míry zaměstnanosti bezdětných žen (25–49 let) a míry zaměstnanosti pro ženy (25–49 let) s nejmladším dítětem do 6 let věku

Specifické cíle:

- Dostupné všeobecné vzdělávání podporující postupnou odbornou specializaci v různých fázích života, přístupné obory a možnost změny v průběhu studia i v rámci celoživotního učení.
- Trh práce je flexibilní; existuje dostupný a funkční systém podpory dalšího vzdělávání, rekvalifikací, up-skillingu a re-skillingu.
- Rozvoj digitálních dovedností, bezpečného a zdravého využívání digitálních technologií je v souladu se strategickým rámcem pro digitální vzdělávání v programu Digitální Česko.

Hlavní opatření:

- Učinit komplexní reformní kroky ke zkvalitnění regionálního školství, které jsou součástí Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. **#NERV**
- Vytvořit dávkový a sociální systém motivující k práci a využití lidského kapitálu, a to v podobě zvýšení přirozené ekonomicko-finanční motivace pracovat; odstranění podstatných bodů zlomu, tj. bodů, kdy dodatečná

vydělaná koruna vede k poklesu čistých příjmů; úpravy normativů na bydlení; snížení administrativy; výpočtu nároku na dávky v oddlužení z příjmu po exekučních srážkách nebo posílení tlaku na rekvalifikaci. **#NERV**

- Modernizovat zákoník práce, a to v podobě zvýšení pružnosti v oblasti nábory nových zaměstnanců, regulace pracovní doby, propouštění zaměstnanců, vyváženosti v daňové oblasti, aktivace pracovní rezervy, včetně zvýšení zaměstnanosti žen. **#NERV**
- Rozvoj pedagogů a leaderů škol a podpora prestiže jejich povolání.
- V návaznosti na revizi rámcových vzdělávacích programů zohlednit digitální technologie. Poskytovat podporu školám v integraci digitálních nástrojů a inovací do výuky.
- Snížení počtu odkladů povinné školní docházky a prevence předčasných odchodů ze vzdělávání.
- Zavádět mikrocertifikáty a standardizované zkoušky dle mezinárodních kritérií a jejich uznávání.
- Reforma systému zajišťování kvality a akreditací umožňující větší prostupnost studia a flexibilitu profilace absolventů. Zavedení institucionálního auditu v rámci vnějšího hodnocení.
- Reforma systému financování vysokých škol zavádějící mj. možnosti kontraktového financování, zohledňující potřeby trhu práce a potřeby klíčových profesí a zohledňující princip zodpovědnosti vysokých škol za výsledky.
- Posilovat rozsah praktického vzdělávání žáků středních a vyšších odborných škol na pracovištích zaměstnavatelů formou tzv. „duálního vzdělávání“.
- Vytvořit podmínky pro integraci zahraničních pracovníků a studentů a využít jejich potenciálu pro ekonomiku České republiky a podporovat internacionalizaci ve vzdělávacím sektoru.
- Rozvinout nástroje aktivní politiky zaměstnanosti, včetně nástrojů podpory dalšího vzdělávání, reskillingu a upskillingu, usnadňujících vstup na trh práce a setrvání na něm u osob se specifickými potřebami.
- Zkrácené úvazky a benefity a rozvoj předškolní péče. Usnadnění zapojení seniorů, rodičů a ZTP na trh práce.
- Rozšiřování programů prevence s bonifikací, programů screeningu a posílení ochrany veřejného zdraví, fyzické zdatnosti a psychické odolnosti společnosti.
- Prostřednictvím kvalitní a odborně vedené výuky zapojit co nejvíce dětí do hodin TV s cílem zvýšit míru jejich pohybové gramotnosti.
- Personální stabilizace zdravotnictví napříč regiony prostřednictvím navýšení využívání částečných úvazků a vytvoření lepších pracovních podmínek pro zaměstnance ve zdravotnictví.
- Revize struktury sítě zdravotní péče směřující k průběžné optimalizaci služeb systému zdravotní péče.

Naplňující strategie:

- Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030³⁰ a Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2023-2027³¹
- Strategický záměr MŠMT pro oblast vysokých škol na období od roku 2021
- Digitální Česko – koncepce Digitální vzdělávání
- Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030
- Strategický rámec Česká republika 2030
- Dohoda o rozdělení odpovědnosti za jednotlivé oblasti počátečního odborného vzdělávání
- Průmysl 4.0
- Plán podpory pohybu dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních a státní politiky školního a vysokoškolského sportu pro období 2024–2028³²
- Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030 a Analýza potřeb resortu zdravotnictví³³

1.2 Výzkum, vývoj a inovace

Výzkum, vývoj a inovace jsou jako nejdůležitější faktor hospodářského růstu klíčové pro zajištění prosperity, zlepšení kvality života i posílení odolné společnosti v České republice. Využívání výsledků výzkumu a zavádění inovací jsou nezbytné nejen pro efektivní realizaci veřejných politik, ale především pro budování ekonomiky s vyšší přidanou hodnotou, kde provázání vědy s podnikovou sférou je jednou z nejvyšších ambic hospodářské vize.

Zvýšení výkonnosti systému výzkumu, vývoje a inovací jako celku bude v následujícím období vyžadovat schopnost flexibilně reagovat na aktuální společenské výzvy a nastupující megatrendy, tedy na demografické a technologické změny a digitální a energetickou transformaci. Budoucí celospolečenské změny budou ovlivněny rozvojem strategických technologií, zejména umělé inteligence, polovodičů, kvantových technologií a biotechnologií, a to v oblasti automobilového průmyslu, energetiky, biomedicíny, pokročilých materiálů, vesmírného a leteckého průmyslu nebo kulturních a kreativních odvětví atd.

Tyto faktory budou klást zvýšené nároky na strategický přístup v koordinaci výzkumu, vývoje a inovací, na zintenzivnění spolupráce mezi jednotlivými aktéry systému, zde zejména mezi výzkumnými organizacemi a podniky, a dále na překonání dlouhodobě identifikovaných vnitřních bariér, které brání dostatečnému využití synergií a spill-over efektů.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Mezinárodně kvalitní výzkumné týmy v oborech s bezprostředním aplikačním potenciálem.
- Etablovaná výzkumná pracoviště a tradičně silné akademické zázemí.
- Síť velkých výzkumných infrastruktur.
- Rozvíjející se prostředí v oblasti high-tech výroby, inovací produktů a podnikových procesů.
- Regiony s vysokou inovační výkonností a funkčním inovačním ekosystémem.

Slabé stránky:

- Roztříštěnost výzkumného prostředí, vč. fragmentace poskytovatelů podpory.
- Nízká míra vzájemné spolupráce a propojení mezi akademickým a soukromým sektorem.
- Nedostatečná komercializace výsledků výzkumu, vč. patentových aktivit v relevantních sektorech.
- Zastaralá legislativa a administrativní zátěž brzdící inovace.
- Nedostatečné zapojení do unijních programů a slabá internacionalizace.
- Nerovnoměrná inovační výkonnost jednotlivých regionů.

Příležitosti:

- Evropské a mezinárodní iniciativy na podporu výzkumu, vývoje a inovací a souvisejících investic na evropské a mezinárodní úrovni (národní úroveň, regiony, sektorové klastry).
- Přeskupení dodavatelských řetězců a přesun jejich částí do Evropy v důsledku geopolitických změn.
- Geografická poloha vč. spojení se zahraničím (možnost využití spill-over efektů).

Hrozby:

- Nižší míra podpory výzkumu, vývoje a inovací z unijních programů v novém programovém období a pro Českou republiku nevhodné zaměření nových relevantních nástrojů podpory na úrovni EU.
- Odliv excelentních výzkumníků, intelektuálního kapitálu a kvalifikované pracovní síly do zahraničí.
- Vznik dodavatelských řetězců s vysokou přidanou hodnotou bez zapojení tuzemských subjektů.
- Zneužití výsledků výzkumu a technologií proti bezpečnostním, společenským nebo ekonomickým zájmům České republiky.

Strategické cíle:

- Posílit inovační výkonnost České republiky jako celku.
Ukazatel: European Innovation Scoreboard – Summary Innovation Index

- Zlepšit pozice excelentních výzkumných institucí.
Ukazatel: Podíl vysoce citovaných publikací (podíl publikací v 10 % nejcitovanějších publikací v celkovém počtu); Celkový počet ERC grantů na tisíc výzkumných pracovníků ve vládním a VŠ sektoru
- Zvýšit podíl financí na výzkum a vývoj z privátních zdrojů.
Ukazatel: Podíl financí na výzkumu a vývoji z privátních zdrojů na HDP
- Stabilizovat adekvátní rozložení institucionálního a účelového financování výzkumu, vývoje a inovací ze státního rozpočtu.
Ukazatel: Podíl institucionální podpory a účelové podpory poskytované ze státního rozpočtu vůči celkovému objemu podpory ze státního rozpočtu.

Specifické cíle:

- Rozvinout znalostní ekonomiku s důrazem na spolupráci firem a výzkumných institucí.
- Vyrovnat inovační výkonnost regionů České republiky.
- Zlepšit koordinaci výzkumu, vývoje a inovací.
- Zvýšit kvalitu, relevanci a využití výsledků veřejného výzkumu v praxi.
- Zvýšit inovační výkonnosti firem, zejména domácích podniků.
- Zvýšit důraz na hodnocení a vyhodnocování kvality a zvětšit koncentraci výzkumu.
- Odstranit překážky bránící rozvoji plně funkčního inovačního ekosystému.
- Stimulovat soukromé investice do výzkumu, vývoje a inovací, včetně vytvoření podpůrného rámce a zatraktivnit nástroje nepřímé podpory výzkumu a vývoje.

Hlavní opatření:

- Posílit koordinaci výzkumu, vývoje a inovací ustavením centrální instituce zastřešující oblast výzkumu, vývoje a inovací.
- Posílit ekosystém transferu znalostí, mj. přijetím nového legislativního rámce.
- Posílit využívání unijních programů a zvýšit účast České republiky v mezinárodních konsorciích.
- Přezkoumat a v případě potřeby adekvátně přehodnotit systém podpory výzkumu a vývoje.
- Realizovat programy podpory výzkumu, vývoje a inovací zaměřených na podporu excelence a na rozvoj strategických technologií a oblastí pro zvyšování přidané hodnoty, konkurenceschopnosti a rozvoj znalostní ekonomiky.
- Zavést do financování výzkumného ekosystému finanční nástroje, vytvořit schéma pro pooling veřejných a soukromých prostředků pro rozvoj startup a spin-off prostředí a podpořit scaling-up úspěšně se rozvíjejících firem pro jejich uplatnění na globálních trzích.
- Posílit etické zásady ve výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí financovaných z veřejných zdrojů.

Naplňující strategie:

- Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky
- Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací
- Národní RIS3 strategie
- Národní strategie umělé inteligence ČR 2030
- Průmysl 4.0
- Kvantová strategie České republiky (v přípravě)
- Národní polovodičová strategie ČR do roku 2030
- Exportní strategie

1.3 Digitalizace a informační koncepce (e-Government)

Digitalizace veřejné správy povede k zefektivnění jejího fungování a usnadní i přístup k informacím a službám pro občany a podniky. Podporuje dostupnost a kvalitu služeb, zapojení občanů do veřejného života, zvyšuje kvalitu života a udržitelnost a také vytváří efektivní, transparentní a zodpovědnou veřejnou správu. Využití veřejných dat je nezbytné pro efektivnější tvorbu politik v oblastech jako je sociální péče, doprava, vzdělávání a zdravotnictví. Včasná implementace digitálních technologií povede k prosperující a moderní společnosti.

Cíli v oblasti digitalizace veřejné správy jsou zvýšení spokojenosti občanů a podniků s elektronickými službami veřejné správy, rozšíření jejich dostupnosti, interoperability a bezpečnosti, posílení digitální gramotnosti, podpora inovací a růstu prostřednictvím sdílení a využívání dat, zlepšení vnitřních procesů a systémů veřejné správy, zavedení principů smart governance a otevřeného vládnutí a zabezpečení kvalitního právního a institucionálního rámce pro digitalizaci. Uvedené cíle jsou zakotveny v Informační koncepci České republiky, která představuje základní obsahový rámec pro vytvoření informačních koncepcí jednotlivých orgánů veřejné správy, tudíž pro digitální transformaci celé veřejné správy.

K naplnění cílů bude potřeba dosáhnout plně digitalizované a efektivní elektronické interakce občanů s úřady, zajistit bezpečnost digitálních služeb a bezchybný provoz a trvalé zlepšování všech základních registrů. Služby budou muset být bezpečné a efektivnější pro klienta i úřad. Veřejnost se tak na jednom místě a jednoduchou formou bude moci dozvědět o všech existujících službách, elektronických, asistovaných i těch ještě nezbytně prezenčních. Klíčové bude také, že právní řád jako celek nebude klást překážky ve využívání možností digitálních nástrojů a služeb. Snahou digitalizace nejsou jenom elektronické a digitální služby, ale služby jako takové vůbec nemít (nemít nutnost je poskytovat, protože díky digitalizaci se vyřídí samy). Nutnou podmínkou naplnění cílů je zajištění dostatečné a dostupné kapacity kompetentních expertů, a to díky efektivnímu vyhledávání lidských zdrojů a péči zejména o IT specialisty, propagaci a budování image státní správy jako atraktivního zaměstnavatele a lepšímu propojení potřeb státu v oblasti digitálních služeb se vzdělávacím systémem. Stejně jako klient, i úředník má mít všechny informace dostupné na jednom místě, s propojením na všechny potřebné úřady a v prostředí Portálu úředníka. Rozvoj v oblasti eGovernmentu bude koordinován tak, aby investice zdrojů do modernizace a rozvoje informačních a komunikačních technologií veřejné správy byly maximálně efektivní a projekty realizované v této oblasti dodávaly výstupy ve stanoveném čase a v definované kvalitě.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Existence funkční a jednotící vize a strategie Digitální Česko.
- Nově ustanovená Digitální a informační agentura s úkolem sjednotit digitální transformaci veřejné správy, zlepšit poskytované služby občanům a posunout digitální úroveň České republiky.
- Rychlé osvojení nových technologií mezi občany i v podnikatelské sféře.
- Rozvoj publikace a využívání otevřených dat.

Slabé stránky:

- Nedostatečná digitalizace veřejné správy a nedostatek využívání elektronických služeb uvnitř úřadů.
- Malá míra využívání eGovernmentu občany naznačující nedostatečnou informovanost nebo nedostatek důvěry.
- Nedokončené procesní modelování agend jako základní předpoklad pro jejich digitalizaci.
- Nejednotná pravidla pro správu dat a jejich sdílení mezi úřady.

Příležitosti:

- Rostoucí poptávka po inovacích ve veřejné i soukromé sféře.
- Důraz na digitální agendu prostřednictvím národních strategií s financováním z evropských programů.
- Pokrok v oblasti Smart Cities a propojení ústředních státních institucí a místních samospráv.

Hrozby:

- Rostoucí rizika v oblasti kyberbezpečnosti a kyberkriminality ohrožují bezpečnost digitálních systémů a informací.

- Rostoucí rizika spojená s ekonomickou bezpečností České republiky.
- Nekontrolovaný rozvoj digitálních služeb ve veřejném sektoru bez zajištění interoperability (schopnost různých systémů vzájemně spolupracovat).

Strategické cíle:

- Zvyšování digitalizace veřejných služeb.
Ukazatel: DESI kompozitní index – část Veřejné služby

Specifické cíle:

- Uživatelsky přívětivé a efektivní digitální služby pro občany a firmy.
- Digitálně přívětivá a budoucnosti odolná legislativa, tj. taková legislativa, která neklade překážky digitalizaci.
- Rozvoj celkového prostředí podporujícího digitální technologie s ohledem na udržitelnost a bezpečnost.
- Zvýšení kompetencí zaměstnanců ve veřejné správě.
- Efektivně a centrálně koordinovat rozvoj a modernizaci ICT v oblasti eGovernmentu.
- Efektivní a pružný digitální úřad.

Hlavní opatření:

- Zajistit přívětivé a efektivní online služby pro občany i firmy pomocí následujících aplikací či portálů: Portál občana, Portál podnikatele, Portál živnostenského podnikání, Daňový portál, Portál veřejné správy, Registr zastoupení a eDoklady.
- Zavést evropskou peněženku digitální identity (EU Digital Identity Wallet).
- Realizovat obecný právní rámec práva na digitální služby, založeného zákonem č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby, konkrétním a důsledným způsobem na úrovni všech jednotlivých právních předpisů upravujících oblast služeb eGovernmentu a služeb veřejné správy vůbec, což znamená možnost činit 100 % úkonů v katalogu služeb veřejné správy digitálně. Současně naplňovat povinnosti dané Jednotnou digitální bránou.
- Vytvořit jednotné standardy, formáty a postupy pro interoperabilitu mezi různými informačními systémy veřejné správy, což zjednoduší výměnu dat a zvýší efektivitu služeb. Sjednotit vizuální identitu webových stránek ministerstev a dalších ústředních orgánů státní správy aplikováním design systému „gov.cz“.
- Dokončit projekty eSbírka a eLegislativa a následně rozvíjet řešení pro tvorbu a publikaci právních předpisů územně samosprávných celků.
- Rozvíjet sektorově specifická řešení např. posílení pozice v oblasti elektronického zdravotnictví (eHealth).
- Kultivovat prostředí odpovídající potřebám občana a podnikatele. Vytvářet pozitivní a kreativní prostředí pro rozvoj a vznik nových digitalizovaných služeb.
- Podporovat zveřejňování dat ve formátu otevřených dat (open data) na portálu data.gov.cz pro tvorbu nových hodnot a inovací při dodržování zásad ochrany osobních údajů.

Naplňující strategie:

- Informační koncepce České republiky. Koncepce budování eGovernmentu v České republice 2018+ a jeho IT podpory podle zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Česko v Digitální Evropě 2024: Koncepce působení České republiky v oblasti digitální agendy EU
- Digitální vzdělávání: Strategický rámec pro rozvoj digitálního vzdělávání
- Strategie pro správu dat ve veřejné správě České republiky (2024–2030)

1.4 Fungující a efektivní regulace, podnikatelské prostředí

Zlepšení podnikatelského prostředí a vytvoření příznivého regulačního prostředí s nízkou administrativní zátěží a predikovatelným daňovým systémem je nezbytné pro podporu podnikání a je klíčové pro posílení hospodářské prosperity a konkurenceschopnosti České republiky v globálním měřítku. Česká republika má jeden z nejvyšších podílů živnostníků na počet obyvatel v EU a podíl high-tech zboží na vývozech je nad průměrem EU. Snížení administrativní zátěže prostřednictvím zavedení dalších digitálních nástrojů, vytvoření příznivých podmínek pro různé úrovně a formy podnikání, podpora exportu, investic a inovací s důrazem na specifická odvětví, rodinné podniky, venkovské podnikání a drobný obchod a také podpora vzniku inovativních firem a posílení spolupráce mezi podniky, výzkumnými organizacemi a veřejným sektorem povede k růstu firem, tvorbě dovednostně intenzivních pracovních míst, zvyšování přidané hodnoty a celkovému zlepšení životní úrovně.

Pro podnikatelské prostředí v České republice je charakteristická administrativní zátěž, kdy byrokracie a administrativa zpomalují podnikatelské aktivity a zvyšují náklady. Překážku může znamenat i regulace a legislativa, kdy podnikatelé musí sledovat změny v právních předpisech a přizpůsobovat se novým požadavkům. Snaha o snížení administrativní zátěže je důležitým krokem pro vytvoření příznivého podnikatelského prostředí. Změny ovšem musí zohlednit ochranu práv spotřebitelů a nesmí docházet ke snižování kvality poskytovaných služeb. Další nepříznivou vlastností je obtížnější dostupnost finančních prostředků pro započítání a rozvoj podnikání. Rozšíření možností financování rizikovějších projektů a spolupráce s finančním sektorem, investory a vládními programy jsou klíčové. Výzvou je rovněž nedostatek pracovní síly, a to zejména hledání a udržení kvalifikovaných zaměstnanců. S cílem udržení konkurence v tržním prostředí musí podnikatelé inovovat a digitalizovat. Spolupráce s veřejnou správou, obchodními komorami a výzkumnými organizacemi a transfer znalostí a technologií jsou proto důležitými prvky.

Celkově je důležité, aby vláda, podnikatelé a další zainteresované strany spolupracovaly na řešení těchto výzev a na zlepšení podnikatelského prostředí v České republice. Jedním z klíčových témat bude udržení příznivého daňového prostředí pro podnikání. Hlavními cíli daňové politiky v budoucnu jsou zejména zvýšení efektivity výběru daní, další rušení nesystémových daňových výjimek, přehodnocení behaviorálních incentív, prohlubování proklientského přístupu, vývoj a rozšíření elektronických služeb při komunikaci s daňovými subjekty, snížení administrativní zátěže při správě daní a poplatků nebo zabránění nelegálním praktikám optimalizace a daňovým únikům.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Stabilní politické a legislativní prostředí, harmonizované se státy EU.
- Příznivé daňové podmínky s konkurenceschopným efektivním zdaněním pro podniky.
- Plná digitalizace zakládání nových podniků.
- Zlepšení opatření v boji proti praní peněz a financování terorismu, zejména díky lepší národní spolupráci a koordinaci v této oblasti.
- Postupné odstraňování regulačních nedostatků v oblasti bankovních vztahů a implementace nových mezinárodních standardů pro virtuální aktiva a jejich poskytovatele.
- Transparentní proces tvorby politiky a přístupnost databáze všech zákonů online.

Slabé stránky:

- Délka povolovacích řízení, jejich rozsah, k čemu je potřeba povolení, a jejich vzájemná organizace.
- Kapitálový trh trpí velmi nízkou likviditou a atraktivitou pro nové emise.
- Zvýšená míra dotací a regulací vytváří nerovné podmínky pro podnikání.
- Vyhodnocování dopadů regulace trpí nedostatečnou kvalitou, především kvůli formalistickému přístupu k ex-ante a absenci ex-post hodnocení dopadů regulace (RIA).
- Nižší předvídatelnost soudních rozhodnutí.
- Neexistuje regulace zajišťující transparentnost interakcí mezi zájmovými skupinami a tvůrci politik.
- Extenzivní regulace EU napříč politikami s negativními dopady na konkurenceschopnost a otevřené obchodní prostředí.

Příležitosti:

- Účinná regulace síťových odvětví a reforma politiky hospodářské soutěže.
- Snížení byrokracie formou zjednodušení a digitalizace administrativních procesů pro podnikatele.
- Zajištění stabilního legislativního prostředí, dostatečné legis vakance a stanovení základního povinného pravidla při přijetí nové zákonné povinnosti a zároveň zrušit jinou povinnost s ekvivalentní zátěží.
- Zvýšení efektivity digitální transformace malých a středních podniků.
- Efektivní využívání umělé inteligence a Big Data.

Hrozby:

- Dobývání renty a zneužívání významného ekonomického postavení ze strany zájmových organizací nebo za účelem čerpání dotací.
- Regulace v zájmu regulovaných, nikoliv v zájmu spotřebitelů.
- Odchod podnikatelů do předvídatelnějšího a jednoduššího právního prostředí, resp. přenesení sídla – daňového domicilu, zejména v oblasti digitální ekonomiky.
- Optimalizací zájmů firmy obcházením zákonů České republiky, např. Švarc systém, či jiné jevy kvazi-šedé ekonomiky.
- Nedostatečně efektivní nastavení dohledu nad tržním prostředím a vymáhání ochrany hospodářské soutěže.
- Rizika obsažená v monokratickém modelu řízení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže.

Strategické cíle:

- Odstraňovat překážky pro vstup firem na trh a péče o konkurenční prostředí.
Ukazatel: Product Market Regulation
- Snižování podnikatelské administrativní zátěže.
Ukazatel: Single Market Scoreboard – oblast Responsive administration and burden of regulation
- Přívětivé podnikatelské prostředí a investiční klima.
Ukazatel: Business Ready (B-READY)

Specifické cíle:

- Zrychlení individuální i komerční stavby. **#NERV**
- Atraktivní podnikatelské prostředí a podprůměrné břímě státní regulace v porovnání s vyspělými státy.
- Jednoduché, efektivní a transparentní administrativní procesy; minimalizování byrokracie a administrativní zátěže.
- Stabilní a předvídatelné daňové a legislativní prostředí včetně správy daní.
- Existují mechanismy pro redukci a zabraňování vzniku privilegií zájmových skupin.
- Podmínky pro vyšší atraktivitu kapitálových trhů pro nové emise.
- Regulace zaměřená na zájmy spotřebitelů a současně na podporu hospodářské soutěže.
- Zvýšení flexibility pracovně-právních vztahů.

Hlavní opatření:

- Implementovat zkrácené povolovací lhůty a změnit vybrané zákony s účelem zrychlení individuální i komerční stavby. **#NERV**
- Uvést do souladu normy ve výstavbě na úroveň západních zemí. **#NERV**
- Na skutečnou reformu stavebního práva navázat změnami v oblasti územního plánování směrem k jeho zrychlení, zjednodušení a reflektování potřeb prioritních projektů strategického významu (např. pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie).
- Implementovat Net-Zero Industry Act (nařízení č. 2024/1735/EU) jako pilotní iniciativu pro snížení administrativních bariér pro projekty výroby jmenovaných technologií pro nízkouhlíkovou ekonomiku.

- Snižovat administrativní a legislativní zátěž podnikatelů prostřednictvím nástrojů jako je tzv. Podnikatelský balíček obsahující např. zavedení databáze informačních povinností, zavedení jednotného formátu pro digitální účtenky, umožnění výplat mezd v cizí měně nebo vytvoření jednotného portálu evidence kontrol.
- Redukovat tzv. „pozlacování“ (gold-plating) při transpozici právních předpisů EU do vnitrostátního práva v případech kde se zachází nad rámec požadavků plynoucích z práva EU.
- Sjednotit agendy státu, zejména v podobě jednotného měsíčního hlášení zaměstnavatelů a následně jednotného inkasního místa.
- Vytvořit hlavní elektronický systém (Portál podnikatele), který by umožňoval podnikatelům komunikaci s úřady a institucemi.
- Reforma Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže s cílem zvýšit důvěru v systém veřejných zakázek a schopnost udržovat konkurenci v koncentrovaných odvětvích a snížit oligopolizaci ekonomiky.
- Udržovat dlouhodobě konkurenceschopné efektivní zdanění korporací a práce.
- Zefektivnit koordinaci pozic České republiky napříč politikami EU v zájmu zvyšování globální konkurenceschopnosti a obchodních příležitostí pro české firmy

Naplňující strategie:

- Strategie podpory malých a středních podniků do roku 2027
- Net-Zero Industry Act

1.5 Kvalita veřejných institucí

Česká republika má v porovnání s vyspělými zeměmi spíše průměrnou kvalitu veřejných institucí a existují také značné rozdíly v kvalitě jak mezi jednotlivými úřady, tak i regiony. Příčinou je také vysoký počet malých obcí, což zvyšuje náklady na administraci a veřejnou správu. Kvalitní instituce snižují transakční náklady pro firmy, podporují investice a inovace, důvěru občanů, a především zlepšují efektivitu veřejných výdajů. Krize v posledních letech zasáhla Českou republiku mimořádně výrazně, což vedlo k prudce rostoucí inflaci, zvýšeným životním nákladům a uprchlické krizi. Důvěra občanů ve veřejné instituce a služby zažila v tomto období značný pokles, což klade důraz na potřebu reformy veřejné správy. Kvalita veřejných institucí přímo souvisí s nutností digitalizace veřejné správy, využíváním nástrojů umělé inteligence, posilováním odborných kapacit úřadů, většími úsporami z rozsahu, lepší koordinací, spoluprací a se zvyšováním transparentnosti. Důležitá je také reforma financování veřejného sektoru a boj proti korupci.

Ambicí je vytvořit moderní, efektivní, transparentní a zodpovědnou veřejnou správu, která bude podporovat hospodářský růst a prosperitu. Cílem je také zvyšování kvality a dostupnosti služeb, zlepšení koordinace a kapacit veřejné správy, a podpora občanské participace. Plnění cílů však dlouhodobě naráží na překážky jako nedostatečná koordinace mezi úřady, omezené kapacity a dovednosti, a nedostatečné politické směřování. Klíčovým záměrem je tak posílit strategické řízení, konsistenci politik a jejich realizaci na všech úrovních, což zahrnuje i zlepšení analytických kapacit a rozhodování založeného na datech. Celkový úspěch bude záviset na schopnosti veřejné správy přitáhnout kvalifikované pracovníky a posílit digitalizaci a odolnost vůči krizím.

Významným činitelem při dosahování dlouhodobě udržitelného růstu českého hospodářství jsou dobře řízené veřejné zakázky. Nákupy veřejného sektoru dosahují ročně výše 990 mld. Kč, tedy přibližně 15 % HDP.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Centralizovaný přístup ke koordinaci poskytování veřejných služeb.
- Pokrok v digitalizaci veřejné správy prostřednictvím projektů a nástrojů, např. Portál občana, Czech point a dalších iniciativ zaměřených na zvýšení počtu digitálně dostupných služeb.
- Digitalizace zakládání nových podniků.
- Prosazování kvality veřejné správy jako kontinuální proces, standardizované řízení kvality ve služebních úřadech dle jednotné metodiky (Metodický pokyn pro řízení kvality ve služebních úřadech), zavedený systém sdílení dobré praxe v oblasti řízení kvality (ve formě k tomu určeného portálu), zavedený systém vyhodnocování naplňování kritérií zlepšování v oblasti kvality, pravidelný monitoring.

Slabé stránky:

- Zvyšující se rozdíly mezi jednotlivými regiony České republiky, nerovnoměrné rozdělení poskytování veřejných služeb, nižší dostupnost veřejných služeb pro určité skupiny osob ve znevýhodněných regionech.
- Nedostatečná koordinace mezi jednotlivými resorty v rámci státní správy a slabé strategické řízení.
- Nedostatečně využitý potenciál možné spolupráce obcí při sdílení zdrojů, zajišťování veřejných služeb a podpoře místního rozvoje.
- Fragmentovaný přístup k výkonu funkcí na úrovni obcí ztěžuje poskytování služeb a realizaci investic.
- Nedostatečné ohodnocení vysoce kvalifikovaných odborníků a expertů.
- Rigidní zákonná úprava státní služby a zaměstnání v územní samosprávě, vč. odměňování státních zaměstnanců a zaměstnanců územních samosprávných celků.

Příležitosti:

- Zvýšení důvěry občanů v právní stát.
- Koncentrace některých agend s celostátní působností (např. dopravní a energetický stavební úřad).
- Digitalizace založená na "zákaznickém přístupu" - zjednodušení a zpříjemnění zákaznické cesty a automatizace procesů jako předpoklad úspěšné digitalizace.
- Zavedení sdílení kapacit a služeb mezi obcemi skrze institut společenství obcí.

- Opatření zaměřená na zvýšení odolnosti institucí veřejného sektoru, posílení transparentnosti, odpovědnosti a prevenci nehospodárného nakládání s majetkem státu.
- Spolupráce veřejného a soukromého sektoru (nejen) na digitalizaci – společné projekty typu Bankovní identita, Digitální technické mapy.
- Posilování a rozvoj sítě v oblasti řízení kvality ve služebních úřadech za účelem udržení a rozvoje kritérií zlepšování dle jednotné metodiky pro řízení kvality ve služebních úřadech.
- Zefektivnění procesů v oblasti státní služby.

Hrozby:

- Různá kvalita poskytování veřejných služeb v jednotlivých regionech.
- Zvýšený odliv kompetentních zaměstnanců ze státní správy, a to kvůli nedostatečným možnostem motivace, zejména z finančního hlediska.
- Narůstající složitost problémů klade státní správě stále vyšší nároky na schopnost efektivní reakce.
- Kromě neschopnosti retence talentovaných lidí má veřejná správa často problém s atraktivitou, kdy nejen že není schopna kvalitní zaměstnance udržet, ale není je schopna ani nalákat do výběrových řízení.

Strategické cíle:

- Efektivnost výkonu veřejné správy.
Ukazatel: World Governance Indicator

Specifické cíle:

- Pro klienta dostupné a kvalitní služby veřejné správy.
- Efektivně fungující systém veřejné správy.
- Efektivně fungující instituce veřejné správy.
- Strategické řízení státní služby.
- Kompetentní lidské zdroje ve veřejné správě.
- Informovaní a účastníci se občané.

Hlavní opatření:

- Na základě robustní analýzy reformovat veřejnou správu, tj. výkon státní správy a samosprávy za účelem zvýšení efektivity poskytování veřejných služeb.
- Revidovat agendy státu, novelizovat kompetenční zákon či zpracovat kompetenční zákon zcela nový odpovídající budoucím potřebám.
- Vytvořit dopadové studie v oblasti státní služby a nastavit odpovídající akční plán, který reflektuje aktuálně zjištěné potřeby a doporučení OECD směrem k efektivnější veřejné správě v České republice.
- Uplatňovat evidence-based rozhodování a analytické práce ve veřejné správě.
- Zvýšit důraz na kvalitní a systematické provádění hodnocení dopadů regulace (RIA) před přijímáním nové legislativy a následné vyhodnocování, zda po implementaci legislativy bylo původních záměrů dosaženo.
- Motivovat obce ke spolupráci prostřednictvím společenství obcí. Rozšířit kompetence společenství obcí, které vykonávají vlastním jménem a na vlastní odpovědnost.
- V souladu s principem partnerství spolupracovat se samosprávami a zahrnovat je do rozhodovacích procesů.
- Monitorovat naplňování standardu řízení kvality ve služebních úřadech.
- Provádět externí nezájatý přezkum v oblasti řízení kvality ve služebních úřadech.

Naplňující strategie:

- Akční plán rozvoje státní služby a nová koncepce jejich vybraných aspektů (zejména v oblasti náboru manažerů a specialistů ve státní službě)
- Metodický pokyn pro řízení kvality ve služebních úřadech
- Koncepce Klientyky orientovaná veřejná správa 2030

2. Strategická infrastruktura

Strategická infrastruktura je důležitá pro fungování státu, zajištění jeho národní bezpečnosti, ekonomické stability a soudržnosti. Zahrnuje klíčové fyzické a digitální systémy a sítě, širokou škálu zařízení a služeb, které mají strategický význam pro fungování státu jako celku. Jedním z hlavních cílů rozvoje státu je jeho zapojení do společného systému tvorby a spotřeby hodnot. Vhodně navržená a spolehlivá infrastruktura je podmínkou fungování odolné ekonomiky, podnikání, kvality života i bezpečnosti. Proto je v popředí zájmu státu infrastrukturu neustále rozvíjet a modernizovat. Vzhledem k jejímu strategickému významu pro fungování státu je třeba do ní soustavně a dlouhodobě efektivně investovat dostatečné množství finančních prostředků. Strategická infrastruktura hraje významnou roli pro realizaci digitální a zelené transformace, tzv. dvojí tranzice, k naplnění závazků v oblasti klimatu a ochrany životního prostředí za pomoci digitálních řešení.

Strategická infrastruktura zahrnuje mj. energetickou, dopravní a digitální infrastrukturu, které budou v návaznosti na výše uvedené požadavky vyžadovat velké finanční nároky. Energetická infrastruktura zajišťuje stabilní a nepřetržité dodávky energií. Česká republika by měla usilovat o rozmanitou, kvalitní a dobře fungující infrastrukturu, která bude snižovat závislost na dovozu energií, zvyšovat odolnost vůči výpadkům a krizím, a která přitahuje investice a podporuje inovace v oblasti energetiky. Z pohledu síťové infrastruktury by pak měl být kladen důraz i na další rozvoj přeshraničních propojení pro dovoz a tranzit energetických komodit. Investice do modernizace energetické infrastruktury a přechod na čisté zdroje energie jsou klíčové pro splnění závazku EU k dosažení klimatické neutrality do roku 2050.

Dopravní infrastruktura je klíčovou součástí národního hospodářství, jelikož zabezpečuje fungování celé společnosti. Efektivní a moderní dopravní sítě umožňují rychlý a levný pohyb zboží a osob, což je klíčové nejen pro fungování průmyslu a obchodu, ale i pro další odvětví národního hospodářství i mobilitu občanů. Zlepšuje přístup na trhy a zvyšuje konkurenceschopnost i kvalitu života obyvatel, a také zajišťuje rovnoměrnější rozvoj a přístup k příležitostem a službám. Moderní a efektivní dopravní infrastruktura napomáhá ke snížení spotřeby pohonných hmot a souběžně i emisí skleníkových plynů. Investice do veřejné dopravy a aktivní mobility snižují závislost na osobních automobilech, snižují zátěž dopravní infrastruktury a přispívají k udržitelnějšímu způsobu dopravy a zdravějšímu životnímu stylu. Zároveň je důležité, aby existující a budovaná dopravní infrastruktura byla napojena na infrastrukturu dalších států v regionu za účelem její maximální efektivity v krizových situacích.

Digitální infrastruktura je základním pilířem moderní ekonomiky a společnosti. Zahrnuje technologické a fyzické komponenty, které umožňují elektronickou komunikaci a přenos dat. Podporuje inovace, optimalizace procesů a podnikání. Vytváří nové obchodní modely a startupy, automatizuje rutinní procesy, umožňuje práci na dálku a globální spolupráci, což zvyšuje produktivitu práce a flexibilitu pracovních procesů. Rozvíjí nová odvětví, jako je e-commerce, finanční technologie a digitální finance. Podílí se na snazším přístupu k informacím, podporuje a zlepšuje přístup ke vzdělání. Ve zdravotnictví zvyšuje dostupnost, koordinaci a kvalitu zdravotních služeb poskytováním zdravotní péče na dálku, digitalizaci zdravotních záznamů a zlepšuje kvalitu a koordinaci péče. Ve společnosti umožňuje sociální interakce a občanské participace, lepší přístup ke kulturním a zábavním službám a zdrojům. Investice do digitální infrastruktury jsou klíčové pro zajištění udržitelného ekonomického růstu a zlepšení kvality života ve společnosti.

Důležitá je také ekonomická bezpečnost a obchodní strategie, které napomáhají k udržení stability a prosperity. Zahrnují minimalizaci rizik spojených s ekonomickými krizemi a ochranu proti nežádoucím vlivům globálního trhu před riziky a hrozbami, které mohou negativně ovlivnit jejich finanční stabilitu a blahobyt. Správně nastavené obchodní strategie mohou přispět k tvorbě nových pracovních míst a udržení zaměstnanosti v dané oblasti. To působí pozitivně na místní ekonomiku a životní úroveň obyvatelstva. Firmám zajišťují konkurenceschopnost a přizpůsobení se změnám v obchodním prostředí.

Surovinová bezpečnost a udržitelné využívání zdrojů jsou významnou součástí politiky státu zahrnující dostupnost, stabilitu a udržitelnost zásob surovin, které jsou klíčové pro průmysl a ekonomiku České republiky. Udržuje kontinuitu průmyslové výroby, zajišťuje energetickou bezpečnost státu a je nepostradatelná pro zajištění stability, prosperity a udržitelného rozvoje ekonomiky a společnosti jako celku. Pro případ krizových situací, je zároveň nutné mít zajištěné dostatečné strategické zásoby klíčových surovin a vstupních materiálů, a disponovat systémem ochrany dodavatelských řetězců.

2.1 Energetická infrastruktura a dekarbonizace

Bezpečné (z hlediska stability a spolehlivosti), cenově dostupné a environmentálně udržitelné zásobování energií patří mezi klíčové podmínky pro chod ekonomiky. Tato trojice zásad tvoří „energetické trilema“ ve smyslu nemožnosti jejich současného dosažení v plné míře. Na jeho základě jsou pak vymezeny tři vrcholové strategické cíle, jimiž jsou: i) bezpečnost dodávek energie; ii) konkurenceschopnost a sociální přijatelnost a iii) udržitelnost nakládání s energií. Hlavním smyslem energetické politiky je tedy vyvážení těchto tří vrcholových cílů, a to se zohledněním výchozího stavu. K dosažení této vize je pak definováno především pět strategických priorit, které zároveň odpovídají evropským pilířům formulovaným pod hlavičkou Energetické unie a kterými jsou i) energetická bezpečnost; ii) dekarbonizace energetického mixu; iii) energetická účinnost; iv) mezinárodní spolupráce, vnitřní trh a infrastruktura a v) vzdělávání a výzkum, vývoj a inovace. S ohledem na aktuální vývoj jsou hlavními bezprostředními výzvami, které je třeba řešit: naplňování evropských a mezinárodních závazků České republiky v oblasti energetiky a ochrany klimatu; řízený odklon od využívání uhlí a dalších fosilních paliv s respektováním potřebné míry soběstačnosti a zdrojové přiměřenosti; bezpečná dekarbonizace teplárenství s využitím zemního plynu jako tranzitního paliva a postupná náhrada zemního plynu nízkouhlíkovými a obnovitelnými plyny.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Robustní a průběžně modernizovaná síťová energetická infrastruktura, včetně rozvinutých soustav zásobování tepelnou energií, zajišťující vysokou míru kvality a spolehlivosti dodávek energie.
- Příznivá geografická poloha usnadňující dovoz energetických komodit a umožňující čerpat výhody z jejich tranzitu a relativně vysoká míra diverzifikace zdrojů a přepravních tras pro dovoz ropy a zemního plynu.
- Pokračující proces transformace zdrojové základny pro výrobu elektrické energie ve směru dekarbonizace elektroenergetického mixu při zachování stability a bezpečnosti dodávek.
- Kladná bilance výroby a spotřeby elektřiny a soběstačnost ve výrobě tepla.
- Dlouhodobě fungující programy veřejné podpory v oblasti renovace budov a snižování energetické náročnosti obecně.
- Kompetence v oblasti jaderné energetiky vč. oblasti výzkumu a vývoje.
- Veřejná akceptace jaderné energetiky.

Slabé stránky:

- Stárnoucí zdrojová základna do značné míry založená na spotřebě uhlí.
- Nedostatek odborných kapacit pro zajištění adekvátního rozsahu služeb energetického poradenství a rozvoje v oblastech instalace obnovitelných zdrojů energie a snižování energetické náročnosti budov.
- Rostoucí nedostatek odborníků s vysokým stupněm technického vzdělání a kompetencí, hlavně v oblasti složitých technologických celků.
- Obecně nižší míra lokální akceptace pro rozvoj obnovitelných zdrojů ze strany veřejnosti.
- Navyšování regulovaných složek cen energie vlivem zvyšování nákladů na provoz soustav a poplatků za tranzit pro dodávku energie a paliv do České republiky.

Příležitosti:

- Využití dostupného potenciálu druhotných zdrojů energie, vč. energetického využití odpadů v souladu s hierarchií nakládání s odpady.
- Využití synergie zvyšování energetické účinnosti s optimalizací zdrojové základny pro pokrytí bilance mezi výrobou a spotřebou energie.
- Snižování energetické náročnosti budov a zvyšování energetické účinnosti technologických procesů v průmyslu.
- Rozvoj technologií a řešení zvyšujících možnosti flexibility elektrizační soustavy a integrace obnovitelných zdrojů energie. Energetické využití vodárenské a vodohospodářské infrastruktury.

- Transformace zdrojové základny pro výrobu elektřiny a tepla směrem k vysokoúčinným technologiím a nízkouhlíkovým palivům.
- Využití možností nových technologií a paliv pro dosažení nákladově efektivní dekarbonizace.
- Možnost rychlé a efektivní přestavby plynovodů na dopravu vodíku a případně syntetických plynů.
- Urychlení výstavby jaderných zdrojů jako stabilních nízkoemisních zdrojů elektřiny a tepla, včetně malých a středních modulárních reaktorů, za současného respektování priority jaderné bezpečnosti, zabezpečení a systému záruk.
- Využití potenciálu, zejména v podobě jaderné energetiky, pro výrobu nízkouhlíkového vodíku a implementace vodíkových údolí jako nástroje pro podporu výroby a využití nízkouhlíkového a obnovitelného vodíku.
- Užší propojování energetické soustavy EU pro zajištění tržních cen a případně cenově dostupného importu energií do České republiky.
- Možnost zapojit se do evropských projektů zaměřených na infrastrukturu pro transport oxidu uhličitého.

Hrozby:

- Prohlubování nestability právního rámce na úrovni České republiky ve vazbě na nadměrnou a často se měnící regulaci na úrovni EU (kladoucí vyšší důraz na formulaci a stanovování cílů než na návaznou implementaci) mající negativní dopad na stabilitu prostředí pro realizaci významnějších investic, podmínek veřejné podpory a využívání finančních zdrojů z EU, např. snahy o vylučování jaderné energetiky z možnosti financování a podpory aj.
- Nedostatečné finanční zdroje pro zajištění plnění cílů souvisejících s politikou EU potenciálně vedoucí k jejich nesplnění a souvisejícím sankcím.
- Jednostranné a nekoordinované zavádění mechanismů veřejné podpory v sektoru energetiky na úrovni jednotlivých členských států, včetně snah o regulaci velkoobchodních cen energie.
- Časová náročnost zavádění schémat veřejné podpory v energetice v návaznosti na evropská pravidla a proces notifikace u Evropské komise, časová a administrativní náročnost postupu souvisejícího s povolováním výstavby nových zdrojů energie a energetické infrastruktury a časová náročnost postupu výstavby moderních vysokoúčinných výroben elektřiny a tepla a jaderných zdrojů nahrazujících stávající zdroje.
- Dřívější než očekávaný útlum a nekoordinované ukončení výroby elektřiny a tepla z uhelných zdrojů a neplnění parametrů zdrojové přiměřenosti vlivem odstavení stabilních zdrojů elektřiny bez adekvátní náhrady.
- Potřeba relativně vysokých investic do síťové infrastruktury umožňující dynamický rozvoj intermitentních zdrojů, případně přepravu alternativních plyných paliv.
- Zhoršení spolehlivosti elektrizační soustavy vlivem rychlejšího rozvoje intermitentních zdrojů, a to jak v České republice, tak i v sousedních státech, v porovnání s relativně pomalejším rozvojem síťové infrastruktury včetně prvků řízení a flexibility, především na nižších napěťových hladinách.
- Zvyšující se obtížnost zajištění bezpečnosti a spolehlivosti zásobování energií v rámci nouzových stavů vlivem rostoucí dynamiky změn, ale také organizační a ekonomické náročnosti.
- Možnost komplikací při dořešení konce palivového cyklu v případě jaderné energetiky: v zájmu zajištění bezpečného nakládání s vyhořelým jaderným palivem, je třeba vystavět hlubinné úložiště vysokoaktivního radioaktivního odpadu.
- Podcenění opatření nutných pro dekarbonizaci budov a dopravy a související negativní dopady na energetickou a dopravní chudobu v České republice.
- Riziko poklesu přílivu přímých zahraničních investic do České republiky vlivem nízké dostupnosti obnovitelných zdrojů energie, např. u investorů sledujících tzv. „environmental, social and governance“ (ESG) kritéria.

Strategické cíle:

- Udržet vysokou míru energetické bezpečnosti.
Ukazatel: Energetická dovozní závislost

- Zvyšovat míru dekarbonizace energetického mixu.
Ukazatel: Podíl fosilních paliv na spotřebě primárních energetických zdrojů
- Snižovat energetickou náročnost ekonomiky.
Ukazatel: Energetická náročnost tvorby hrubé přidané hodnoty
- Snižovat emise skleníkových plynů.
Ukazatel: Emise skleníkových plynů

Specifické cíle:

- Udržet energetickou dovozní závislost na úrovni nepřesahující 65 % do roku 2030 a 70 % do roku 2040 při uvažování jaderného paliva jako dovozového zdroje.
- Udržet míru soběstačnosti v dodávkách elektřiny na dostatečné úrovni ve vztahu k dostupnosti jejího dovozu s ohledem na technická omezení i situaci v regionu.
- Výstavba nových jaderných zdrojů jako klíčový nástroj pro zajištění bezpečnosti, stability elektrizační soustavy, dekarbonizace a přínosu pro národní hospodářství.
- Zajistit plnění kritérií N-1 v provozu elektrizační a plynárenské soustavy a udržet spolehlivost dodávky elektřiny pod úrovní normy spolehlivosti stanovené podle platné metodiky.
- Snižit konečnou spotřebu energie do roku 2030 na úroveň závazku České republiky v rámci energeticko-klimatické politiky EU, tedy nepřesahující hodnotu 852 PJ.
- Snižit emisní náročnost tvorby hrubé přidané hodnoty na průměr zemí Evropské unie.
- Snižit hladiny konečných cen energie na úroveň průměru zemí Evropské unie a následně tento stav bez významných odchylek udržet.
- Snižovat emise znečišťujících látek a skleníkových plynů v souladu s příslušnými strategiemi států v těchto oblastech, a to jmenovitě s Národním programem snižování emisí ČR a Politikou ochrany klimatu v ČR a mezinárodními závazky České republiky, včetně dosažení klimatické neutrality do roku 2050.
- Snižovat podíl fosilních paliv využívaných bez technologie zachytávání oxidu uhličitého na spotřebě primární energie na 50 % do roku 2030 a 0 % do roku 2050 a zcela utlumit využití uhlí pro výrobu elektřiny a tepla do roku 2033.
- Podpora technologií pro zachytávání, ukládání a využití uhlíku (CCUS).
- Zachovat a rozvíjet využití jaderných zdrojů pro výrobu tepla.
- Zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie v souladu s adekvátním příspěvkem České republiky k naplnění cíle Evropské unie do roku 2030, a také s dosažením klimatické neutrality do roku 2050.
- Zvyšovat využití nízkouhlíkového a obnovitelného vodíku a jeho sloučenin jako náhrady za fosilní paliva v dopravě, průmyslu a energetice a jako nosiče pro dovoz energie.

Hlavní opatření:

- Implementovat (mimo jiné ve smyslu dopracování sekundární legislativy) strategický rámec v oblasti energetiky. Dokončit proces novelizace energetického zákona zaměřeného především na ukotvení akumulace, flexibility a agregace a jeho následná implementace. Přijmout nový energetický zákon, který bude vytvářet přehledný legislativní a regulatorní rámec pro nový model energetického trhu s důrazem na plnění závazných cílů v oblasti dekarbonizace. Dále jednoznačně definovat práva a povinnosti jednotlivých subjektů vystupujících na trhu s elektřinou a plyny, resp. v teplárenství a nastavit jejich vzájemné interakce; zjednodušovat, systematicky propojovat a jasně definovat činnosti a další instituty, které mají být zákonem upravovány a regulovány; vyřešit některé problematické situace dosud ne zcela uspokojivě řešené stávající legislativní úpravou a vypořádat se s prolínáním ustanovení energetického zákona a dalších právních předpisů v oblasti energetiky.

- Legislativně ukotvit termín odklonu od uhlí ve smyslu ukotvení příspěvku České republiky k deklarovanému cíli EU dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality a stanovení ukotvení cílů, termínů a podmínek odklonu od využívání uhlí pro energetické účely za účelem jeho dosažení nejpozději v roce 2033. Zajistit zdrojovou přiměřenost a bezpečnost provozu elektrizační soustavy České republiky v podmínkách řízeného odchodu od uhlí ve smyslu stanovení harmonogramu a postupu pro ukončení využívání uhlí pro energetické účely v návaznosti na stanovení a legislativní ukotvení příslušných cílů, termínů a podmínek a přípravy nástrojů k zajištění zdrojové přiměřenosti a bezpečného provozu elektrizační soustavy České republiky.
- Ukotvit a definovat energetickou chudobu v právním řádu České republiky. Konceptně uchopit řešení problematiky energetické chudoby v České republice. Vyhodnotit, na základě identifikace nejzranitelnějších částí společnosti, ohrožení obyvatelstva energetickou chudobou a zohlednit výsledky tohoto vyhodnocení v uvažovaném koncepčním řešení.
- Vymezit v Politice územního rozvoje ČR oblasti nezbytné pro příspěvek České republiky k celkovému cíli EU v rozvoji obnovitelných zdrojů energie do roku 2030 a stanovit úkol vymezit oblasti pro zrychlené zavádění obnovitelných zdrojů energie v zásadách územního rozvoje, územních plánech nebo územním rozvojovým plánu.
- Provéřit možnost vymezení oblastí pro rozvoj doprovodné infrastruktury a pro akumulaci, a případně stanovit úkol jejich rozvoje ve výše uvedených územně-plánovacích dokumentech.
- Vytvořit vhodné územně-plánovací a legislativní podmínky pro rozvoj technologií zachytávání, přepravy, využívání a ukládání oxidu uhličitého.
- Realizovat opatření směřující k postupné náhradě zemního plynu nízkouhlíkovými a obnovitelnými plyny. V tomto ohledu je třeba zajistit postupnou dekarbonizaci sektoru plynárenství prostřednictvím nahrazování zemního plynu nízkouhlíkovými a obnovitelnými plyny, aby tento sektor mohl sehrávat svou dekarbonizační roli nejen ve střednědobém období, ale také v dlouhodobém horizontu.
- Zajištění odpovídajících odborných kapacit státu v oblasti energetiky, týká se oblastí strategie, regulace a dozoru, vč. oblasti jaderné energetiky.
- Realizovat opatření pro rozvoj jaderné energetiky v oblastech zajišťování bezpečného provozu stávajících jaderných zdrojů a přípravy a výstavby nových jaderných zdrojů včetně malých a středních modulárních reaktorů, a to jak na národní úrovni, tak v EU.
- Rozšířit povinnost energetických auditů a energetického managementu za účelem zvýšení energetických úspor v průmyslu, podnicích a veřejném sektoru.

Naplňující strategie:

- Státní energetická koncepce ČR
- Politika ochrany klimatu v ČR
- Vnitrostátní plán ČR v oblasti energetiky a klimatu
- Národní akční plán pro chytré sítě 2019–2030
- Dlouhodobá strategie renovací budov
- Vodíková strategie České republiky aktualizace 2024
- Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky v ČR

2.2 Dopravní infrastruktura

Jedním z cílů územního rozvoje státu je zapojení celé plochy území do společného systému tvorby a spotřeby hodnot. Cestou k tomu je vytvoření polycentrické struktury osídlení. Nástrojem k zapojení celé plochy území do aktivního hospodářského života je komunikace. Ta má dvě formy – přenos informací a přepravu osob a věcí. První forma komunikace, přenos informací, doznala v posledních letech zásadní pokrok. Druhá forma komunikace, přeprava osob a věcí, je však dosud většinou založena na technologiích dvacátého století a pokračování jejího extenzivního rozvoje je již v horizontu nejbližších let neudržitelné. Kvalitní dopravní infrastruktura je ovšem jednou z důležitých podmínek konkurenceschopnosti jak státu, tak jednotlivých regionů, přinášející významné celospolečenské benefity.

Vize dopravní soustavy České republiky z dlouhodobého hlediska předpokládá, že Česká republika a její jednotlivé regiony budou vybaveny dopravní soustavou, která uspokojí požadavky přepravních potřeb jak v osobní, tak nákladní dopravě. Bude podporovat udržitelný vývoj ekonomiky, a zároveň inkluzivní politiku namířenou na strukturálně znevýhodněné regiony a jejich obyvatele. Dopravní systém má zároveň splňovat požadavky udržitelnosti, což znamená, že bude neutrální z hlediska vlivu na globální (nejen klimatické) změny (z hlediska mitigace i adaptace), bude mít co nejmenší negativní vliv na veřejné zdraví, bude jen minimálně ovlivňovat biodiverzitu, přírodu a krajinu a bude vyváženě využívat přírodní zdroje. Bude proto nutné uspokojovat potřebu po mobilitě osob a věcí, na principu udržitelnosti ve vztahu k dalšímu ekonomickému vývoji. Cílem je rozvíjet dopravu, nikoliv v její současné extenzivní podobě se silnou závislostí na vysoké spotřebě zejména fosilních paliv, ale v energeticky nenáročném a environmentálně, vůči zdraví obyvatel šetrném podobě.

Rostoucí nároky globální ekonomiky nutí k rozvoji a zkvalitňování dopravy. Kvalitní doprava je klíčová pro prosperitu firem, investic a celkovou konkurenceschopnost země. Je nutné dokončit základní síť dálnic a železnic pro kvalitní dostupnost regionů, tzn. zajistit napojení všech regionů, včetně přeshraničních spojení na páteřní síť. Modernizace a rozvoj infrastruktury hromadné dopravy ve větších městech je nezbytná. Je nutné podporovat udržitelnou mobilitu a přechod na nízkouhlíkovou dopravu, zavádět alternativní paliva ve všech druzích dopravy, napojit Českou republiku na evropskou dopravní síť, zlepšovat infrastrukturu a vybudovat "chytrý dopravní systém" pro větší bezpečnost a plynulost provozu.

Dokončení dálniční sítě, modernizace železničních páteřních koridorů, páteřní sítě vysokorychlostních železnic, uvedení labské vodní cesty do parametrů splavnosti dle dohody se SRN je nezbytné realizovat v souladu s evropskými plány a projekty sousedních zemí tak, aby se plně využily finanční nástroje spojené s nařízením o transevropských dopravních sítích TEN-T. Dokončit hlavní síť TEN-T do roku 2030, rozšířenou hlavní síť do roku 2040 a globální síť do roku 2050, musí být základní časovou osou všech jednotlivých projektů a jejich financování, které musí být opřeno o vícezdrojový přístup a nástroje. Zároveň s dokončením sítě TEN-T se počítá s dobudováním kvalitní silniční a železniční sítě do všech aglomerací České republiky definovaných ve Strategii regionálního rozvoje.

Obnova stávající infrastruktury a budování nových dopravních kapacit (silničních, železničních i leteckých) má rovněž zásadní dopady na schopnost státu reagovat na neočekávané krizové situace i na situace, kdy je přímo ohrožena vnější či vnitřní bezpečnost státu.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Kvalitní a rozsáhlá veřejná doprava umožňuje efektivní pohyb osob i zboží v rámci země i mezinárodně, což přispívá mimo jiné k udržitelnému rozvoji a snižuje dopady na životní prostředí.
- Zvyšující se využití druhotných surovin v dopravní infrastruktuře snižuje zátěž na životní prostředí a přispívá k udržitelnému hospodaření s přírodními zdroji.
- Nadprůměrně hustá železniční síť a modernizované železniční koridory.
- Dobrá dopravní obslužnost metropolitních regionů a provázanost městské dopravy s dopravou regionální/příměstskou v metropolitních regionech.

Slabé stránky:

- Pomalá rychlost přípravy nových staveb dopravní infrastruktury vlivem zapojení mnoha subjektů v procesu.

- Nedokončená dálniční síť a síť páteřních komunikací, nedobudované obchvaty, nedokončená modernizace železničních uzlů a některých tahů sítě TEN-T konvenční železnice a absence rychlých železničních spojení.
- Nízká kvalita silnic, zejména nižších tříd, zvyšuje náklady na údržbu vozidel, způsobuje častější opravy a ztrátu času kvůli opravám.
- Vysoké průměrné stáří automobilů.
- Vysoká závislost na fosilních palivech v dopravě.
- Slabá společenská a tržní motivace k přechodu na nízkouhlíkové hospodářství v dopravě.

Příležitosti:

- Zapojení České republiky do pokrytí rychle rostoucí potřeby EU pro kapacitní dopravní propojení.
- Využití Dopravního a energetického stavebního úřadu urychlí povolovací procesy výstavby infrastruktury.
- Geografická poloha České republiky, vč. příjmů z transitu a možností využití v multimodální dopravě, s důrazem na energeticky méně náročné obory, tedy na železniční a vodní dopravu. Nedobudování páteřní dopravní infrastruktury (silniční, železniční a vodní).
- Efektivní využití husté regionální železniční sítě pro lepší dostupnost regionálních center a snížení závislosti na automobilové dopravě a využití regionálních železničních tratí pro přepravu formou hybridního/duálního dopravního prostředku.
- Rozvoj ekosystému nízkoemisní a bezemisní mobility.
- Zvyšování energetické účinnosti v dopravě a snižování přepravních nároků zaváděním nových technologií, včetně chytrého řízení dopravy.
- Strategická geografická poloha v centru Evropy pro přístup ke klíčovým trhům a obchodním příležitostem.
- Klesající ceny elektromobilů a zvyšující se variabilita jejich využití.

Hrozby:

- Zanedbání přípravy infrastruktury pro čistou mobilitu (nedostatek dobíjecích stanic pro elektromobily) a nedostatečné pokrytí infrastrukturou pro alternativní pohony.
- Snížení role České republiky z hlediska nákladní železniční dopravy v případě nízké kapacity sítě.
- Zvýšení produkce odpadu z baterií, zejména v důsledku rozvoje e-mobility.
- Nedobudování páteřní dopravní infrastruktury (silniční i železniční).

Strategické cíle:

- Dobudovat základní dálniční síť dle schválené Kategorizace, další rozvoj musí být ekonomicky odůvodněný.
Ukazatel: Počet kilometrů dálnic
- Vybudovat síť systému Rychlých spojení včetně vysokorychlostních tratí.
Ukazatel: Počet kilometrů vysokorychlostních tratí
- Vybudovat infrastrukturu pro alternativní dopravu, nabíjecí a plnicí stanice, včetně H₂, biometanu.
Ukazatel: Počet nabíjecích stanic

Specifické cíle:

- Dobudovat základní síť dopravní infrastruktury, vč. infrastruktury pro cyklistickou a multimodální dopravu.
- Zavádět moderní technologie v dopravě.
- Snížit energetickou náročnost a vliv dopravy na životní prostředí a zdraví.
- Zvýšit efektivitu služeb v oblasti osobní dopravy.
- Zvýšit efektivitu služeb v oblasti nákladní dopravy.

Hlavní opatření:

- Dostatečně a plynule financovat rozvoj a údržbu infrastruktury; vybudovat kvalitní a bezpečné silniční a železniční síť do všech aglomerací České republiky, včetně kvalitní a dostatečně kapacitní sítě silnic I. třídy zabezpečující propojení jednotlivých regionů a jejich napojení na dálnice.

- Zapojit i do dalších projektů výstavby dopravní infrastruktury systém financování formou PPP. **#NERV**
- Zajistit a udržet optimální technický stav stávající i nové silniční sítě.
- Přizpůsobit se výzvám autonomní mobility a dimenzovat silniční síť s ohledem na reálné potřeby uživatelů a další veřejné zájmy.
- Dokončení sítě TEN-T a páteřní národní sítě dálnic, zlepšit vnitrostátní propojení a napojení na okolní státy.
- Zavádět inteligentní dopravní systémy (ITS) i s ohledem na postupný rozvoj automatizované dopravy.
- Implementovat plány udržitelné městské mobility a zlepšit její infrastrukturu.
- Uplatňovat adaptační opatření a zajistit funkčnost dopravní infrastruktury v důsledku zvýšeného výskytu extrémních environmentálních projevů.
- Rozvíjet alternativní infrastrukturu stanic pro alternativní paliva.
- Integrovat existující dopravní systémy fungující na území jednotlivých krajů a provázet je v rámci sousedních krajů i s dálkovou dopravou; podporovat aktivní dopravu ve městech.
- Zajistit spolehlivost železniční, vodní a silniční dopravy v rámci logistického procesu a zajistit nediskriminační trh v nákladní dopravě (internalizace externalit).
- Rozvíjet moderní trendy a služby v nákladní dopravě, logistice a městské logistice.
- Podporovat kombinovanou dopravu pro zvýšení role nákladní železniční dopravy.
- Připravovat zásadní novostavby na úseku modernizace železniční dopravní cesty, stavby v uzlech umožňující navýšení provozu, včetně provozu v konceptu rychlých spojení a obnovovat železniční stanice a zastávky.
- Zajistit využitelnosti dopravní cesty formou financování odůvodněných potřeb veřejné dopravy a optimalizovat poplatky za použití dopravní cesty pro nákladní i osobní dopravu.

Naplňující strategie:

- Dopravní politika České republiky pro období 2021–2027 s výhledem do roku 2050
- Dopravní sektorové strategie 3. fáze – Střednědobý plán údržby, rozvoje a financování dopravní infrastruktury pro období 2024–2033 s výhledem do roku 2050
- Koncepce městské a aktivní mobility pro období 2021–2030
- Koncepce nákladní dopravy pro období 2024–2035
- Koncepce veřejné dopravy 2020–2025 s výhledem do roku 2030
- Národní akční plán čisté mobility
- Strategie rozvoje inteligentních dopravních systémů 2021–2027 s výhledem do roku 2050
- Politika transevropské dopravní sítě (TEN-T)
- Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+
- Státní politika životního prostředí ČR do roku 2030 s výhledem do roku 2050
- Politika ochrany klimatu

2.3 Digitální infrastruktura, ekonomika a společnost

Digitální infrastruktura je klíčová pro zvýšení produktivity a konkurenceschopnosti firem. Digitální technologie pronikají do všech odvětví průmyslu, napomáhají efektivitě práce a otevírají podnikům nové příležitosti, vč. nových obchodních modelů a možnosti proniknout na nové trhy. Zapojení technologií, např. pro tvorbu inteligentních smluv, automatizuje transakční procesy, které se tak stanou pro české podniky nejen rychlejšími a jednoduššími, ale také důvěryhodnějšími. Rovněž technologie jako umělá inteligence, distribuované výpočty, cloudové služby nebo analýza velkých dat umožní českým firmám naplno využít svá data a optimalizovat procesy pro dosažení úspor či zdokonalení výrobních procesů. Digitální technologie také hrají nezastupitelnou úlohu v dosahování klimatické neutrality v podobě tzv. dvojí tranzice.

V současnosti má Česká republika nedostatečnou dostupnost gigabitové konektivity v některých regionech, nízkou úroveň digitální gramotnosti a dovedností u části populace, nedostatek kvalifikovaných pracovníků v digitálním sektoru a průměrnou kvalitu infrastruktury v porovnání s vyspělými zeměmi. Současně existují velké rozdíly ve vyspělosti mezi jednotlivými regiony. Je třeba dále posílit rozvoj pevných sítí s velmi vysokou kapacitou, 5G sítí a chytrých měst (tzv. Smart Cities), nepolevit v podpoře inovací a startupů v digitálním sektoru, podpořit růst digitálního obchodu a služeb, posilovat kybernetickou bezpečnost a ochranu osobních údajů, zvyšovat digitální gramotnost a dovednosti občanů a pracovníků.

S ohledem na trend zrychlující se a všudypřítomné digitalizace je podpora digitální transformace ekonomiky pro Českou republiku prioritou. Hospodářská strategie vnímá digitalizaci jako důležitý faktor pro posílení své konkurenceschopnosti a vzhledem k tomu, že malé a střední podniky jsou hlavními tahouny inovací, podporuje využití digitálních technologií v jejich výrobě a procesech. Česká republika se zaměřuje na tři hlavní úrovně rozvoje digitálního ekosystému a datové ekonomiky. Jedná se o tvorbu politiky a strategií, finanční podporou, spojenou také s budováním digitálního prostředí s funkčními sítěmi, a vytváření transparentního a uživatelsky přívětivého regulatorního rámce v digitální oblasti.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Regulační rámec v sektoru elektronických komunikací vychází z rámce evropského a patří mezi nejvíce otevřený vstupu na trh v rámci OECD.
- Existence úspěšných firem v kybernetické bezpečnosti, umělé inteligenci a herním průmyslu poskytuje platformu pro inovaci a růst v digitálních oblastech.
- Úspěchy v oblasti rozvoje umělé inteligence v oborech kybernetická bezpečnost, strojové učení, počítačové vidění, robotika, výroba, Průmysl 4.0, jazykové a řečové technologie.
- Růst počtu ICT podniků a posilování jejich silné pozice v mezinárodním srovnání.
- Výzkumné organizace zřídily centra transferu technologií; aplikace výzkumu a vývoje míří do oborů s největším dopadem umělé inteligence.
- Relativně vysoké pokrytí České republiky signálem 5G. Podpora vývoje a nasazování aplikací ve vertikálních ekosystému sítí 5G pro města a průmysl se záměrem podpořit koncepty chytrých měst a Průmysl 4.0.

Slabé stránky:

- Nižší schopnost zavádět digitální technologie u domácích nebo malých podniků ve srovnání s velkými podniky a podniky pod zahraniční kontrolou.
- Nedostatečné pokrytí vysokokapacitní (gigabitovou) sítí pro domácnosti, firmy a školy.
- Růst tzv. digitální propasti obyvatelů odloučených nebo řídko osídlených lokalit.
- Nedostatečné plánování a špatná koordinace výstavby sítí s velmi vysokou kapacitou. Překážky ve výstavbě sítí elektronických komunikací jako např. územní plány obcí zamezující výstavbě vysílačů pro pokrytí.
- Nedostatečná poptávka po službách umožňujících alespoň 1 Gbit/s.
- Spolupráce startupů s univerzitami a výzkumnými a vývojovými centry se teprve rozvíjí.
- Česká republika je malým trhem pro startupy v oblasti umělé inteligence.

- Velké podniky, odběratelé umělé inteligence, jsou většinou pod zahraniční kontrolou a AI implementují zahraniční mateřské společnosti.

Příležitosti:

- Existence potenciálu pro rozvoj sítí.
- Modernizace a rozšiřování stávající infrastruktury a zřizování nových sítí s velmi vysokou kapacitou.
- Podporovat konkurenční prostředí a minimalizovat tržní bariéry, pro snižování cen za mobilní služby.
- Vznik firem zaměřených na využívání digitálních technologií a nových trendů jako umělá inteligence, blockchain nebo datová analýza.
- Podporovat inovační a digitální infrastruktury z evropských i národních zdrojů a umožňovat rozvoj digitálních inovačních center.
- Rozvoj digitálního vzdělávání.
- Posilovat implementace digitálních technologií a infrastruktury v malých a středních podnicích.
- Transformace výrobních řetězců díky rostoucí digitalizaci a automatizaci.
- Kontinuální zlepšování podnikatelského prostředí a posílení konkurence na trhu pevných i mobilních služeb. Cílem je podpoření vyšší dostupnosti služeb za lepší ceny.
- Vytvářet podmínky pro efektivní, transparentní a odpovědné využití dotačních prostředků na výstavbu sítí s velmi vysokou kapacitou.
- Spojení digitální transformace ekonomiky se zelenou tranzicí, tzv. dvojí tranzice.

Hrozby:

- Zvyšující se rizika v oblasti kybernetické bezpečnosti a kyberkriminality.
- Legislativní bariéry s ohledem na nově vznikající právní předpisy.
- Vysoká míra protekcionismu v digitální oblasti znesnadňující digitální obchod.
- Obtížně predikovatelné dopady regulace přijímané v EU (např. EU AI ACT apod.).
- Zvyšující se energetická náročnost nových digitálních systémů.
- Vysoké investiční náklady stavebních prací za účelem budování sítí.

Strategické cíle:

- Zvyšování digitalizace veřejných služeb.
Ukazatel: DESI kompozitní index – část Konektivita

Specifické cíle:

- Zralost a připravenost sektorů ekonomiky na digitální transformaci; podporovat využití technologií (umělá inteligence, edge, cloud a big data) v podnikové sféře a ve státní správě.
- Urychlit digitální transformaci malých a středních podniků.
- Podporovat konektivitu a infrastrukturu digitální ekonomiky a společnosti.
- Zajistit bezpečnost a důvěru v prostředí digitální ekonomiky a společnosti.
- Vytvořit přívětivou legislativu podporující všechny aspekty digitální ekonomiky a společnosti.
- Pokrýt alespoň 95 % domácností s velmi vysokou kapacitou, s rychlostí stahování alespoň 1 Gbit/s.
- Pokrýt osídlené oblasti bezdrátovými sítěmi s velmi vysokou kapacitou vysokorychlostními sítěmi.
- Propojení digitální a zelené transformace.

Hlavní opatření:

- Zlepšovat digitální propojení s cílem zvýšit možnosti digitálního připojení občanů i soukromých subjektů a zlepšení digitální infrastruktury.
- Podporovat rozvoj sítí s velmi vysokou kapacitou k dosažení vyššího pokrytí.
- Koordinovat přípravu vytváření legislativních a nelegislativních opatření k posílení soukromých investic do budování sítí s velmi vysokou kapacitou.

- Pokračovat v projektu Broadband Competence Office Česká republika pro podporu všech regionů při vytváření jednotného digitálního trhu EU.
- Podporovat kontinuální rozvoj mobilních veřejných komunikačních sítí.
- Zavést další opatření pro usnadnění, zrychlení a snížení nákladů na budování sítí elektronických komunikací.
- Podpořit spolupráci klíčových aktérů z firemní, státní, municipální i akademické sféry v oblasti rozvoje sítí a služeb tak, aby došlo k posílení technologické spolupráce a rozvoje v oblasti nových generací mobilních sítí, aplikací v Průmyslu 4.0 či Smart City, a zvýšení úrovně digitalizace podniků a dalších institucí.
- Zajišťovat bezpečnost digitální infrastruktury.
- Vytvořit efektivně fungující síť Evropských digitálních a inovačních center.
- Podporovat digitalizaci malých a středních podniků, vznik jednorožců, tj. úspěšných a hodnotných startupů.
- Realizovat Evropská testovací a experimentální zařízení pro umělou inteligenci.
- Podporovat iniciativy usnadňující digitální obchod a tok dat.
- Investovat do progresivních technologií umělé inteligence, edge computingu, cloudů a big data.

Naplňující strategie:

- Národní plán rozvoje sítí s velmi vysokou kapacitou
- Implementace a rozvoj sítí v České republice – Cesta k digitální ekonomice
- Cesta k evropské Digitální dekádě: Strategický plán digitalizace Česka do roku 2030
- Akční plány k provedení některých opatření pro podporu plánování a výstavby sítí elektronických komunikací (již realizované Akční plány 1 a 2.0, momentálně je připravován Akční plán 3.0)
- Digitální ekonomika a společnost (DES) v rámci programu Digitální Česko
- Národní strategie umělé inteligence ČR 2030
- EU Digitální dekáda 2030
- Strategie podpory malých a středních podniků do roku 2027
- Strategie správy rádiového spektra

2.4 Ekonomická bezpečnost a obchodní strategie

Zajištění ekonomické bezpečnosti je předpokladem pro spolehlivé fungování českého hospodářství ve světě nejistot, krizí a konfliktů. Pro udržení dlouhodobé prosperity České republiky je důležité posilování ekonomické bezpečnosti, ochrana otevřeného mezinárodně-obchodního prostředí postaveného na dodržování pravidel a podpora českých firem a řešení na zahraničních trzích. Proto je zásadní zvýšení diverzifikace zahraničního obchodu, prohlubování ekonomických vztahů s důvěryhodnými partnery, pronikání na nové trhy za účelem vytváření a prodeje produktů s vysokou přidanou hodnotou a rozvoj finančních nástrojů zahraniční expanze. Je nutné snižovat kritické závislosti, být odolnější vůči ekonomickému nátlaku a zajistit, aby výrobky a technologie vyvinuté a vyrobené v České republice nebyly zneužity proti českým zájmům. Je ale nutné věnovat pozornost i zahraničním investicím do průmyslu v České republice s ohledem na potenciální bezpečnostní rizika, jako je neoprávněný transfer citlivých technologií do zahraničí či neprůhledná síť obchodních vztahů a napojení na subjekty či struktury potenciálně či otevřeně nepřátelské vůči České republice. V rostoucí světové konkurenci nejen ve středoevropském regionu je potřeba zajistit pomocí koordinovaného národního i celoevropského přístupu to, že Česká republika bude vnímaná jako bezpečná a atraktivní země pro ekonomickou aktivitu, realizaci výzkumu a vývoje a vytvoří tak předpoklady pro posílení technologického leadershipu. Česká republika by měla být schopna strategické technologie produkovat, efektivně zavádět bezpečným způsobem, který minimalizuje riziko jejich zneužití proti bezpečnosti České republiky, včetně projektů na úrovni EU a ve spolupráci s partnery využívat a sdílet zkušenosti a vhodné modely jejich uplatnění. Důležitou oblastí pro rozvoj podnikatelského prostředí je rovněž dostatečná ochrana průmyslového a duševního vlastnictví s ohledem na působení nepřátelských režimů.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Otevřená, exportně zaměřená a z hlediska struktury exportu zboží vysoce komplexní ekonomika.
- Dobrá pověst v EU na základě úspěšného předsednictví v Radě EU v roce 2022 a kredibilní dlouhodobé podpory otevřeného a bezpečného globálního obchodního prostředí.
- Dobrá pozice v NATO, zejména díky postoji a rychlé reakci na válku na Ukrajině a zvládnutí uprchlické krize.
- Česká republika je součástí a hlasitým proponentem vnitřního trhu EU, společné obchodní politiky EU a členství ve Světové obchodní organizaci a aktivně se podílí na vytváření liberálních globálních obchodních pravidel.
- Rozvinuté vztahy s mezinárodními partnery, včetně USA, Velké Británie, Izraele, Japonska, Jižní Koreje a Tchaj-wanu.
- Využívání nástrojů k posílení ekonomické bezpečnosti (prověřování zahraničních investic, kontroly vývozu, iniciativy k posílení kybernetické bezpečnosti a bezpečnosti výzkumu) a disponování systémem zásob surovin pro krizové stavy.

Slabé stránky:

- Vysoká závislost průmyslu na vnějších vstupech, včetně surovin, komodit a energie, závislost na ekonomickém vývoji hlavních trhů.
- Nedostatečná diverzifikace exportních trhů a silná sektorová závislost zahraničního obchodu.
- Nevyužívání plného potenciálu obchodních dohod a podfinancování podpory a internacionalizace exportu.
- Absence systematického přístupu k ekonomické bezpečnosti.
- Nízké zastoupení Čechů v evropských institucích snižující politický vliv a možnosti prosazování českých zájmů na evropské úrovni.
- Postavení českých společností v globálních hodnotových řetězcích a nízká investiční aktivita českých firem v zahraničí.

Příležitosti:

- Posílení české ekonomické bezpečnosti, které přispěje k dlouhodobé prosperitě a posilování bilaterálních vztahů s důvěryhodnými partnery.

- Podpora odolnosti ekonomiky skrze posílení významu České republiky ve strategicky významných dodavatelských a hodnotových řetězcích.
- Otevírání nových trhů a posilování odolnosti dodavatelských řetězců skrze uzavírání a plné využívání obchodních dohod a partnerství mezi EU a třetími zeměmi.
- Ambiciózní a sebevědomá role České republiky při vyjednávání nové vnitro-tržní legislativy umožňuje zásadně ovlivnit obsah souvisejících návrhů s cílem posílení ekonomicko-bezpečnostních zájmů České republiky.
- Posun těžiště aktivity na východ EU spojený s ruskou invazí na Ukrajinu otevírá příležitost pro Českou republiku posílit svou roli jako strategického partnera.
- Ambice EU stát se světovým leaderem v oblasti přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku.
- Investice v zahraničí a trvalá přítomnost na zahraničních trzích prostřednictvím podpory exportu.
- Odpovědné využívání bezpečnostních pojistek posilující atraktivitu českého investičního prostředí.
- Marketing inovací k pronikání na trhy zemí v rámci EU i mimo ni.
- Možnosti využití spolupráce s Evropskou agenturou pro kosmické programy.

Hrozby:

- Eskalace a teritoriální rozšíření napětí, válečných konfliktů a terorismu ve světě, vedoucí k narušení globálních dodavatelských řetězců.
- Růst protekcionismu a napětí v zahraničním obchodě s negativními dopady na dodavatelské řetězce, související omezení týkající se počtu exportních trhů a přístupu k surovinám či ostatním vstupům do výroby.
- Nezajištění bezpečných, dostupných a spolehlivých dodávek surovin, energií, technologií a jiných vstupů.
- Nejistoty v globální ekonomice v důsledku rostoucí volatility.
- Nežádoucí přenos technologií s možností zneužití systémovými rivaly proti zájmům České republiky.
- Nárůst restriktivních požadavků v legislativě EU mj. i souvisejících s mezinárodním obchodem; ztráta důvěryhodnosti EU zejména u rozvojových zemí.
- Ztráta konkurenceschopnosti středně-velkých a malých členských států EU, včetně České republiky, v souvislosti s úplným a dlouhotrvajícím rozvolněním pravidel veřejné podpory a navýšením národních dotačních schémat uvnitř EU.
- Tlak uvnitř EU na posilování autonomie a omezení konkurenčního prostředí může brzdit inovace a rozvoj podnikání v České republice.
- Politická marginalizace vnitro-tržních politik a jejich jednotlivých aspektů, např. volného pohybu, a zejména pak v kontextu služeb.
- Spory a paralýza v rámci WTO a dalších nadnárodních organizací.

Strategické cíle:

- Zvýšit podíl domácí přidané hodnoty v exportu v rámci posílení české značky a usilování exportu finalizovaných výrobků, nikoli jen subdodávek.
Ukazatel: Podíl domácí přidané hodnoty v exportu
- Posílit bezpečnost země před vnějšími, vnitřními a hybridními hrozbami, plnit mezinárodní obranné závazky v roli seriózního partnera.
Ukazatel: Poměr výdajů na obranu na HDP

Specifické cíle:

- Posílit odolnost kritické infrastruktury.
- Snižovat rizikové závislosti ekonomiky; diverzifikovat a zvýšit odolnost zahraničního obchodu, tj. diverzifikovat exportní trhy a zajistit bezpečnost vstupů.
- Budovat strategické zásoby surovin pro klíčové oblasti průmyslu (kritická infrastruktura, obranný průmysl).
- Posílit politické prioritizace vnitřního trhu na národní a evropské úrovni.

- Zlepšit postavení českých firem v globálních i evropských hodnotových řetězcích.
- Kromě samotného exportu zvyšovat trvalou přítomnost českých firem na zahraničních trzích.
- Zajistit bezpečnost využívání strategických technologií a minimalizovat rizika jejich zneužití.
- Využít výsledky výzkumu a vývoje pro expanzi českých firem i v souvislosti s přechodem na nízkouhlíkovou ekonomiku.
- Využít výsledky výzkumu a vývoje v oblasti strategických bezpečnostních technologií a obranného průmyslu.

Hlavní opatření:

- Zajistit implementaci Směrnice o odolnosti kritických subjektů (Critical Entities Resilience Directive, CER) a Směrnice o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně kybernetické bezpečnosti v Evropské unii (směrnice o bezpečnosti sítí a informací 2, Network & Information Security Directive, NIS 2), systematicky posilovat odolnost kritické infrastruktury skrze zvyšování standardů kybernetické bezpečnosti.
- Prosazovat politiky, které nebudou přispívat k protekcionistickému směřování společné obchodní politiky, podpora vyjednávání obchodních a investičních dohod a partnerství se třetími zeměmi, efektivnější využívání obchodních dohod díky lepšímu veřejnému povědomí, zefektivnění systému identifikace obchodních bariér a jejich odstraňování.
- Aktivně spolupracovat se strategickými partnery na národní (dotčené úřady, hospodářští partneři) a unijní (Evropská komise, stejně smýšlející členské státy) úrovni ve věci politické prioritizace vnitřního trhu a souvisejících témat. Posilovat přítomnost České republiky v návaznosti na strategie působení v Africe, Indo-Pacifiku a dalších zemích rozvojového světa.
- Široce využívat nástroje podpory exportu a naplňování opatření Exportní strategie ČR 2023–2033.
- Posílení obranné a bezpečnostní dimenze EU a podpora účasti českých subjektů v obranně-průmyslových iniciativách EU (EDF, EDIP atp.).
- Zpracovat studii příčin méně výhodného postavení firem v hodnotových řetězcích působících na území České republiky, včetně analýzy nízké míry reinvestic v relaci na odliv dividend u podniků pod zahraniční kontrolou. Provést formou vhodného dotazníkového šetření a vyvodit závěry s návrhy opatření na zlepšení.

Naplňující strategie:

- Exportní strategie ČR 2023–2033
- Bezpečnostní strategie ČR
- Obranná strategie ČR
- Připravovaná Strategie ekonomické bezpečnosti
- Priority České republiky v agendě vnitřního trhu EU 2021–2025
- Strategie pro působení České republiky v Africe
- Strategie České republiky pro spolupráci s Indo-Pacifikem
- Nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci (NDICI – Globální Evropa)
- Strategie vyzbrojování a rozvoje podpory obranného průmyslu České republiky do roku 2030

2.5 Surovinová bezpečnost

Česká republika je malá otevřená pro-exportně orientovaná ekonomika, která patří k zemím s nejdelší průmyslovou tradicí a velkou závislostí na surovinách, i těch druhotných, s nízkou mírou energetické účinnosti, vysokými emisemi CO₂ na hlavu a závislostí na dovozu strategických a kritických surovin. Z pohledu materiálové produktivity se Česká republika řadí pod průměr EU, i když dochází k jejímu postupnému zvyšování. Vzhledem k dlouhé tradici využívání druhotných surovin má Česká republika i nadále potenciál k posílení míry cirkularity. Je ovšem zapotřebí podporovat inovativní technologie a procesy pro snižování spotřeby surovin a emisí, vytvářet legislativní a regulatorní prostředí pro podporu cirkulární ekonomiky, investovat do infrastruktury pro nakládání s odpady a recyklaci, a také zvýšit energetickou účinnost, přechod na nízkouhlíkové technologie a diverzifikovat dodavatele surovin a budování strategického partnerství.

Využívání druhotných surovin je a bude ovlivňováno ekonomickými faktory jako nabídka, dostupnost a cena primárních materiálů. V uplynulých letech došlo k velké podpoře investic do recyklačních technologií a infrastruktury. Na další využívání druhotných surovin budou mít vliv také regulační nástroje v legislativě EU – povinné podíly recyklovaných materiálů a požadavky ekodesignu.

Souhrnná analýza potenciálu ekonomiky České republiky v dané oblasti (SWOT analýza):

Silné stránky:

- Strategické zásoby surovin – lithia, manganu, cínu, wolframu, zlata, živců, koksovateľného uhlí, kaolínu, dřeva a uranové rudy.
- Přepravní cesty a zásobníky ropy a plynu pod kontrolou státu.
- Uspokojivá kapacita podzemních zásobníků zemního plynu reprezentující cca třetinu roční spotřeby.
- Vlastní zásoby uhlí, byť z hlediska plánovaného odklonu od fosilních paliv je jejich využití časově omezené.
- Pokrok v edukaci soukromého a veřejného sektoru v oblasti využití druhotných stavebních materiálů.

Slabé stránky:

- Komplikovaná povolovací legislativa a vysoká administrativní zátěž znemožňující efektivní využití strategických surovin.
- Nedostatečně prozkoumaná naleziště strategických surovin.
- Nedostatečná recyklace kritických surovin s výrobou konečného produktu, neexistence hydrometalurgických a pyrometalurgických provozů na zpracování koncentrátů rud a recyklátů kritických surovin.
- Nedostatečná síť technologicky vyspělých recyklačních zařízení zajišťujících druhotné suroviny v kvalitě potřebné pro náhradu primárních surovin ve výrobních procesech.
- Nedostatečné začleňování požadavků na přednostní využití druhotných surovin (např. stavebních) do zadávacích řízení ve veřejném zadávání.

Příležitosti:

- Zvyšování podílu recyklovaných surovin na celkové spotřebě surovin.
- Přechod na cirkulární ekonomiku a vyšší míru využití druhotných surovin.
- Navázání významnější spolupráce mezi EU a třetími zeměmi, které disponují nalezišti kritických surovin.
- Využití druhotných recyklovaných materiálů v širším spektru výrobních procesů.
- Vybudování celého hodnotového řetězce výroby lithium-iontových baterií.
- Diverzifikace a rozvoj surovinové strategie v kontextu EU Critical Raw Materials Act a nových technologií.
- Diverzifikace dodavatelských řetězců za účelem umožnění nepřetržité výroby i za stavu narušení některých dodavatelských řetězců.
- Rostoucí digitalizace jako faktor usnadňující přijetí cirkulárních opatření, např. ve stavebnictví pro zvýšení energetické výkonnosti budov.
- Díky dostupnosti informací o materiálech („digitální pas výrobku“) možné zlepšení kvality a míry recyklace.
- Zvýšení účinnosti stávajících a zavedení nových systémů rozšířené odpovědnosti výrobce (EPR) pro další výroby.

Hrozby:

- Chybějící objemy geologických zásob surovin v lokalitách výstavby infrastruktury.
- Rostoucí závislost EU na dodávkách kritických surovin ze třetích zemí se zvýšeným politickým rizikem.
- Končící platnost povolení těžby pro stavební materiály, zejména stavebního kamene a štěrkopísku.
- Ztráta nezbytného know-how v oblasti technických věd, průzkumu, těžby a zpracování nerostných surovin.
- Neotevření nových ložisek, např. uranu. Environmentální či jiné negativní dopady eventuálního otevření nových ložisek.
- Snižující se schopnost retence vody v krajině v důsledku vysoké zastavěnosti území dopravní infrastrukturou a navazujícími logistickými sklady může zvýšit riziko záplav a eroze.
- Nedostatečné kapacity technologicky vyspělých zařízení pro recyklaci a odliv recyklovatelných odpadů ke zpracování mimo Českou republiku.

Strategické cíle:

- Zvyšovat materiálovou účinnost hospodářství, např. díky maximálnímu využívání druhotných surovin.
Ukazatel: Spotřebovaný materiál na obyvatele (material footprint)

Specifické cíle:

- Budovat pro domácí ekonomiku výhodné hodnotové řetězce při zahájení nových těžebních a průmyslových činností.
- Zvyšovat materiálovou účinnost hospodářství, např. díky maximálnímu využívání druhotných surovin.
- Rozvíjet a implementovat principy cirkulární ekonomiky a technologicky vyspělých recyklačních technologií.
- Ekonomicky využívat a monitorovat strategické suroviny významné pro průmysl České republiky.
- Zajistit dlouhodobou dostupnost a efektivní využívání strategických surovin.
- Vybudovat technologické základny pro zpracování a využití kritických surovin a recyklátů.
- Více využívat recyklované materiály ve výrobcích.
- Rozvíjet systém recyklace a obecně vyšší celková míra recyklace.
- Podporovat používání dřeva a dalších přírodních materiálů jako obnovitelné suroviny v odvětvích ekonomiky a běžném životě.
- Zajistit propojenost vodárenských soustav, aby voda byla účinně shromažďována, čištěna a vypouštěna.

Hlavní opatření:

- Implementovat legislativní a ekonomické podmínky pro strategické projekty v oblasti průzkumu, těžby, zpracování a recyklace nerostných surovin.
- Implementovat nařízení Critical Raw Materials Act a snížit byrokratickou náročnost schvalovacích procesů.
- Realizovat geologické průzkumy a výzkum úpravy a recyklace kritických a strategických surovin.
- Posílit spolupráci s mimoevropskými partnery v oblasti strategických a kritických surovin.
- Posílit cíle cirkulární ekonomiky prostřednictvím „zeleného zadávání“ (necenová kritéria) využíváním recyklovaných a recyklovatelných materiálů a druhotných surovin.
- Zvýšit míru oběhového využití materiálu.
- Implementovat Surovinovou politiku pro dřevo a přispět k ochraně klimatu, inovativními technologiemi zajistit vyšší přidanou hodnotu lesnicko-dřevařského sektoru a dosáhnout tak efektivního využívání dřeva např. ve stavebnictví.
- Posílit a chránit vodní zdroje pro národní hospodářství a zajistit dostatečné a udržitelné zdroje vody.
- Zajistit trvalé zásobování obyvatel pitnou vodou, posílit zdroje užitkové vody a zajistit rozvoj stávajících i nových vodárenských systémů, vč. jejich propojení.

Naplňující strategie:

- Critical Raw Materials Act

- Strategický rámec cirkulární ekonomiky České republiky 2040 („Cirkulární Česko 2040“)
- Akční plán Cirkulární Česko 2040 pro období 2022–2027
- Surovinová politika České republiky v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů
- Politika druhotných surovin ČR
- Surovinová politika pro dřevo
- Strategie resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030 a její aktualizace
- Bezpečnostní strategie ČR
- Obranná strategie ČR

3. Industrializace s přidanou hodnotou

Geopolitický a ekonomický trend staví Českou republiku na rozcestí, na kterém je potřeba definovat další ekonomickou strategii. Ekonomika prošla významnou proměnou a postupně, avšak v posledních letech zpomalujícím tempem, konverguje k nejspěšnějším státům. Rozpad globálních ekonomických vazeb a řetězců se krize představují výzvu pro tvůrce hospodářské politiky státu.

Česká republika má silné základy v tradičních průmyslových odvětvích, jako je automobilový průmysl, a rostoucí sektor služeb. Ekonomika České republiky je otevřená a integrovaná do evropského i globálního trhu. Avšak čelí výzvám spojeným s globalizací, technologickým pokrokem a environmentální politikou, které vyžadují adaptaci a inovaci.

Světová ekonomika prochází rychlými změnami, které jsou poháněny technologickým pokrokem, digitalizací a udržitelností. Globalizace a geopolitické změny přinášejí nové příležitosti, ale také rizika. Významnou roli hrají čisté a udržitelné technologie, které jsou nezbytné pro boj proti klimatickým změnám. Digitální technologie, jako jsou umělá inteligence, big data a robotika, transformují tradiční odvětví a vytvářejí nové příležitosti pro růst a inovace.

Cílem České republiky je stát se ekonomicky silným, technologicky vyspělým a udržitelným státem, který je schopen konkurovat na globální úrovni a efektivně si zajistit obranyschopnost. Ambicí je také být mezi elitou v implementaci čistých a udržitelných technologií, digitálních inovací a pokročilých materiálů. Ekonomika České republiky by měla být diversifikovaná, odolná a schopná rychle reagovat na změny globálních podmínek. Klíčové je také vytváření atraktivního prostředí pro malé a střední podniky a investice s vysokou přidanou hodnotou. Oborem s vyšší přidanou hodnotou, který v takovém prostředí dokáže uspět, je i průmyslový design, který se zabývá návrhem a vývojem produktů s cílem zlepšit funkčnost, estetiku a ergonomii výrobků.

Má-li se tato vize naplnit, je třeba začít utvářet kulturu úspěchu a podpořit excelenci. Dosavadní plošný přístup k podpoře se jeví jako neefektivní. Deformuje trh, a navíc vytváří nežádoucí závislost širokých ekonomických struktur na státních dotačních schématech a dalších podpůrných mechanismech bez zásadního vlivu na konkurenceschopnost celé ekonomiky.

Česká republika je průmyslově orientovaná ekonomika, ale služby v ní hrají stále důležitější roli. Jejich význam roste nejen díky technologickému pokroku a globalizaci, ale i díky měnícím se preferencím spotřebitelů. Protože zásady zvyšování přidané hodnoty platí obecně, Hospodářská strategie neodděluje služby a výrobu, které jsou základními sektory ekonomiky, i když se liší svým zaměřením a charakterem.

S ohledem na to, že prostředky, které bude Česká republika mít v této oblasti k dispozici z unijních rozpočtů, se budou snižovat, je třeba podpory jasně zacílit a posílit důraz na jejich efektivní využití.

Nad rámec rozvojových aktivit v kapitole 1 Lidský kapitál a kapitole 2 Strategické investice patří mezi klíčové prvky strategického přístupu následující témata:

- vytváření kultury úspěchu a podnikavosti,
- uplatnění pokročilých technologií,
- podpora a zejména tvorba prostředí pro investice s vysokou přidanou hodnotou.

3.1 Kultura úspěchu a podnikavost

Má-li česká ekonomika uspět ve světové konkurenci, musí začít silněji vytvářet kulturu úspěchu, kde jsou oceňovány výsledky podnikavosti na základě dosažených výsledků. Podnikání a podnikatelský úspěch musí být jedním z hlavních pilířů rozvoje a úspěšnosti hospodářského modelu ekonomiky České republiky. Tento přístup je klíčový pro inovace a celkovou ekonomickou dynamiku. Podnikavost je klíčovým prvkem zdravé ekonomiky, zejména ve vztahu k fungujícím trhům, které nejsou pokřivené nadměrnými státními zásahy.

V současnosti platí, že většina absolventů středního a vysokého školství míří do zaměstnaneckého poměru. Data rovněž ukazují, že Česká republika má velmi nízkou pracovní mobilitu. Pravděpodobnost, že zaměstnanec změní zaměstnavatele, je v České republice nižší než v západních zemích. Zároveň se ukazuje, že pravděpodobnost založení vlastního podniku se zvyšuje s tím, jaké má daný jedinec dosažené vzdělání. Jedná se tedy o vysoce propojené systémy. Zavedením těchto opatření může Česká republika vytvořit prostředí, které nejen podporuje podnikavost mezi mladou generací, ale také přitahuje zahraniční podnikatele a talenty.

Strategický cíl:

- Rozvoj a kultivace životaschopného a perspektivního podnikání, které vytváří přidanou hodnotu.
Ukazatel: Podíl samostatné výdělečné činnosti lidí, kteří mají zaměstnance v rámci segmentu OSVČ

Hlavní opatření:

- Na všech úrovních vzdělávací soustavy podporovat rozvoj kompetencí k podnikavosti, vytrvalosti, soutěživosti a kreativitě.
- Motivovat vysoké školy k zakládání podnikatelských inkubátorů a akceleratorů na univerzitách.
- Podporovat zahraniční praxe, stáže, výměnné pobyty studentů, tedy rozvíjet internacionalizaci na všech úrovních vzdělávacího a s tím spojeného výzkumného procesu. Současně zavést sledování počtu in a out mobility, počtu cizinců na pozicích učitelů/akademiků/vědeckých pracovníků, počtu studentů ve full-degree programech a další relevantní ukazatele.
- Vypsat stipendijní programy pro talentované zahraniční studenty a učitele v České republice a současně podpořit české studenty na špičkových zahraničních univerzitách k návratu domů.
- Podporovat účast v mezinárodních podnikatelských a technologických soutěžích.
- Zavést startup víza, speciální vízové programy pro zahraniční podnikatele, kteří chtějí založit své firmy v České republice, pro usnadnění jejich vstupu a pobytu, vč. jejich rodin.
- Vytvářet prostředí pro rozvoj startupů, vč. těch z oblasti nízkouhlíkových a bezuhlíkových řešení.
- V rámci exportní strategie podpořit především malé a střední podniky a startupy na mezinárodní scéně a propagovat úspěšné projekty a využít k tomu efektivně již dostupné nástroje.
- Motivovat územně správní celky k podpoře podnikání a rozvoji ekonomiky ve svém katastru.

3.2 Pokročilé technologie

Zelené a digitální technologie jsou klíčové pro udržitelný rozvoj a hospodářskou konkurenceschopnost. Podpora jejich rozvoje je nezbytná pro plnění klimatických cílů EU a pro posílení digitální transformace, která je základním kamenem moderní ekonomiky. Zelené technologie přispívají ke snížení emisí skleníkových plynů, zlepšení energetické účinnosti a ochraně životního prostředí. Digitální technologie zase podporují inovace, zvyšují produktivitu a umožňují nové obchodní modely a služby.

Evropská unie ve svých aktuálních strategických dokumentech definovala jako klíčový cíl posílit otevřenou strategickou autonomii a snížit strategickou závislost evropského průmyslu na třetích zemích podporou zavádění zelených, digitálních a deep-tech inovací, tj. inovací, které vyžadují průlomový výzkum a vývoj a velké kapitálové investice. Podpora těchto oblastí by měla přispět k posílení ekonomické bezpečnosti a suverenity.

Cílem této části strategie je prezentovat hlavní tematické okruhy, do kterých by měly být směřovány investice, a to zejména strukturálně postižených regionech. V těchto oblastech by měl být podpořen výzkum, vývoj, inovace nebo výroba kritických technologií a ochrana a posílení příslušných dodavatelských řetězců, především malých a středních podniků. V těchto oblastech bude zároveň nezbytné podpořit řešení nedostatku pracovních sil a dovedností, které jsou kritické pro všechny druhy vysoce kvalifikovaných pracovních míst, zejména prostřednictvím projektů celoživotního učení, vzdělávání a odborné přípravy.

Strategický cíl:

- Rozvíjet high-tech průmysl a služby náročné na znalosti.
Ukazatel: Podíl obchodu se špičkovými technologiemi

Hlavní opatření:

- Nasměřovat stávající finanční prostředky v jednotlivých programech na včasnou a cílenou podporu kritických technologií; aktivně k tomu využít programy InvestEU, Horizont Evropa, Evropský obranný fond, Program pro evropský obranný průmysl (EDIP), Inovační fond NATO (NIF), Obranný akcelerator DIANA, Inovační fond, EU4Health, program Digitální Evropa, EFRR, ESF+, FST, Nástroj pro propojení Evropy (CEF), Nástroj pro oživení a odolnost, včetně navazujících programů v následujícím víceletém finančním rámci.

- Zaměřit podporu na technologické oblasti, které přispějí k zelené a digitální transformaci ekonomiky, podpoří další klíčové oblasti, přispějí vyšší přidané hodnotě a odolnosti, a zohlednit zejména malé a střední podniky. Jedná se mj. o technologie uvedené v rámci nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) 2024/795, kterým se zřizuje Platforma strategických technologií pro Evropu (STEP).

Čisté a udržitelné technologie

Obnovitelné zdroje a inovace ve výrobě energie

Solární technologie

Technologie pro využití energie větru a výrobu energie z obnovitelných zdrojů

Technologie pro tepelná čerpadla a pro využití geotermální energie

Technologie v oblasti energie z jaderného štěpení

Technologie v oblasti hydroelektrické energie

Technologie v oblasti energie z jiných obnovitelných zdrojů

Malé a střední modulární reaktory a jiné pokročilé jaderné technologie

Efektivní ukládání, přenos a distribuce energie

Bateriové technologie a technologie pro ukládání energie

Technologie v oblasti elektrizačních soustav

Technologie v oblasti energetické účinnosti související s energetickým systémem

Alternativní paliva a dekarbonizační technologie

Vodíkové technologie

Technologie udržitelné výroby bioplynu a biometanu

Udržitelné technologie v oblasti alternativních paliv

Paliva z obnovitelných zdrojů nebiologického původu

Technologie pro větrný a elektrický pohon v oblasti dopravy

Biotechnologická řešení v oblasti klimatu a energetiky

Průlomové průmyslové technologie pro dekarbonizaci

Technologie zachycování a ukládání uhlíku

Technologie v oblasti přepravy a využívání CO₂

Digitální technologie

Pokročilé technologie v oblasti IT a komunikace

Mikroelektronika

Výpočetní technika vysoké výkonnosti

Cloud computing a datová centra

Pokročilá konektivita

Inovativní technologie v oblasti umělé inteligence a kybernetické bezpečnosti

Umělá inteligence

Kybernetická bezpečnost

Robotika a autonomie

Rozvoj kvantových a periferních technologií

Quantum computing, post quantum technologie a kryptografie

Edge computing

Virtuální a rozšířená realita

Hluboké a digitální technologie pro vývoj obranných aplikací

Biotechnologie a farmaceutická výroba

Biologické systémy, organismy nebo jejich části pro vývoj nebo výrobu produktů a technologií

Léčivé přípravky a jejich složky

Další klíčové technologie a obory

Ve strategii není možné poskytnout kompletní taxativní výčet technologií a oborů s vysokou přidanou hodnotou a budoucím potenciálem, který je rovněž podmíněn efektivním využitím a musí být nezbytně navázaný na dlouhodobě úspěšný obchodní model. Mezi další obory se mohou zařadit oblasti označované jako Aero-Space&Defence, Life Science a další. Další klíčové obory, jejich příležitosti a společenské mise jsou definovány v rámci procesu Národní RIS3 strategie a jejich regionálních dimenzí.

3.3 Strategická odvětví

Výrobní faktory, práce a kapitál, se alokují podle principu komparativních výhod. Ekonomiky se dle tohoto principu přizpůsobují produkci těch statků, u kterých mají komparativní výhodu z hlediska výrobních faktorů, geografické pozice a úrovně institucionálního prostředí. Struktura každé ekonomiky tak do značné míry odpovídá tomu, jaké jsou její podmínky odpovídající těmto komparativním výhodám. Při identifikaci strategických odvětví je třeba reflektovat několik aspektů:

- uplatňovat rovný přístup a zacházení;
- zohlednit skutečnost, že i v rámci jednoho odvětví existují firmy s výrazně odlišnou výkonností;
- vyvarovat se nebezpečí nežádoucího „dobývání renty“ a z toho vyplývajícímu riziku zachování neefektivních výrobních kapacit s potenciálně negativním dopadem na spotřebitele;
- vyvarovat se tzv. morálního hazardu při identifikaci odvětví;
- zohlednit snahu a dlouhodobou politiku České republiky o prosazování rovných podmínek na mezinárodním poli jako prevenci vzniku dotačních závodů.

Ovlivnit strukturu ekonomiky nasměrováním investic do určitých odvětví lze jen omezeně. Přesto v dlouhém období může rozumná investiční aktivita podpořit hospodářskou orientaci země na produkci s vysokou přidanou hodnotou a připravit ekonomiku na budoucí výzvy. Hospodářská strategie reflektuje probíhající globální trendy a stejně tak reflektuje geopolitický vývoj. Při realizaci investic ve strategických odvětvích je zapotřebí, aby byla rovněž posuzována územní dimenze těchto intervencí, s ohledem na cíl snižování regionálních disparit.

Identifikace strategických odvětví byla založena na posouzení ekonomických příležitostí a hrozeb a se zohledněním významu odvětví pro Českou republiku. Rozhodujícím hodnotícím kritériem byl současný význam odvětví v ekonomice a jeho multiplikační efekty do dalších odvětví. Identifikace těchto strategických odvětví však nikterak neomezuje příležitosti, které Česká republika hodlá využívat v jiných odvětvích a investicích s vysokou přidanou hodnotou. Skutečnost, že v této kapitole není vyjmenována řada klíčových sektorů neznamená, že pro domácí ekonomiku nejsou významné či nebude věnována pozornost jejich rozvoji. Česká republika si uvědomuje význam průmyslu pro naši ekonomiku a zároveň bude podporovat rozvoj technologií dle předchozí kapitoly například odvětvími a investicemi přispívajícími konkurenceschopnosti, udržitelnosti, bezpečnosti a odolnosti.

Dekarbonizace ekonomiky představuje zásadní změnu nejen pro oblast spotřeby energií a fungování celého energetického systému, ale má rovněž zásadní dopady do výrobních odvětví. Česká republika je zemí s významnou rolí **automobilového průmyslu**. Má v něm silné kompetence a komparativní výhody. Současný výrobní model celého odvětví projde značnými proměnami. Cílem státu je vytvořit podmínky pro hladký přechod tuzemského průmyslu na čistou mobilitu. Oblast **čisté mobility** je z tohoto důvodu považována za strategické odvětví nikoliv jen z pohledu dopravního, ale i z pohledu průmyslového. Česká republika je připravena aktivně podpořit rozvoj průmyslového ekosystému zaměřeného na rozvoj průmyslu, technologií, služeb a aplikací v oblasti čisté mobility.

Další zásadní výzvou pro hospodářství nejen České republiky je zajištění **ekonomické bezpečnosti a digitalizace ekonomiky**. Druhým strategickým odvětvím, které si zaslouží zvláštní pozornost, je **výroba polovodičů**, která je klíčová pro moderní ekonomiku. Polovodičové čipy mají vysokou přidanou hodnotu a Česká republika má značný potenciál v oblasti výkonové elektroniky, návrhu integrovaných obvodů a produkce vysoce sofistikovaných zařízení potřebných pro výrobu čipů. Nutnost posílit evropskou i českou soběstačnost v oblasti čipů odhalila pandemie Covid-19 a rozpad dodavatelských řetězců. Cílem EU je zvýšit podíl na světové výrobě čipů z 10 na 20

procent, což má pozitivní vliv na rozvoj automobilového průmyslu. Moderní úsporné čipy jsou důležitou součástí elektromobilů. K využití potenciálu České republiky v této oblasti je potřeba implementovat opatření na podporu rozvoje návrhů čipů, stabilizovat financování výzkumných aktivit s důrazem na excelenci a podporovat aplikovaný výzkum. Důraz by měl být také kladen na podporu terciálního vzdělávání a zvýšení odbornosti pracovní síly, aby byl zajištěn dostatek kvalifikovaných odborníků.

Jednou ze zásadních strukturálních vlastností ekonomiky, je **vysoká energetická náročnost** způsobená vysokým podílem průmyslu v její struktuře. Vysoké ceny energií střednědobě snižují zejména u energeticky náročných odvětví jejich konkurenceschopnost. Jedním z možných východisek z této situace je zvýšení nabídky na straně zdrojů energie prostřednictvím např. rychlejšího povolování výstavby energetické infrastruktury a obnovitelných zdrojů energie a zavádění úsporných opatření v nejvíce postižených odvětvích. V tomto kontextu se jeví jako žádoucí zpracovat strategii dekarbonizace průmyslu, která problematiku pojme komplexním způsobem, a zohlední možný celoevropský akční plán pro dekarbonizaci.

Zásadní výzvou je také **zajištění obranyschopnosti a bezpečnosti země**. Hrozba konfliktu na strategické úrovni vyžaduje rozvoj technologií i výrobních kapacit. V tomto smyslu je obranný a bezpečnostní průmysl strategickým odvětvím, a zároveň strategickým nástrojem pro vytvoření podmínek pro hospodářský rozvoj.

V souvislosti se strategickou bezpečností České republiky a Evropské unie je významným úkolem posílit soběstačnost ve výrobě léčiv a léčivých látek. Česká republika, jakožto země se silnou **farmaceutickou výrobou** a kvalifikovanými experty, může při zajištění podpory hrát klíčovou roli při odstraňování strategické závislosti EU na dovozu ze třetích zemí. Farmaceutický průmysl má potenciál podpořit nejen odolnost zdravotnického systému, ale i národní hospodářství.

3.4 Industrializace v kontextu politik Evropské unie

Podíl průmyslu³⁴ na HDP je v Evropské unii stabilní, byť se velmi mírně postupně snižuje. Mezi roky 2005 a 2023 klesl podíl průmyslu z 21 % na 20,5 %. Mírný pokles významu průmyslu je doprovázen vývojem ve stavebnictví, dopravě, ubytovacích a stravovacích službách. Na významu nabírají informační a komunikační činnosti a profesní, vědecké, technické, administrativní a podpůrné služby. Mírný pokles podílu průmyslu na HDP lze připisat řadě faktorů zahrnujících dynamický rozvoj dalších odvětví v sektoru služeb, zejména digitálních, zvýšení automatizace, přesun manuálně náročných činností do zemí s nižšími osobními náklady a využívání mezinárodní dělby práce v rámci globálních hodnotových řetězců.

Nástup nových technologií a hospodářský růst však v EU nedosahuje takové míry, aby byl schopen udržet ekonomické postavení EU v rámci mezinárodní soutěže, a to i v souvislosti s dobíháním ekonomického rozvoje ze strany řady globálních aktérů – mimo Číny rovněž Indie, zemí jihovýchodní Asie, Latinské Ameriky a dalších. Podíl Evropské unie na tvorbě světového produktu se snížil z 20 % v roce 2000 na 14 % v roce 2023. Německo kleslo ze 4 % na 3 % a Česká republika z 0,34 % na 0,30 %.

Na hospodářský růst a podíly na světové ekonomice nelze pohlížet jako na hru s nulovým součtem, kdy růst jedné ekonomiky znamená ztrátu druhé. Evropské unii se daří udržet vysoké životní standardy. V rámci ukazatele HDP na obyvatele EU mírně snížila zaostávání vůči Spojeným státům americkým. Přesto lze do budoucna očekávat přesun těžiště ekonomických center směrem do Asie. Za znepokojivé je třeba považovat, že k nárůstu hospodářského významu dochází u zemí, které neuznávají hodnoty západních demokracií. Podíl obou skupin na tvorbě světového produktu se oproti minulosti vyrovnal.

Poslední data ukazují, že ke zkracování hodnotových řetězců v důsledku posledních krizí dochází zatím jen omezeně. Své aktivity relokují především mezinárodní firmy s vyšším podílem vysoce kvalifikovaných zaměstnanců, a spíše průmyslové firmy než ty orientované na služby. Přestože spíše své aktivity reorganizují firmy s vyšším podílem kvalifikovaných zaměstnanců, k realokacím dochází především u aktivit, které jsou méně náročné na dovednosti. Zjevná je však tendence alokovat části produkce do geograficky a hodnotově bližších oblastí. Zásadní obrát v reindustrializaci EU zatím nepozorujeme, ačkoli unijní iniciativy z nedávné minulosti se na ni intenzivně zaměřují a určitý pozitivní vývoj v této oblasti lze očekávat.

Postupná deindustrializace zejména v některých zemích Evropské unie je dlouhodobým strukturálním jevem. Hlavní obchodní partneři české ekonomiky, a i samotná domácí ekonomika do covidové a energetické krize těžila z levných zdrojů energie a postupující globalizace využívající výhody mezinárodní dělby práce. Po proběhlých krizích a se zhoršenou bezpečnostní situací se tyto výhody EU i České republiky snížily, zároveň vzrostla potřeba se více zaměřovat na bezpečnostní a ekonomicko-bezpečnostní aspekty.

Pro průmysl, zejména průmysl v České republice, ale i u hlavních evropských obchodních partnerů, jsou klíčové ceny energií. Konečné ceny elektřiny pro průmysl jsou v EU až třikrát vyšší než ve Spojených státech, přičemž historicky byly přibližně dvakrát vyšší. Obdobně, velkoobchodní ceny jsou v EU dvakrát vyšší, historicky byly vyšší přibližně o 30 %. Pozorovatelný je také diametrální rozdíl v cenách emisních povolenek v rámci světa. Od roku 2021 lze pozorovat v Evropě dramatický růst ceny emisních povolenek, který nebyl následován žádným jiným systémem emisního obchodování ve světě. Cenový rozdíl mezi americkou a evropskou cenou elektrické energie lze přisoudit zejména vyšším komoditním nákladům, nákladům na provoz, management a infrastrukturu, a dále pak vyšší ceně uhlíku, která ve Spojených státech amerických není povětšinou vůbec uplatňována. Rovněž v ostatních zemích světa je zatížení uhlíkovými opatřeními nižší.

Po Českou republiku i EU jako celek je zásadní udržet konkurenceschopnou pozici evropské ekonomiky. Ta by mohla být negativně ovlivněna určitými jednostrannými opatřeními EU, zejména v environmentální oblasti, a to i v důsledku jejich negativních dopadů na obchodování se třetími zeměmi. Česká republika bude proto podporovat ty hlasy v rámci EU, jež volají po důkladném vyhodnocení stávajících politik, zejména v oblasti energetiky a klimatu, a to zejména ve vztahu ke konkurenceschopnosti evropského průmyslu.

Pro českou otevřenou a exportně orientovanou ekonomiku je klíčové, aby byla zachována možnost konkurovat se svými produkty na světových trzích. Proto musí být naplněny následující parametry ve vztahu k celounijní politice. V oblasti cenové konkurence jde v současnosti zejména o ceny energií a vstupních surovin. V oblasti necenové konkurenceschopnosti o podnikatelské a investiční prostředí a o obchodní politiku.

Úvaha o realizaci hospodářských politik na úrovni Evropské unie by se měla dle České republiky zabývat následujícími tématy:

1. Dekarbonizace nenarušující konkurenceschopnost
2. Odpovědné financování dekarbonizace
3. Bránění dotačním závodům, podpora technologické neutrality a férové hospodářské soutěže
4. Assignace rizik bez socializace ztrát
5. Prohloubení vnitřního trhu EU
6. Snížení regulatorní a administrativní zátěže na úrovni EU
7. Zachování otevřené obchodní politiky EU se zaměřením na ekonomickou bezpečnost

Dekarbonizace nenarušující konkurenceschopnost: Česká republika podporuje klimaticko-energetické ambice EU směřující k dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050, za zásadní však považuje nastavování daných cílů tak, aby jejich naplňování nepřinášelo snižování komparativních výhod pro produkci průmyslových výrobků a jejich exportu do třetích zemí, pokud se v těchto zemích nebudou realizovat ekvivalentní opatření. Pokud země jako USA, Čína či Indie nebudou následovat stejně ambiciózní dekarbonizační úsilí, mohou se investice EU do dekarbonizace jevit jako neefektivně vynaložené. Riziko dalšího oslabení EU v tomto směru je třeba hodnotit jako významné. Zároveň je třeba poukázat na důležitou roli řady odvětví, která by bylo možné označit za „tradiční“, a to včetně řady odvětví tzv. těžkého průmyslu a oblasti zdroje základních vstupů do mnoha ostatních sektorů ekonomiky. Politiky dekarbonizace by neměly vést k nezamýšleným přesunům těchto odvětví do oblastí s horšími ekologickými standardy či zhoršovat obchodní a surovinovou bezpečnost.

Odpovědné financování dekarbonizace: Podstatnou součástí úvahy o hospodářské politice EU založené na úsilí o dosažení uhlíkové neutrality je otázka financování. Je třeba uvést, že na dekarbonizačním cíli v podobě roku 2050 byla mezi členskými státy EU jednoznačná shoda, nikoli již ovšem na způsobu jeho financování, kdy některá nová unijní finanční schémata jsou založena na dluhovém financování. Česká republika se vždy stavěla do role obezřetného hospodáře a klade proto důraz na účelné využití existujících unijních finančních zdrojů namísto vytváření nových nástrojů financování. Tuto politiku bude nadále uplatňovat i ve vztahu k financování zelené tranzice. Česká republika proto bude obezřetná při vytváření nových nástrojů zvyšujících společně zadlužování a bude podporovat vznik opatření založených na aktivizaci soukromého kapitálu, např. prostřednictvím dokončení Unie kapitálových trhů.

Bránění dotačním závodům, podpora technologické neutrality a férové hospodářské soutěže: Cesta, kterou Evropská unie volí pro dekarbonizaci, je založena převážně na zjednodušení povolovacích procesů a na dotačních schématech, na rozdíl např. od USA, které volí cestu daňově-pobídkovou. Oproti dotačnímu systému lze tento způsob považovat do určité míry za spravedlivější a odolnější vůči působení zájmových skupin usilujících o prosazování specifických technologických řešení. Zároveň méně narušuje domácí hospodářskou soutěž, byť jeho

legalita z pohledu pravidel WTO je minimálně sporná. Přijetí podobného schématu v EU by ovšem vyžadovalo plné dokončení hospodářské a měnové unie, včetně rozsáhlé harmonizace daňových režimů (což je zčásti a priori Smlouvami vyloučeno), zavedení podobných opatření čistě na národní by pak bylo v rozporu s pravidly EU. Česká republika bude i nadále usilovat o zachovávání technologicky neutrálního přístupu a bude obezřetná vůči aktivitám, které by systematicky přispívaly k dalšímu roztáčení spirály dotačních závodů jak na vnitřním trhu EU, tak i ve vztahu ke třetím zemím. Namísto rozvolňování unijních pravidel veřejné podpory, proto Česká republika podporuje zjednodušení stávajících pravidel tak, aby došlo ke snížení související administrativní zátěže, zrychlení povolovacích postupů a posílení rovných podmínek na vnitřním i globálním trhu, a to při zachování principu, že veřejná podpora je výjimkou, nikoliv pravidlem.

V současnosti vidíme nárůst administrativních a finančních zásahů do ekonomiky napříč státy v rámci průmyslové politiky. Česká republika bude na unijním a mezinárodním poli přistupovat obezřetně k vytváření dalších kanálů, kterými mohou vlády subvencovat podniky, neboť to má potenciál narušovat rovné podmínky a hospodářskou soutěž.

Asignace rizik bez socializace ztrát: Česká republika se bude také obezřetně stavět k tvorbě politik, které by vedly k přenášení rizik podnikatelského sektoru na sektor veřejný. To je nebezpečná tendence, kterou je třeba naopak odstraňovat. Rizika v podnikatelském sektoru, ať již vyplývají z bezpečnostních, energetických či jiných okolností, nemohou být primárně kryta veřejnými financemi. V praxi je nebezpečné posilovat dojem, že firmy nemusí tato rizika vyhodnocovat a podle toho řídit bezpečnost svých kontraktů a investic.

Prohloubení vnitřního trhu EU: Česká republika bude naopak prohlubovat úsilí v oblasti posílení vnitřního trhu EU, jakožto nejsilnějšího nástroje EU, který skýtá největší potenciál zvýšení hospodářského růstu. Konkrétně by se EU měla zaměřit na posílení jádra jednotného trhu, tedy svobodu pohybu, zejména v oblastech zboží a služeb, kde stále existuje významná fragmentace a rozdíly mezi národními předpisy. Přednost by měla mít zjednodušení a další harmonizace pravidel EU, jakož i tam, kde je to možné, aplikace principu vzájemného uznávání. Dodržování těchto principů pomůže odstranit fragmentaci a regulační složitost pro podniky, snížit náklady na dodržování předpisů a tím zvýšit konkurenceschopnost. Tak lze vytvořit podmínky pro to, aby evropské podniky mohly růst a soutěžit na mezinárodních trzích, a zároveň dojde k posílení odolnosti. Neméně podstatným aspektem v unijním kontextu je otázka mobility pracovní síly na vnitřním trhu EU. Česká republika bude proto nadále usilovat o odstranění přetrvávajících překážek pro vysílání pracovníků v rámci vnitřního trhu EU a uznávání odborných kvalifikací.

Snížení regulatorní a administrativní zátěže na úrovni EU: Administrativní zátěž patří mezi hlavní překážky, kterým podniky v EU čelí při působení na vnitřním trhu. Nové složení Evropské Komise by se mělo zaměřit na zjednodušení podmínek pro podnikání a nadále omezovat byrokracii prostřednictvím zjednodušování a digitalizace stávajících postupů. Česká republika bude systematicky prosazovat snížení regulatorní zátěže, např. důrazem na dodržování principů lepší regulace.

Zachování otevřené obchodní politiky EU s důrazem na ekonomickou bezpečnost: Výzvy k protekcionismu v EU i globálně rostou a mezinárodní pravidla již nejsou plně respektována ani našimi partnery. V takovém prostředí se musí obchodní politika EU přizpůsobit. Otevřenost by měla být nadále základem obchodní politiky EU, s větším důrazem na ekonomickou bezpečnost a zejména na snižování našich strategických závislostí. Aby byla zajištěna ekonomická odolnost a růst, EU musí odolávat akcím vedoucím k protekcionismu a posílit koordinované úsilí o otevřenost, odolnost a bezpečnost, které není nijak vzájemně vylučné, nýbrž doplňkové. Navíc by otevřenost EU neměla být oslabována opatřeními, která EU přijímá interně, proto Česká republika vidí jasnou prioritu v zajištění koherence mezi interními a externími politikami. Česká republika vnímá následující aspekty jako priority pro zajištění obchodování založeného na pravidlech a ekonomické bezpečnosti: podporovat bezpečné prostředí a ekonomickou prosperitu v bezprostředním sousedství EU; prohlubovat vazby s partnery a diverzifikovat obchodní toky.

4. Financování

Hospodářská strategie představuje směr dalšího směřování vývoje České republiky, který by měl dopomoci k vyšší konkurenceschopnosti, ekonomickému růstu a blahobytu společnosti. Nicméně stále jde o strategickou koncepci spíše než o přesný výčet konkrétních opatření. Ta by se měla precizovat v implementačních plánech, které na Hospodářskou strategii budou postupně navazovat.

Je nepochybné, že investice do budoucnosti České republiky s sebou ponесou nemalé náklady. Ty se však v konečném důsledku budou ale odvíjet od konkrétních řešení včetně časového rozložení investic, některé investiční plány mohou doznat i citelných změn během následujících 15 let, na které strategie cílí. Stejně tak se proto mohou měnit nároky na zdroje financování. Ty budou buď veřejné včetně evropských fondů, nebo soukromé.

U veřejných zdrojů je však nutné vzít v úvahu několik hledisek. V první řadě je fiskální rámec daný pravidly, jež se opírají o českou i evropskou legislativu a měly by zaručit dlouhodobou udržitelnost financování veřejných politik, včetně investic. V daném rámci pak bude nutné prioritizovat určité výdaje, ideálně na základě výkonnostních ukazatelů, kdy se některé tituly buď přestanou realizovat, nebo se přesunou z pohledu financování mimo veřejné finance. S tím souvisí i nutné strukturální reformy, jež by oproti současnému stavu měly ve vybraných oblastech uvolnit část zdrojů na financování jiných priorit. Relevantní je zajisté i diskuze o řízení využití finančních zdrojů v rámci různých částí sektoru vládních institucí. V neposlední řadě pak bude nutné hledat nové zdroje. Příjmová strana veřejných rozpočtů nepochybně projde řadou změn vyplývajících s probíhajícími megatrendy jako stárnutí populace nebo klimatická změna. Některé zdroje budou postupně ztrácet na významu, což si vyžádá větší či menší změny v daňovém mixu.

Změny však budou nastávat i u evropských zdrojů. Je vysoce pravděpodobné, že budoucí zdroje z koheze budou ve své alokaci pro Českou republiku stále menší. Podobně projdou vývojem i odhady celkových výnosů z emisních povolenek. Nejde samozřejmě jen o stávající systém ETS 1, ale i připravovaný ETS 2. Kromě toho je nutné vyvinout snahu i na zapojení evropských zdrojů z komunitárních programů, kde byla dosud Česká republika poměrně neúspěšná. Při snižující se alokaci z kohezní politiky bude nutné vyvíjet tlak na úspěšné projekty, které uspějí v celoevropské konkurenci.

Převážně statickým pohledem na veřejné zdroje můžeme přibližně kvantifikovat rozsah příjmové strany, ačkoliv jsou odhady pochopitelně zatíženy značnou mírou rizika. Pokud příjmy státního rozpočtu, státních fondů a územních samosprávných celků v roce 2023 dosáhly necelých 2,5 bilionů Kč (po očištění o mimořádné příjmy související se situací v daném roce), tak v roce 2040 odhadujeme růst na částku převyšující 4,2 bilionu Kč. Nicméně při porovnání těchto příjmů v relaci k HDP je jasně patrný pokles, kdy z 33 % příjmy klesají pod 30 % HDP. Tento pokles je dán několika faktory, jež byly částečně zmíněny výše. U daňových příjmů očekáváme pokles významu vybraných spotřebních daní, zejména u minerálních olejů, příliš ani neočekáváme růst u tabákových výrobků vlivem substitučního efektu. U některých daňových položek rovněž nelze z titulu jejich dnešního nastavení předpokládat jejich vývoj v souladu s HDP, např. u zdanění nemovitých věcí. U příjmů z EU bude záležet na budoucích vyjednáváních o další finanční perspektivě, velmi pravděpodobný je ovšem pokles alokovaných prostředků. V případě výnosů z emisních povolenek včetně modernizačního fondu je zřejmé, že původní odhady naplněny nebudou (např. u modernizačního fondu prvotní odhady činily přes 0,5 bilionu, dnes jsou odhady o vyšší desítky miliard Kč níž). Po roce 2030 pak očekáváme další pokles v souladu s odhady Evropské komise, kdy má postupně do roku 2050 klesnout celkový výnos z emisních povolenek na 0,07 % HDP.

K financování veřejných výdajů lze využít prostor daný fiskálními pravidly, a to podle platného znění zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti až do výše schodku 1 % HDP, pokud odhlédneme o vlivy hospodářského cyklu a jednorázová či jiná přechodná opatření. K této hodnotě by Česká republika měla podle zákona dokonvergovat v roce 2028. Dané nastavení je v souladu i s požadavkem Evropské komise vůči České republice, aby saldo očištěné o vlivy hospodářského cyklu, jednorázová či jiná dočasná opatření a úrokové výdaje činilo v roce 2028 alespoň 0,4 % HDP.

Jak příjmová, tak výdajová strana budou muset projít intenzivní politickou debatou, která se bude realizovat po celou dobu, na kterou Hospodářská strategie cílí. Nelze proto chápat Hospodářskou strategii jako jednorázový projekt s implementací opatření v daný okamžik a nutností zajistit zdroje financování ke stejnému okamžiku. Strategie obsahuje opatření, jež už jsou v realizaci, a tudíž již dochází k jejich financování, další opatření budou nově implementována. Horizont strategie je však dostatečně dlouhý, aby již během něj byly znatelné efekty

zaváděných opatření v podobě silnějšího ekonomického růstu včetně daňově účinných složek. Vyšší daňové příjmy pak samozřejmě pomohou s financováním dalších uvažovaných opatření.

S ohledem na zásadní změny ve výši i proporcích jednotlivých zdrojů financování, které nepochybně Českou republiku (a nejen jí) v budoucích letech čekají a bez znalosti implementačních plánů je v zásadě nemožné provádět relevantní komplexní kvantifikaci dopadů a zajištění konkrétních zdrojů financování.

4.1 Vybudování finanční infrastruktury dostupného kapitálu

Jednou z klíčových priorit Hospodářské strategie je vybudování robustní finanční infrastruktury, která zajistí dostupnost kapitálu pro podniky všech velikostí. Dostupný kapitál je nezbytný pro podporu inovací, růst podniků a celkovou ekonomickou prosperitu. Tato kapitola se proto zaměřuje na kroky, které jsou stěžejní k vytvoření prostředí podporující investice, zlepšení přístupu k financování a posílení kapitálového trhu.

Česká republika se nachází v situaci, kdy přístup k financování, zejména pro malé a střední podniky, není dostatečně rozvinutý. Hlavní problémové okruhy zahrnují:

- omezenou diverzifikaci zdrojů financování,
- nedostatečně rozvinutý kapitálový trh a nevykonné penzijní fondy,
- vysoké náklady na půjčky pro malé a střední podniky,
- nízkou úroveň finanční gramotnosti a znalostí o alternativních formách financování.

Problém kapitálového trhu není specifický pouze pro Českou republiku, ale týká se celé Evropy. Evropský finanční systém je tradičně založen na bankovním financování. Firmy často preferují bankovní úvěry před vydáváním akcií nebo dluhopisů. I přes pokračující iniciativu Capital Markets Union (CMU) jsou kapitálové trhy v EU fragmentovány a investuje se lokálně, což snižuje efektivitu kapitálového trhu EU, která dopadá i na kapitálový trh v České republice.

V mnoha evropských zemích, včetně České republiky, není investování na kapitálových trzích tak rozšířené, jelikož je zde zvyklost spoléhat na průběžný důchodový pilíř, ve srovnání např. s USA, kde je daleko větší váha zajištění na stáří ve fondových systémech. To se projevuje nižší účastí retailových investorů a menšími objemy obchodů na burzách. Nedostatek investiční kultury, finanční gramotnosti a vyšší averze k riziku omezuje rozvoj kapitálového trhu.

Hlavní opatření:

- Ukotvit jednotnou metodiku, dle které musí klíčové strategické investice obsahovat finanční plán investic i neinvestičních výdajů.
- Snižovat administrativní zátěž na kapitálových trzích a podporovat konkurenceschopnost na trzích.
- Sjednotit a zpřehlednit systém podpor a fondů, např. v podobě Národní dotační agentury.
- Upravit systém zaměstnaneckých akcií pro posílení rozvoje startupů.
- Nastavit příznivější podmínky pro fond soukromého kapitálu, a fond rizikového kapitálu v České republice.
- Vytvořit specializované fondy a inkubátory, které poskytují kapitál pro začínající a inovativní podniky.
- Implementovat vzdělávací programy zaměřené na podnikatele a občany, které zvyšují povědomí o různých formách financování a kapitálovém trhu.
- Zvýšit dostupnost poradenství pro podniky, zejména pro malé a střední podniky, o možnostech financování jejich podnikatelské činnosti.

4.2 Nástroje pro financování a přípravu strategických investic

Financování strategických investic je klíčovým prvkem hospodářské politiky, který umožňuje dlouhodobý ekonomický růst a rozvoj infrastruktury. Financování kapitálově náročných investic v České republice je charakterizováno nízkým podílem soukromého kapitálu a zásadní rolí unijních fondů na rozvojových investicích. S ohledem na očekávané snížení prostředků z tohoto zásadního zdroje financování je zapotřebí připravit příslušná opatření s důrazem na komplementaritu různých zdrojů financování.

Hlavní opatření:

- Na národní úrovni financovat opatření dle průběžně aktualizované matice zdrojů (evropských dotačních, ze státního rozpočtu atd.). Zacílit a prioritizovat financování na konkrétní oblasti a témata. Sladit národní dotační tituly s ostatními dotačními programy a zdroji tak, aby nedocházelo k překryvům.

Evropské fondy

Mezi evropské fondy patří např. Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, Kohezní fond, Nástroj pro oživení a odolnost (Národní plán obnovy), Modernizační fond, Fond spravedlivé transformace, Sociální klimatický fond, InvestEU, Horizont Evropa, program Digitální Evropa, Evropský obranný fond a Program pro evropský obranný průmysl, Inovační fond, EU4Health aj.

Kohezní politika pro období 2028+ je na unijní úrovni předmětem intenzivních debat a je možné, že dozná řadu změn čerpajících inspiraci např. v Nástroji pro oživení a odolnost, včetně výpočtu způsobilosti regionu ke kohezní politice.³⁵ Lze předpokládat, že bude pokračovat trend provázání rozpočtu EU s prioritami a novými politikami EU, např. důraz na financování zelené a digitální transformace, ale také, že bude kladen větší důraz na využívání návratných forem podpory. Očekává se, že se bude financování ve větší míře zaměřovat na dosahování výsledků (výkonové rozpočtování), včetně provázání investic a klíčových reforem. Bude proto vyvíjen silný tlak na efektivní využití těchto zdrojů, a to ve třech následujících dimenzích:

1. zacílení podpory,
2. forma poskytování podpory,
3. způsob administrování podpory.

Zacílení podpory

Lze očekávat, že zacílení podpory bude celkově na unijní úrovni více směřovat do tzv. „měkkých“ podpor vázaných na sociální dimenzi a uplatnění jednotlivce na trhu práce, a to v souvislosti s dvojí tranzicí. Úbytek prostředků lze očekávat pro oblast tradičních podpor, např. do běžné městské infrastruktury. Ještě vyšší pozornost bude věnována novým inovativním technologiím, dekarbonizaci a digitalizaci. Na úrovni České republiky je proto klíčové začít připravovat komplexní plán pro efektivní zacílení podpor z unijních nástrojů.

Forma poskytování podpory a zdroje financování

Řada dosavadních poznatků poukazuje na to, že přínos alokovaných prostředků by mohl být pro ekonomiku vyšší, pokud by byly více využívány finanční nástroje a další alternativní pobídkové systémy, které jsou více orientovány na skutečný dosažený efekt u příjemce podpory. Snahou je zabránit existenci firem, jejichž podnikatelská činnost je závislá na příjmu z dotací. To by ostatně nemělo být důsledkem jakékoliv podpory z veřejných zdrojů, byť formou finančních, daňových nebo jiných schémat.

Hlavní formy podpory by měly kombinovat zejména:

- daňové úlevy (obdobně jako investiční pobídky na národní úrovni),
- finanční nástroje, jako jsou rizikový kapitál, půjčky, záruky, mezaninové financování, finanční nástroje kombinované s grantem.

Daňové úlevy představují nástroj hospodářské politiky, kdy je možno cíleně motivovat podniky k investicím v určité oblasti či odvětví. Chybí v něm však jasná metodika, napojení na plnění strategických cílů České republiky, vyhodnocení přínosů a dosažených cílů ex post, včetně případného přehodnocení výše veřejné podpory. U přímých zahraničních investic jde obvykle o formu slevy na dani z příjmů, tj. o podporu ziskových firem a projektů.

Finanční nástroje umožňují dle fáze vývoje, potřeb a strategie firmy rychle nasměřovat vhodnou podporu a objem finančních prostředků. Rizikový kapitál a andělské investice prostřednictvím nákupu podílu ve firmě podporují vznik a rozvoj mladých inovativních a rychle rostoucích firem. Tradičnější formy financování jako záruky a úvěry se státní garancí zvyšují likviditu na trhu pro zavedenější malé a střední podniky rovněž tím, že umožňují prostředky směřovat také na operativní a provozní výdaje firem. Mezzaninové financování a finanční nástroje kombinované s grantem pak nabízejí kombinace různých finančních nástrojů. Společným jmenovatelem finančních nástrojů je jejich vysoká návratnost a možnost cirkulovat v ekonomice i desítky let před svým úplným vyčerpáním.

Zmíněné formy financování podporují přechod od sporně vnímané dotační ekonomiky k více motivačnímu systému udělování podpory.

Způsob administrování podpory

Vyšší efektivity a synergických efektů pak lze jednoznačně dosáhnout v oblasti administrování operačních programů. Současný český systém je charakteristický svou výraznou roztržitostí, nejednotností a složitou koordinací. Proto je pro období 2028+ žádoucí provedení analýz a případných změn, které by zajistily lepší přehlednost dotačního prostředí, lepší podmínky pro příjemce dotací, snížení administrativních nákladů a přinesly by další benefity. V současném programovém období se jedná celkem o 12 programů. Například na Slovensku existuje pouze jeden hlavní operační program (Program Slovensko), který je rozdělen do několika komponent s různými gescemi. V Polsku došlo ke sloučení agendy životního prostředí a dopravy do jednoho podpůrného operačního programu. Sloučením operačních programů by se zajistila vyšší koncentrace prostředků na strategické projekty a zároveň by se přispělo ke snížení úředního aparátu administrujícího vysoký počet programů.

Současně je vhodné podpořit existenci jednotného monitorovacího systému pro administraci podpor všech druhů. Díky ucelenému systému by byla zajištěna dostupnost všech informací o žadateli všem poskytovatelům podpory.

Hlavní opatření:

- Připravit komplexní plán zacílení evropských programů po roce 2028.
- Prosadit nové formy financování založené na finančních nástrojích a přejít od dotační podpory k daňové formě s kompenzací pro státní rozpočet.
- Konsolidace roztržitých programů a sloučení administrace do jednoho kompetenčního centra.
- Posílit účast v rámcových programech EU.

Státní rozpočet a státní fondy

Investiční financování ze státního rozpočtu je zapotřebí více zpřehlednit a udělat systém více transparentní s prvky finančního plánování, které bude přehledné. V následujících letech vyvstane potřeba financovat řadu klíčových infrastrukturních projektů – projekt nových jaderných zdrojů, vysokorychlostní železnice, dostavba dálniční a železniční sítě, modernizace energetiky. Přestože není technicky možné oddělit investiční rozpočet od zbytku státního rozpočtu, je zapotřebí, aby existoval přehledný systém, ze kterého bude zřejmý dlouhodobý finanční plán strategických investic a také s vyčíslením jejich dopadů do ekonomiky. Potažmo bude nutné přejít na systém rozpočtování, který obecně bude silněji zaměřen na výstupy a efektivnost vynakládaných prostředků. Ze státního rozpočtu jsou také financovány investiční pobídky poskytované podle zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách), ve znění pozdějších předpisů, které slouží k podpoře vybraných investic soukromých investorů na území České republiky.

V řadě oblastí má Česká republika investiční deficity, vč. infrastrukturního dluhu. Současná úprava a skladebnost způsobů financování napříč jednotlivými nástroji není příznivá pro efektivní investování. Specifickým problémem je dlouhodobě deficitní hospodaření ústřední vlády, a naopak generování přebytků v místních samosprávách, které se však uskutečňují často na úkor infrastrukturního dluhu. Obdobná situace je jak u krajů, tak i obcí.

Hlavní opatření:

- Připravit investiční plán České republiky reflektující klíčové strategie a jejich ekonomické, sociální a rozpočtové dopady.
- Přejít od indexového rozpočtování k výkonovému.
- Systematicky uplatňovat tzv. revize výdajů státu a sledovat a vyhodnocovat hodnotu za peníze. Vypracovat metodiky na vyhodnocování přínosů investičních pobídek.
- Upřednostňovat tržně konformní nástroje a snižovat podíl veřejné podpory formou dotací.
- Připravit návrh mechanismu koordinované a odborné přípravy programů podpory, který bere v úvahu dopady na konkurenceschopnost a nastavuje řešení veřejné podpory a sdílení nejlepší praxe.
- Reflektovat aspekty efektivního a koordinovaného investování napříč úrovněmi vlády.

Rozpočty obcí a krajů

Státní správa a samospráva poskytují služby občanům. Samospráva představuje paralelní a specifický způsob řízení územního celku, kde daný subjekt o některých svých záležitostech rozhoduje sám autonomním způsobem. Výhodou samosprávy je, že je blíže spravovaným subjektům, než bývá vnější nebo centrální řízení, proto je za předpokladu naplňování standardů dobré praxe při zabezpečování lokálních záležitostí efektivnější a levnější, a to především díky pohotovosti, uplatňované při minimalizaci škod v mimořádných situacích.

Příjmy samosprávních rozpočtů jsou determinovány zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávním celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje způsob a úroveň transferů mixu svěřených nebo sdílených daní podle jejich typu. Specifikem České republiky oproti jiným zemím je rovnoměrnější distribuce daňových výnosů směrem k samosprávám v zájmu snižování socioekonomických regionálních rozdílů, která je docílena přesunem daně z příjmů osob působících v daném území z kategorie svěřených daní do kategorie sdílených daní. Principiální výhodou rovnoměrného přidělování zdrojů jsou stabilizace výkonu přenesené působnosti a provozu činností především v menších obcích. Naopak nevýhodou rovného nastavení, charakterizovaného absencí prvku soutěže o zdroje, jsou ztráta motivace uspět a pokles snahy neustále zvyšovat svůj výkon, které jsou doprovázeny nežádoucími jevy, jako jsou např. tzv. „NIMBY“ (not in my back yard) efekt, podinvestování, znehodnocení úspor, zaostávání v rámci regionu nebo odliv talentů.

Samosprávy by se měly i přes svoji autonomní sílu a nižší závislost na hospodářském cyklu, když usilují o rozvoj a integraci spravovaného území, aktivně podílet na infrastrukturních projektech a investicích většího rozsahu.

Hlavní opatření:

- Motivovat samosprávy ke vzájemné spolupráci a spolufinancování rozvoje ekonomiky na všech úrovních.
- Posílit strategické kompetence a standardizovat výkon orgánů státní správy a samosprávy na úrovni obcí.
- Posílit koordinační roli státu v realizaci investičních a rozvojových záměrů.

Partnerství veřejného a soukromého sektoru

Jedním z možných způsobů, jak urychlit strategické investice, je využití modelu PPP (partnerství veřejného a soukromého sektoru). Tento model nepřispívá k okamžité zadluženosti státu, mění roli státu z přímého investora na klienta, umožňuje platit pouze za funkční službu a náklady jsou rozloženy v čase, kdy investice již přináší zisky prostřednictvím aktivit zapojených firem a výběru daní. Navíc může být tento přístup rychlejší a ekonomičtější.³⁶

PPP projekty se však obvykle poji s vyšší mírou výnosnosti pro soukromého partnera oproti běžnému financování prostřednictvím státních dluhopisů. Stát musí zajistit odborný postoj k vyhodnocování ziskových marží zainteresovaných účastníků, PPP projekty mohou navíc vytvářet skrytý dluh státu, který však musí být splacen. K PPP projektům je proto potřeba přistupovat velmi obezřetně a je třeba vždy doložit, že jsou společensky přínosné oproti běžné formě financování.

Typickým příkladem PPP projektů je rozvoj dopravní infrastruktury, ať už se jedná o dálnice nebo železniční tratě včetně rychlovlaků. Tato infrastruktura je klíčovým faktorem pro směřování soukromých investic a rozhodování o jejich lokalizaci. Zároveň má významný vliv na mobilitu pracovní síly. Důležitá je nejen propojenost České republiky se sousedními státy, ale také vnitrostátní propojenost.

Hlavní opatření:

- Evaluuat využití a finanční výhodnost využívání PPP projektů.
- Posílení role Ministerstva financí v metodické a dohledové činnosti.

Národní rozvojová banka

Velké možnosti využívání financování EU nejsou optimálně naplňovány; jednotlivé programy jsou řízeny parciálně, nejsou respektovány a využívány možnosti synergií mezi nimi; účel jejich využití není vždy přínosný; možnosti mimo „zaručenou národní obálku“ jsou využívány sporadicky; dominantně převládá jednorázová forma dotační podpory nad moderními inovativními možnostmi návratného financování. Cestou k nápravě může být podstatné zvýšení role Národní rozvojové banky (NRB), coby realizátora inovativních finančních nástrojů

z financování EU, národního kompetenčního centra pro finanční nástroje a klíčového aktéra při uskutečňování strategických investic v souladu s vládními prioritami.³⁷

Hlavní opatření:

- Posílení role NRB pro podporu ekonomiky a výrazné posílení a přizpůsobení její organizační a kapitálové struktury vymezeným potřebám.

Agentura pro podporu podnikání a investic CzechInvest

Nadále je třeba pokračovat v tvorbě atraktivního investičního prostředí, aby mohly být v České republice umístěny investice strategické svým rozsahem nebo svým zaměřením a zároveň se již zasídlené investiční projekty rozvíjely (reinvestice) do vyšších hodnotových řetězců. Současně je třeba přizpůsobovat systém investičních pobídek, aby jejich poskytování bylo více navázané na přínosy a aby byly konkurenceschopné.

Zároveň je nutné budovat atraktivní prostředí pro vznik začínajících firem, tzv. startupů a spin-offů. Úkolem moderních inovativních ekonomik je různé skupiny (startupy, malé a střední podniky, korporace, venture fondy, inovační infrastruktura vč. VŠ) navzájem propojovat do vzájemně provázaného ekosystému.

Hlavní opatření:

- Nastavení systému podpory firem od začínajících firem až po strategické investory, tak aby byly provázány s dalšími aktéry inovačního prostředí pro růst HNP a HDP.

Státní investiční a rozvojová společnost

Podpora velkých strategicky významných investic, u kterých je uplatňován individuální přístup, bude úkolem pro Státní investiční a rozvojovou společnost (SIRS), která byla založena v roce 2024, a která investorům nabídne vhodné plochy pro rychlou realizaci investičních záměrů.

V kooperaci se státní agenturou CzechInvest bude předmětem příprava a zhodnocení např. brownfieldů nebo státních pozemků procházejících rekultivací či odstraňováním historických zátěží, které dnes náleží státnímu podniku DIAMO.

Hlavní opatření:

- Nastavit funkční model a strategii SIRS a definovat potřebné typy připravovaných ploch pro realizaci investičních záměrů v souladu s dlouhodobými potřebami ekonomiky.

Finanční sektor a soukromý kapitál

Finanční sektor v České republice je relativně dobře rozvinutý, avšak stále se potýká s některými omezeními, a to hlavně v oblasti dostupnosti velkého objemu kapitálu pro strategické investice. Finanční sektor, který je zejména pod zahraniční kontrolou, je hlavním poskytovatelem financování, ale jeho schopnost poskytovat velké úvěry je omezená velikostí domácího trhu. Mobilizace kapitálu pro strategické investice je klíčová pro ekonomický rozvoj České republiky. Přestože jsou k dispozici dostatečné finanční zdroje, úspěch závisí na schopnosti vytvářet vhodné investiční struktury a účinně spolupracovat mezi veřejným a soukromým sektorem. Strukturované financování představuje nástroj pro dosažení tohoto cíle. Typické aranžmá strukturovaného financování zahrnuje několik klíčových prvků:

- SPV (Special Purpose Vehicle): Založení subjektu, který je právně oddělené od mateřské společnosti, umožňuje snížit rizika a optimalizovat financování.
- Tranching: Rozdělení finanční struktury do několika tranší s různou úrovní rizika a výnosu, což umožňuje přilákání širokého spektra investorů.
- Zajištění: Použití zajišťovacích instrumentů ke snížení rizik, např. záruk, derivátů nebo pojištění.
- Syndikace: Zapojení několika finančních institucí do financování projektu, což snižuje individuální expozici riziku a zvyšuje dostupný kapitál.

Hlavní opatření:

- Připravit regulační rámec výhodný pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru.

4.3 Financování udržitelnosti

Financování udržitelnosti v soukromém sektoru

Klíčovou úlohu při plnění politických cílů, v rámci Zelené dohody pro Evropu, hraje Rámec EU pro financování udržitelnosti (EU Sustainable Finance Framework). Rámec poskytuje jednotná vodítka a nástroje pro nasměrování veřejných a soukromých investic do přechodu na klimaticky neutrální, odolnou a alokačně efektivní ekonomiku. Základní pilíře Rámce tvoří taxonomie EU, povinný režim zveřejňování informací a soubor investičních nástrojů.

Rámec a související opatření představují zásadní revizi fungování finančních trhů a vnímání investičních rizik. V jejich důsledku dojde k výrazné proměně investičního rozhodování a alokace kapitálu. Klíčové subjekty finančního trhu EU (banky, pojišťovny, penzijní a investiční fondy) velmi silně vnímají rovinu udržitelnosti, což se propisuje do korporátních modelů a obchodních strategií.

Očekává se, že soukromé investice budou plnit roli primárního hybatele zelené tranzice. V současné době je patrná rostoucí poptávka finančních institucí (včetně těch domácích) po financování „udržitelných“ projektů. Relativně významná část českého finančního sektoru je zároveň pod kontrolou zahraničních vlastníků, kteří mají stanoveny velmi ambiciózní strategie udržitelnosti a disponují know-how v oblasti financování udržitelnosti. Interní směrnice finančních skupin přitom mnohdy předbíhají regulaci na úrovni EU, a výrazně tak mění podmínky přístupu k úvěrovému financování v České republice. Tyto skutečnosti jsou příčinou stavu, kdy finanční instituce významně formují podobu zelené tranzice a kdy se přístup k úvěrům stává mnohem obtížnějším pro projekty/podniky, které neprokáží dlouhodobou udržitelnost.

Mechanismy a nástroje Rámce EU pro financování udržitelnosti

Rámec EU pro financování udržitelnosti byl vytvořen s cílem zlepšit řízení finančního rizika plynoucího z klimatických rizik a podporovat transparentnost a dlouhodobost finančních a ekonomických činností. Jedním z předpokladů pro splnění těchto cílů je zveřejňování relevantních, srovnatelných a spolehlivých informací podniky o environmentálních, sociálních a správních aspektech (ESG) jejich činností. Zároveň budou podniky zveřejňovat soulad hospodářských činností s taxonomií EU, která klasifikuje environmentálně udržitelné činnosti. Tyto informace jsou klíčové pro účastníky finančního trhu v rámci investičního rozhodování i v souvislosti s jejich vlastními povinnostmi vykazovat informace o udržitelnosti. Přístup ke zvýhodněnému financování pak umožní evropský standard zelených dluhopisů (EUGBS), který vyžaduje, aby emitenti takových dluhopisů zajistili, že peněžní prostředky získané z emise budou alokovány do činnosti v souladu s taxonomií EU. Celkové hodnocení a verifikaci zveřejňovaných informací o udržitelnosti pak poskytnou ratingy ESG. Ty investorům umožní vyhodnotit informace podniků v oblasti udržitelnosti a pomohou rozpoznat kvalitu finančních produktů a zelených dluhopisů.

Současný stav

Pro Českou republiku, jako jednu z uhlíkově nejnáročnějších ekonomik EU, představuje zelená tranzice obrovskou výzvu. V tomto ohledu bude hrát agenda financování udržitelnosti klíčovou roli. Soukromý sektor již dlouhodobě volá po ucelené strategii a jednotném přístupu státní správy v oblasti financování tranzice na udržitelné hospodářství. V současné době státní správa v této oblasti realizuje pouze dílčí aktivity bez vazby na jednotlivé prvky agendy financování udržitelnosti. Absence koncepčního pojetí sebou nese rizika vyšších nákladů financování dekarbonizace, omezení čerpání prostředků z fondů EU, zpoždění projektů, omezení investiční činnosti samospráv, zvýšení administrativní zátěže pro soukromý sektor (zejména pro malé a střední podniky) a chybných rozhodnutí s nepříznivými dopady na konkurenceschopnost České republiky.

Státní správa rovněž nedisponuje dostatečnými mechanismy sběru a zajištění potřebných dat, která jsou klíčovým předpokladem pro zmapování procesu dekarbonizace a souvisejících potřeb, z čehož plyne neschopnost identifikace potřebných opatření, nebo politik, které by zajistily finanční prostředky pro úspěšnou zelenou tranzici.

Návrhy řešení

Státní správa by měla v oblasti financování udržitelnosti zajistit vytvoření kvalitního institucionálního rámce, jehož cílem bude nasměrování kapitálových toků do zelené tranzice, a podporovat využívání mechanismů a nástrojů financování udržitelnosti soukromým sektorem. Nástroje a mechanismy mohou pro podniky představovat přínosy v podobě zlepšení řízení interních procesů, zvýšení transparentnosti, posílení konkurence-

schopnosti, snížení rizik, zlepšení přístupu ke kapitálu a celkové transformace výrobních postupů a podnikových procesů.

Vytvoření národního rámce v oblasti financování udržitelnosti bude mít za cíl:

- Koncepční uchopení agendy a systémové propojení klíčových aktérů státní správy.
- Zjednodušení komunikace podniků se státní správou.
- Stanovení priorit České republiky v oblasti financování udržitelnosti.
- Zmapování trhu a jeho subjektů a identifikace nástrojů pro mobilizaci soukromých finančních prostředků pro přechod na udržitelné hospodářství.
- Zlepšení reputace a atraktivity investičního prostředí České republiky (podpora přílivu investic).
- Zajištění souladu agendy financování udržitelnosti se sektorovými politikami (energetika, průmysl, doprava, budovy atd.).
- Snížení zátěže pro soukromý sektor.
- Restrukturalizace rozpočtových principů a přechod k rozpočtování podle jednotlivých systémů veřejných služeb.

Státní správa může přispět ke zmírnění zátěže podniků spojené se zaváděním mechanismů a postupů potřebných pro plnění stanovených povinností, a to prostřednictvím tvorby metodických materiálů a vodítek s cílem:

- Zajištění jednotného výkladu regulace.
- Vytvoření datového centra (tzv. ESG data hub) pro snazší přístup k datům potřebným k vykazování.
- Rozšíření investičních možností a zajištění přístupu k tržnímu financování pro malé a střední podniky.
- Vyjasnění pravidel čerpání prostředků z fondů EU v souladu s principy udržitelnosti.
- Zjednodušení projektových řízení a zajištění kompatibility se stávajícími procesy (např. EIA).
- Vyjasnění pravidel Rámce pro podniky s majetkovou účastí státu.

Financování udržitelnosti ve veřejném sektoru

Pro veřejný sektor je klíčová taxonomie EU, která poskytuje klasifikační systém pro hodnocení ekonomických aktivit (a souvisejících investic) z pohledu environmentální udržitelnosti. Lze ji využívat na dobrovolné bázi např. při plánování a řízení veřejných investic. Tyto investice pak mohou být financovány prostřednictvím evropských zelených dluhopisů (ty zavádí EUGBS), které jsou s taxonomií EU provázány.

Řada zemí EU rozvíjí tzv. zelené rozpočtování, jež v základní podobě představuje nástroj pro monitorování veřejných výdajů v environmentálních souvislostech, v pokročilé podobě pak zahrnuje evaluaci efektivnosti veřejných výdajů s cílem zajistit efektivnější výdajovou politiku a nastavení investičních priorit. Pro zelené rozpočtování, stejně jako pro zadávání veřejných zakázek zohledňujících udržitelnost, jsou do značné míry využitelné principy zavedené v rámci agendy financování udržitelnosti, především pak vhodně vybraná technická kritéria taxonomie EU.

Podmínky udržitelnosti při poskytování veřejné podpory

Podstatným prvkem agendy financování udržitelnosti pro veřejný sektor je rovněž tzv. zásada významně nepoškozovat (do no significant harm, DNSH), která se propisuje do evropské legislativy pro jednotlivé fondy EU nebo Nástroje pro oživení a odolnost (Recovery and Resilience Facility, RRF) a tedy do realizace opatření v rámci Národních plánů obnovy (NPO). Cílem je podporovat projekty a investice, které nenarušují plnění environmentálních cílů EU a rovněž závazků jednotlivých členských států.

Implementace zásady DNSH v mnoha případech předpokládá plnění podmínek nad rámec stávající (domácí) legislativní úpravy – vychází z předpokladu, že legislativní rámec je pouze minimálním standardem, avšak z pohledu nových investic a podpory z veřejných rozpočtů by měly být prostředky vynakládány nejen účelně, ale i s ohledem na dopady na životní prostředí a klimatickou odolnost infrastruktury. Stávající legislativa v České republice tyto požadavky mnohdy neplní.

Současný stav

Politiky financování udržitelnosti zahrnují řadu různých nástrojů, které vyžadují spolupráci napříč sektory a resorty a dochází zde nevyhnutelně k propojování znalostí z ekonomie, finanční analýzy, řízení rizik, technologií a životního prostředí.

Horizontálním problémem agendy financování udržitelnosti je dosavadní absence systémového uchopení ze strany státní správy. Tato skutečnost může nepříznivě ovlivnit schopnost České republiky čerpat prostředky z fondů EU a rovněž podmínky tržního financování investičních aktivit veřejné sektoři. Zajištění dostupnosti těchto prostředků pro úspěšný přechod na nízkouhlíkové hospodářství je přitom pro Českou republiku zásadní. V České republice rovněž chybí efektivní mechanismus monitorování a kontroly souladu veřejných příjmů a výdajů se závazky v oblasti klimatu a životního prostředí. Tato skutečnost znesnadňuje zajišťování soudržnosti rozpočtových a fiskálních politik s vnitrostátními cíli v oblasti udržitelnosti a znemožňuje efektivní nastavení investičních priorit a alokace veřejných prostředků.

Důležitou problematikou je rovněž systém veřejného zadávání, který ve stávající podobě dostatečně nezohledňuje environmentální hlediska při realizaci veřejných zakázek. Zadávání veřejných zakázek se rovněž významně dotkne regulace Evropské unie týkající se principů ESG a taxonomie EU. Realizace udržitelných projektů není stanovena jako povinnost, respektování principů udržitelnosti však bude mít zásadní dopad na budoucí možnosti zajištění financování těchto projektů a ochoty dodavatelů se podílet na jejich realizaci.

Podobně je zapotřebí zvážit zohlednění environmentálních hledisek při snaze snížit náklady na obsluhu státního dluhu. Nástroje financování udržitelnosti mohou přispívat ke snižování investičních nákladů veřejného sektoru prostřednictvím realizace projektů v souladu s kritérii udržitelnosti.

Výzvou pro udržitelnost veřejných financí představuje rovněž očekávané postupné snižování daňových příjmů souvisejících se spotřebou fosilních paliv (např. spotřební daně a licenční poplatky).

Česká republika bude rovněž povinna zajistit vykazování environmentálně škodlivých dotací a dotací do fosilních paliv. Na základě této povinnosti musí Česká republika od roku 2025 zavést podrobnou statistiku dotací a jejich environmentálních souvislostí. V těchto oblastech však zatím nedisponuje vyhovujícími systémovými nástroji.

Další výzvou pro státní správu je povinnost vykazovat nefinanční informace na základě směrnice o podávání zpráv o udržitelnosti (CSRD) a nařízení o taxonomii, jež od roku 2024 dopadne postupně na všechny velké podniky a kótované malé a střední podniky a některé podniky ze třetích zemí. Tato povinnost se bude vztahovat i na řadu podniků s majetkovou účastí státu.

Vytvoření národního rámce v oblasti financování udržitelnosti bude mít za cíl:

- Systémové uchopení a efektivní koordinaci agendy udržitelného financování napříč státní správou.
- Zohlednění principů udržitelnosti při plánování veřejných investic a infrastruktury, při využívání prostředků z fondů EU, v systému veřejného zadávání a při obsluze státního dluhu (udržitelné dluhopisy).
- Zavedení monitoringu a kontroly souladu veřejných příjmů a výdajů se závazky České republiky v oblasti klimatu a životního prostředí (zelené rozpočtování).
- Zmapování souladu legislativy České republiky s kritérii udržitelnosti taxonomie EU a identifikace legislativních mezer.
- Zajištění podpory rozvoje konceptu ESG v souvislosti s výkonem vlastnické politiky státu.
- Zajištění konsolidace veřejně dostupných dat potřebných pro vykazování udržitelnosti.

4.4 Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

Dlouhodobá udržitelnost **veřejných financí** je zásadní podmínkou pro úspěšnou hospodářskou strategii. Jakékoliv strukturální změny, které se v čase v ekonomice dějí a posouvají ji na novou úroveň, vyžadují zdroje. Větší změny nelze financovat pouze ze soukromých nebo pouze z veřejných zdrojů, ale je nutné hledat optimální mix. Vhodná alokace zdrojů je klíčovou otázkou i v rámci veřejných financí, neboť je nezbytné najít nejhodnější nastavení dodatečných zdrojů v oblasti příjmů a adekvátní úspory na výdajové straně, které pak lze využít na financování žádoucích strukturálních změn. Další možností je dluhové financování, které však naráží na tvrdá rozpočtová omezení a lze je využít jen v určitých mezích.

Těžko si lze představit, že jakákoliv ekonomika bude prosperovat, pokud se veřejné finance ocitnou v nepříznivém trendu značícím finanční neudržitelnost a nutnost budoucích více či méně drastických omezení. V eurozóně je tento trend patrný u jižních zemí, které jsou vlivem vysokého zadlužení nuceny přijímat úsporná opatření. To vede k jejich postupnému propadu z hlediska životní úrovně obyvatel v relaci k ostatním zemím EU. Z tohoto důvodu je dlouhodobě udržitelné nastavení veřejných financí zcela nezbytným předpokladem úspěšné hospodářské strategie. Dále však platí, že dlouhodobá udržitelnost by měla být zajištěna kontinuálně, aby se předešlo výraznějším šokům z titulu masivních konsolidačních opatření.

Finanční udržitelnost veřejných financí má dva základní aspekty – krátké a střední období na jedné straně a dlouhé období na straně druhé. V krátkém a středním období je nutné směřovat veřejné finance ke střednědobému rozpočtovému cíli, který pro Českou republiku činí ve vyjádření strukturálního deficitu 0,75 % HDP. Strukturální deficit v roce 2022 byl o téměř 2 procentní body vyšší. Pro zlepšení střednědobého rámce udržitelných veřejných financí vláda přijala konsolidační balíček s pozitivním dopadem na strukturální bilanci ve výši přesahující 1 procentní bod. Svého střednědobého rozpočtového cíle by Česká republika měla dosáhnout v souladu se zákonem č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů nejpozději v roce 2028. Tím by mělo být dosaženo otočení trendu v zadlužování a poměr dluhu k HDP by měl opět klesat.

Dlouhodobý aspekt udržitelnosti veřejných financí obsahuje budoucí tlaky na hospodaření veřejných rozpočtů, které poplynou z několika oblastí. Jde jednak o řešení stárnutí obyvatelstva, které zatíží sociální výdaje, ať už jde o důchody, zdravotnictví, dlouhodobou péči nebo vzdělávací systém. Další oblastí je klimatická změna a nutnost investic k dosažení cílů, ke kterým se Česká republika zavázala. Výzvou rovněž bude bezpečnost, ať už udržení výdajů na obranu státu ve výši nejméně 2 % HDP dle zákona č. 177/2023 Sb., o financování obrany, tak bezpečnost v energetické oblasti. Hospodářská strategie na horizont dalších 10 až 15 let se mimo dalších musí zabývat právě těmito tématy. Všechny zmíněné oblasti jsou natolik závažné, že nelze čekat až dojde k akutnímu problému. Je třeba se na ně připravit a stanovit jasné priority a životaschopná řešení.

Demografický vývoj v České republice formuje na **průběžný důchodový systém** enormní tlak, který začne zesilovat od 30. let tohoto století a vyvrcholí kolem roku 2060. Ačkoliv je v roce 2023 důchodový systém rovněž v nerovnováze ve výši cca 1 % HDP, postupným obnovením růstu reálných mezd by se měl deficit snižovat až zhruba k 0,2 až 0,3 % HDP na přelomu současné a následující dekády. Pak by však měl opět začít růst a dosáhnout vrcholu kolem roku 2060 na úrovni cca 3,4 % HDP. Relativní zhoršení ročních sald důchodového systému si tak oproti přelomu současné a následující dekády a obdobím kolem roku 2060 vyžádá v dnešních cenách dodatečné zdroje ve výši zhruba 230 mld. Kč.

Nastavení důchodového systému v České republice implikuje převažující deficitní hospodaření. V letech 2000 až 2023 převážily příjmy z důchodového pojištění výdaje na důchody pouze v šesti letech (tedy ve 25 % případů). Nejvyšší přebytek dosáhl hodnoty 0,3 % HDP, v průměru všech šesti let pak 0,2 % HDP. Naproti tomu deficitní hospodaření bylo násobně vyšší, nejvyššího deficitu bylo dosaženo v roce 2013 ve výši 1,3 % HDP, přičemž v průměru schodek činil 0,7 % HDP. Vývoj je negativně ovlivněn demografickým vývojem již v poslední dekádě, kdy je patrný úbytek obyvatel v produktivním věku, který byl však kompenzován růstem míry participace. Její další růst však naráží na značné limity.

Udržitelnost **systému zdravotnictví** v České republice se bude v následujících dekádách potýkat s velkými výzvami týkající se celé společnosti. Jedná se zejména o zvyšující se expozici některých rizikových faktorů, jako jsou obezita a konzumace alkoholu, na zdravotní stav obyvatel. Česká republika totiž i přes trendový pokles úmrtnosti stále vykazuje ve srovnání s EU nadprůměrnou výši úmrtnosti na léčitelná onemocnění a onemocnění, kterým lze předejít prevencí. Hlavními příčinami úmrtnosti v České republice jsou onemocnění oběhové soustavy, rakovina plic a diabetes. To lze přičíst behaviorálním rizikovým faktorům, kdy mezi nejvýznamnější patří špatné stravovací návyky (mající vliv na vysoký podíl populace s nadváhou či vysokou spotřebu alkoholu). Vysokou expozici rizikových faktorů na zdravotní stav obyvatel bude nutné řešit např. posílením ochrany veřejného zdraví, zlepšením zdravotní gramotnosti a důkladnou implementací prevence. OECD rovněž doporučuje pro zlepšení zdravotního stavu obyvatel zvyšování spotřebních daní na tabákové výrobky a alkohol či uvažovat o zavedení speciální daně na nezdravé potraviny. Druhým fenoménem pak bude proces stárnutí populace, který zásadním způsobem ovlivní finanční bilanci systému zdravotnictví.

Do roku 2060 by se měl dvojnásobit jednak podíl osob starších 65 let k osobám v produktivním věku (15–64 let), ale také podíl osob ve věku 85 let a starších na počtu osob ve věku 65 let a vyšším. S tímto vývojem bude

nevyhnutelně spojena vyšší nemocnost typická pro populaci seniorů s následným dopadem do výdajů na zdravotní péči. Veřejné výdaje tak mají dle EK vzrůst z 6,1 % HDP v roce 2020 na 6,6 % HDP v roce 2070.

Aby byla zajištěna jeho dlouhodobá udržitelnost, bude nutné provést ve fungování tohoto systému řadu změn. Týká se to jednak jeho zdrojové části, kdy bude nezbytné upravit strukturu financování zdravotní péče (např. zvýšením podílu soukromých zdrojů v podobě dobrovolného doplňkového připojištění). Druhou oblastí nutných změn je výkonnost zdravotního systému, zejména pak zvýšení efektivity ve vynakládání výdajů (zejména lepším řízením péče, posílením primární péče či elektronizací zdravotnictví) a optimalizace počtu a struktury zdravotnického personálu a zařízení.

Udržitelnost **systemu dlouhodobé péče** je klíčovým bodem vzhledem k očekávanému demografickému vývoji. Dle EK se očekává do konce roku 2070 prakticky zdvojnásobení počtu příjemců dlouhodobé péče. Současná organizace financování, personální a kapacitní nabídka dlouhodobé péče však nejsou dostatečné pro absorbování takového navýšení poptávky. Veřejné výdaje na dlouhodobou péči v roce 2020 činily 1,7 % HDP (1,2 % HDP zaujímá dlouhodobá péče zdravotní, z čehož více jak 80 % představuje lůžková péče) a v roce 2070 mají dosahovat 3,2 % HDP. Počet pracovníků v dlouhodobých službách v roce 2021 dosahovaly 27 pracovníků na 100 obyvatel starších 65 let, což je méně než polovina průměru zemí OECD. Tento sektor je také charakteristický nízkou úrovní mezd. Průměrná hodinová mzda v institucionální dlouhodobé péči dosahuje 83 % průměrné hodinové hrubé mzdy v národním hospodářství, v domácí péči pak 74 %. I přes preferenci obyvatel využívat domácí péči před institucionální je nutné zvýšit kapacity lůžkové dlouhodobé péče. V roce 2021 dosahuje počet lůžek v zařízeních dlouhodobé péče 34,9 na tisíc obyvatel starších 65 let, což je pod průměrem zemí EU. V nemocnicích bylo umístěno více jak 20 % všech lůžek dlouhodobé péče, což je výrazně nad průměrem zemí EU. I přes růst absolutního počtu lůžek dlouhodobé péče za posledních deset let došlo v České republice k poklesu tohoto podílu, což je způsobeno stárnutím populace, které předstihlo kapacitní růst. V následujících letech bude nutné podpořit zřizovatele k dalšímu rozvoji služeb sociální péče. Preferován by měl být rozvoj komplexní domácí péče jako alternativa k dlouhé hospitalizaci. Také by mělo dojít ke změně financování sociálních služeb včetně legislativního vymezení a financování zdravotně-sociálního pomezí systému.

Strategické cíle:

- Zajistit makroekonomickou stabilitu.
Ukazatel: Naplňování Maastrichtských kritérií
- Zajistit udržitelnost, případně vyrovnanost průběžného důchodového systému.
Ukazatel: Poměr příjmů a výdajů na důchodovém účtu

Již přijatá opatření:

- Konsolidační balíček přijatý v roce 2023 s pozitivním dopadem na strukturální bilanci ve výši přesahující 1 procentní bod.
- Zpřísnění podmínek předčasného důchodu a omezení valorizace důchodů.
- Navýšení minimálního pojistného pro osoby samostatně výdělečně činné s cílem krátkodobého posílení příjmové strany důchodového systému.

Hlavní opatření:

- Směřovat k udržení strukturálního deficitu pod limitní hodnotou zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.
- Zajistit středně a dlouhodobou udržitelnost veřejných financí České republiky.
- Realizovat důchodovou reformu s následujícími klíčovými parametry:
 - Navázat věk odchodu do důchodu na dobu dožití – snížení deficitu důchodového systému dle dlouhodobých projekcí.
 - Modifikace průměrně vyplácené penze ať už při výpočtu důchodové dávky nebo v průběhu výplaty a úpravy valorizací.
 - Zvýšit motivaci osob, které chtějí a mohou pracovat v seniorním věku.
- Doplnit financování zdravotní péče formou soukromých zdrojů – zvýšení podílu soukromých zdrojů v podobě dobrovolného doplňkového připojištění.

- Důraz na efektivitu vynaložených výdajů, posílení role zdravotních pojišťoven v úhradovém mechanismu, digitalizace zdravotnictví.
- Podpořit preventivní péče.
- Podpořit rozvoj služeb sociální péče – podpora zřizovatelů k dalšímu rozvoji služeb sociální péče a upřednostňování rozvoje komplexní domácí péče jako alternativy k dlouhé hospitalizaci.
- Změnit financování sociálních služeb – změna financování sociálních služeb včetně legislativního vymezení a financování systému zdravotně-sociálního pomezí.

III. PROVÁDĚNÍ STRATEGIE

Hospodářská strategie České republiky je zastřešující koncepcí vlády České republiky. Gestorskou a řídicí roli ve vztahu ke strategii má Ministerstvo průmyslu a obchodu v koordinaci s Úřadem vlády a Ministerstvem financí. Hlavní odpovědnost za implementaci strategie mají jednotlivá ministerstva a další ústřední správní úřady.

V návaznosti na schválení dokumentu bude připraven a vládě k projednání předložen **implementační plán**, který určí mechanismus sledování a interakce Hospodářské strategie a relevantních resortních strategií. V procesu přípravy implementačních plánů bude všude, kde je to žádoucí, posuzována rovněž územní dimenze jednotlivých opatření. Implementační plán zároveň upřesní způsob implementace některých opatření definovaných touto strategií, pro které neexistuje v současné době příslušný prováděcí mechanismus. U všech národních strategických dokumentů, které mají strukturální dopad na dlouhodobý rozvoj České republiky a její konkurenceschopnost, bude v rámci implementačního plánu vyhodnocen soulad s cíli Hospodářské strategie. Implementační plán bude vznikat ve spolupráci všech strategií dotčených resortů.

Implementace Hospodářské strategie předpokládá postupný rozvoj jednotlivých oblastí v návaznosti na implementaci jednotlivých opatření, ale i v návaznosti na vnější vývoj. Strategie bude dále rozvíjena, jak po stránce implementační, tak i analytické. Aktualizace strategie proběhne do pěti let od schválení strategie.

Za účelem hladké implementace Hospodářské strategie se zřizuje pracovní skupina pro Hospodářskou strategii. Pracovní skupina zajišťuje koordinaci implementace strategie. Schází se podle potřeby, minimálně však čtyřikrát do roka. Základním nástrojem pracovní skupiny je implementační plán. Pracovní skupina připravuje a projednává zprávy o naplňování Hospodářské strategie, včetně navrhovaných opatření, změn, či rizik realizace strategie.

Informace o pokroku v plnění strategie jsou předkládány plénu Vládního výboru pro strategické investice, kterému je jednou za rok předkládána ke schválení zpráva o naplňování strategie. Pracovní skupiny výboru mohou spolupracovat a být konzultovány pro zajišťování implementace v čase kritických opatření strategie.

Součástí zprávy o naplňování Hospodářské strategie je informace o naplňování klíčových ukazatelů Hospodářské strategie. Zpráva rovněž identifikuje případné nepříznivé trendy vyplývající z vývoje vnějšího či vnitřního prostředí ekonomiky, a navrhne možné způsoby jejich odvrácení nebo zmírnění.

Pro potřeby průběžných analýz, rozborů a predikcí vyplývajících z potřeb řízení a realizace Hospodářské strategie lze zřídit analytický tým složený z odborníků, zejména z jednotlivých ministerstev.

Pro dosažení dlouhodobě udržitelného hospodářství založeného na konkurenceschopnosti je důležité nastavení měřitelných cílů a indikátorů jejich plnění. Hospodářská strategie bude sledovat obecné, hlavní a doplňující indikátory naplňování strategie. Obecné indikátory zachytávají globálnější pohled na ekonomiku. Hlavní indikátory představují základní rámec vázaný na strategické cíle Hospodářské strategie. Doplňující indikátory slouží k zachycení komplexnějšího obrázku o vývoji hospodářství a včasnou identifikaci rizik. U indikátorů, kde je to relevantní, bude vývoj sledován i na regionální úrovni. Podrobný seznam hlavních a doplňujících indikátorů je uveden v samostatné příloze.

V rámci implementačního plánu bude rovněž rozpracován mechanismus posuzování dopadu navrhovaných opatření na strategické indikátory při určování rozpočtových priorit. Cílem by mělo být postupné vytvoření kultury zodpovědnosti za výsledky a volby nejefektivnějších cest k jejich dosažení, tj. najít takovou kombinaci výdajů, která povede k největšímu zlepšení strategických indikátorů. A to včetně jejich pravidelného vyhodnocování a následného zohlednění v dalším rozpočtování.

Přehled zapojení úrovní monitorování a řízení strategie

Název orgánu	Složení	Úloha a kompetence	Způsob rozhodování
Vláda ČR	Členové vlády	Schvaluje změny celkové strategie a implementační plány strategie. Informována o naplňování strategie.	Většinové hlasování
Vládní výbor pro strategické investice (plénium)	Vybraní členové vlády, zástupci hospodářských partnerů	Sleduje pokrok plnění prioritních opatření	Konsenzus
Pracovní skupiny vládního výboru pro strategické investice	Náměstci ministrů, vrchní ředitelé, zástupci hospodářských partnerů, přední odborníci	Koordinační úroveň pro projednávání meziresortních témat všech úrovní. Nevyřešená témata jsou dle stupně závažnosti eskalována na vyšší úroveň	Konsenzus
Manažer Hospodářské strategie	MPO	Operativní zajištění koordinace, reportingu, publicity	-

Seznam strategických indikátorů

Tematická oblast	Název	Poř.	Rok	Zdroj	Gestor indikátoru
1.1 Lidský kapitál (vzdělávání, práce, zdraví)	Testy PISA: matematická a čtenářská gramotnost	6	2022	OECD	MŠMT
	Podíl absolventů VŠ ve STEM oborech	19	2022	Eurostat	MŠMT
	Podíl cizinců mezi studenty doktorských programů vzdělávání	15	2023	Komise	MŠMT
	Podíl skills mismatch	14	2024	OECD	MPSV
	Rozdíl míry zaměstnanosti bezdětných žen (25–49 let) a míry zaměstnanosti žen (25–49 let) s nejmladším dítětem do 6 let věku	27	2023	Eurostat	MPSV
	DESI index, část Lidské zdroje	13	2022	Komise	MŠMT
	Délka života ve zdraví	14	2023	Eurostat	MZd
1.2 Výzkum, vývoj a inovace	European Innovation Scoreboard – Summary Innovation Index	19	2023	Komise	MVVI
	Podíl vysoce citovaných publikací (podíl publikací v 10 % nejcitovanějších publikací v celkovém počtu)	-	2022	WoS InCites	MVVI
	Celkový počet ERC grantů na tisíc výzkumných pracovníků ve vládním a VŠ sektoru	-	2022	eCORDA	MVVI
	Podíl institucionální podpory ze státního rozpočtu	-	-	-	MVVI
	Podíl financí na VaV z privátních zdrojů	10	2024	Eurostat	MVVI
1.3 Digitalizace a informační koncepce	DESI index, část Veřejné služby	16	2024	Komise	DIA
1.4 Fungující a efektivní regulace, podnikatelské prostředí	Překážky pro vstup firem na trh a překážky pro konkurenci, Product Market Regulation	12	2024	OECD	MPO
	Zátěž vládní regulace, Single Market Scoreboard	17	2022	Komise	MPO
	Podnikatelské prostředí a investiční klima (B-Ready)	-	2024	Světová banka	MPO
1.5 Kvalita veřejných institucí	Vládní efektivnost, World Governance Indicator	-	2022	Světová banka	MV
2.1 Energetická infrastruktura a dekarbonizace	Energetická dovozní závislost	11	2022	Eurostat	MPO
	Podíl fosilních paliv na spotřebě primárních energetických zdrojů	20	2022	Eurostat	MPO
	Energetická náročnost tvorby hrubé přidané hodnoty	25	2022	Eurostat	MPO
	Emise skleníkových plynů	25	2022	ČHMÚ	MŽP
2.2 Dopravní infrastruktura	Silniční doprava – kapacita (dálniční sítě)	22	2022	Eurostat	MD
	Železniční doprava – kapacita VRT	20	2022	Eurostat	MD
	Počty nabíjecích stanic	-	2024	MPO	MPO
2.3 Digitální infrastruktura, ekonomika a společnost	DESI index, část Konektivita	14	2022	Komise	MPO
2.4 Ekonomická bezpečnost a obchodní strategie	Podíl vládních výdajů na obranu	13	2024	NATO	MPO
	Podíl domácí přidané hodnoty v exportu	16	2020	OECD	MPO
2.5 Surovinová bezpečnost	Objem spotřebovaných surovin na obyvatele	16	2022	Eurostat	MŽP
3. Industrializace s přidanou hodnotou	Podíl OSVČ, kteří mají zaměstnance v rámci segmentu OSVČ	26	2023	Eurostat	MPO/ MPSV
	Podíl high-tech průmyslu a znalostně náročných služeb	10	2023	Eurostat	MPO

Seznam příloh

Grafický přehled

Mezinárodní vnímání České republiky

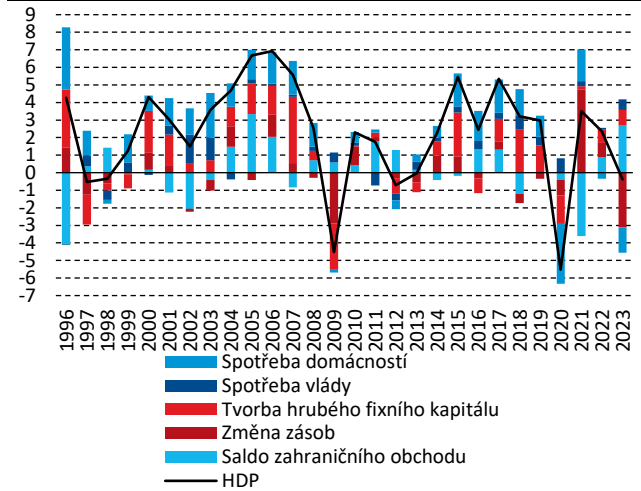
Seznam všech sledovaných indikátorů

Vzhled Karty opatření

Poznámky pod čarou

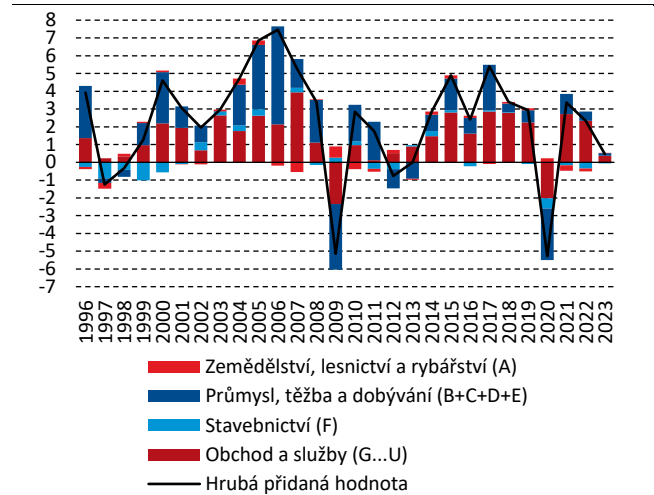
Grafický přehled

Hrubý domácí produkt a jeho složky dle výdajové metody (stálé ceny, p. b., HDP v %)

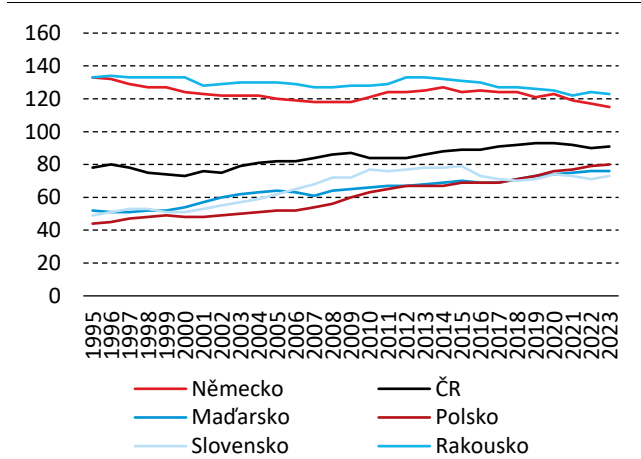
Pramen: data ČSÚ; graf MPO

Příspěvky odvětví k růstu hrubé přidané hodnoty (stálé ceny, p. b., HPH v %)

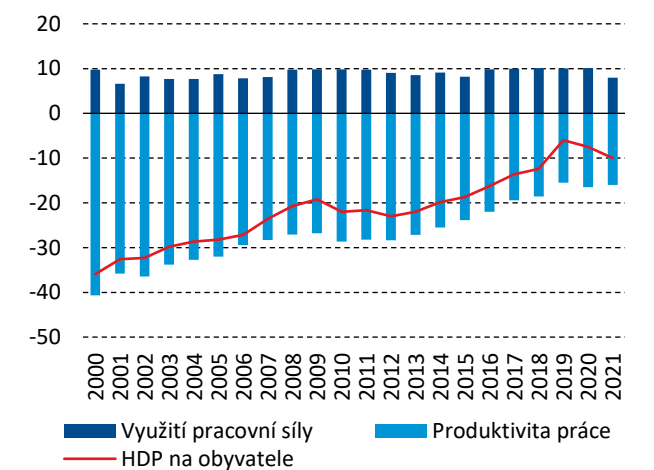
Pramen: data ČSÚ; graf MPO

HDP na obyvatele v paritě kupní síly (EU27=100, PPS, v %)

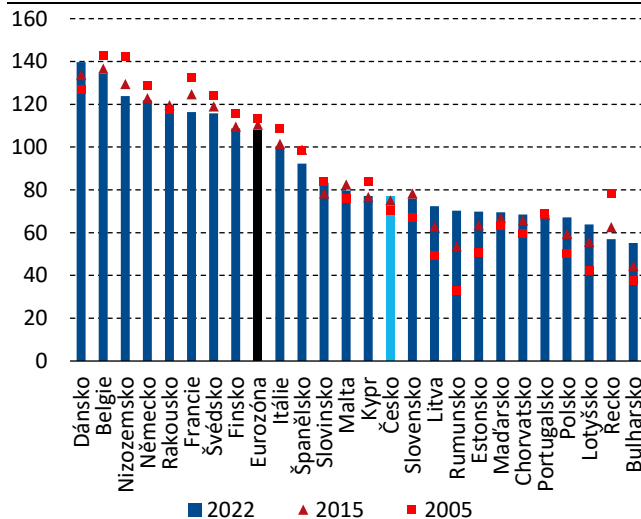
Pramen: data Eurostat; graf MPO

Dekompozice HDP na obyvatele (rozdíl proti průměru OECD v p. b.)

Pramen: data OECD; graf MPO

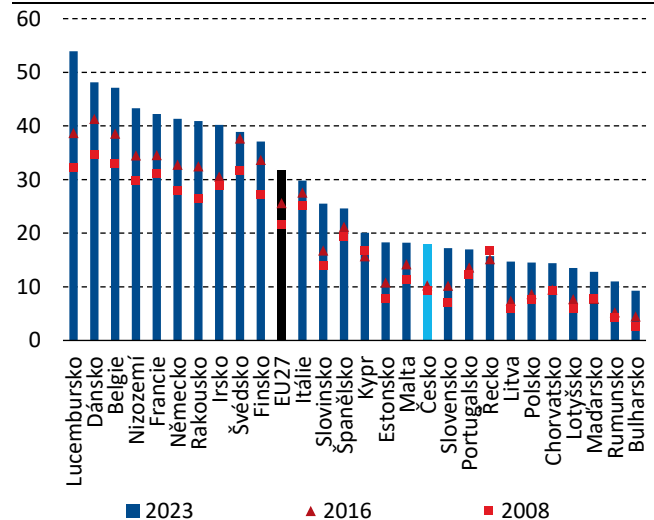
Produktivita práce na odpracovanou hodinu (EU27=100, PPS, v %)

Pramen: data Eurostat; graf MPO

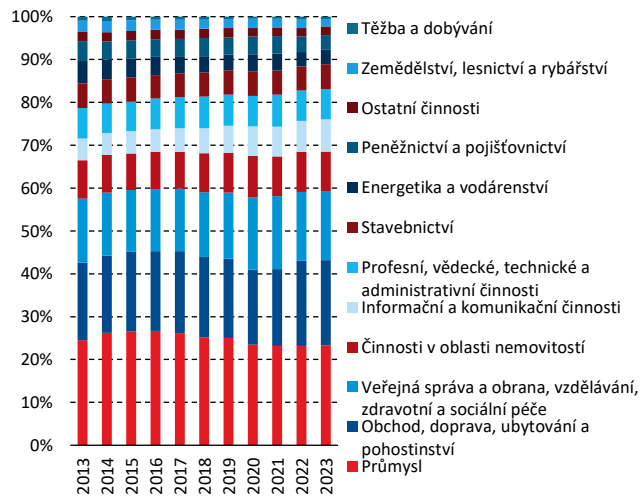
Pozn.: Irsko a Lucembursko dosáhly v roce 2022 hodnoty nad 170

Průměrná náhrada na zaměstnance (v EUR)

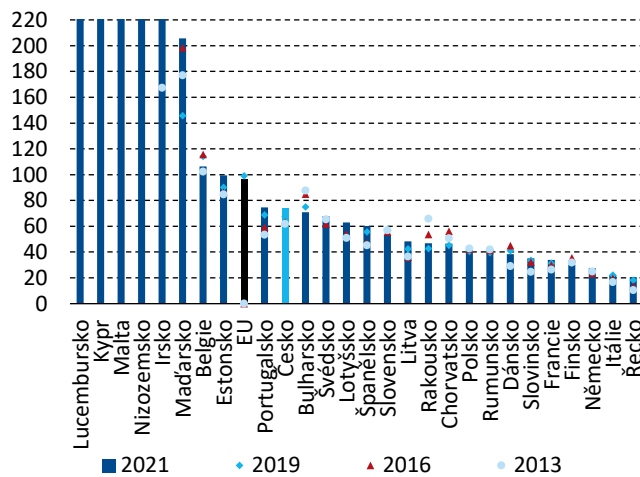
Pramen: data Eurostat; graf MPO

Zdroje hrubé přidané hodnoty
(podíl v %)

Pramen: data ČNB; graf MPO

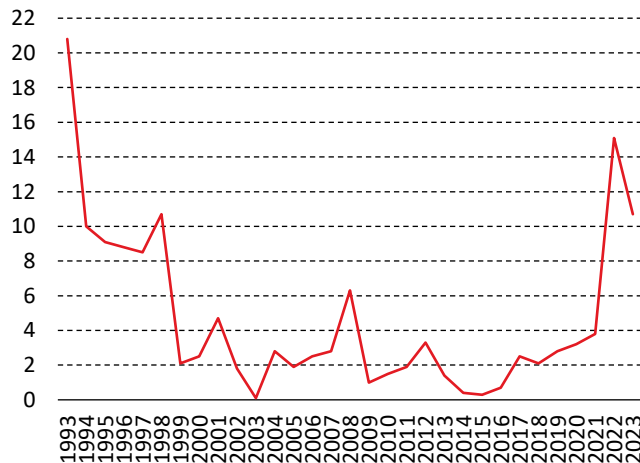
Celkové přímé zahraniční investice
(poměr v % HDP)

Pramen: data Eurostat; graf MPO

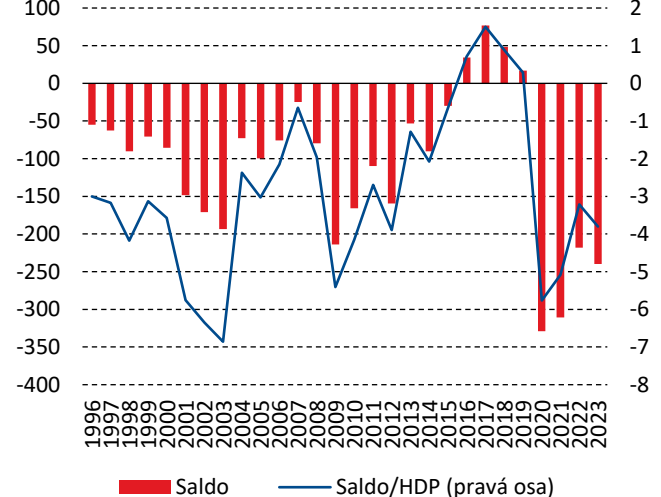
Pozn: v případě Lucemburska hodnoty přesahují 4000 %, v případě Kypru a Malty 850 %, v případě Nizozemska a Irska 250 %; Údaje jsou vychýlené, jelikož statistika Eurostatu zahrnuje do svých přehledů o přímých zahraničních investicích také tzv. special purpose entities (SPEs), které využívají výhodného daňového prostředí.

Vývoj průměrné míry inflace v České republice
(v %)

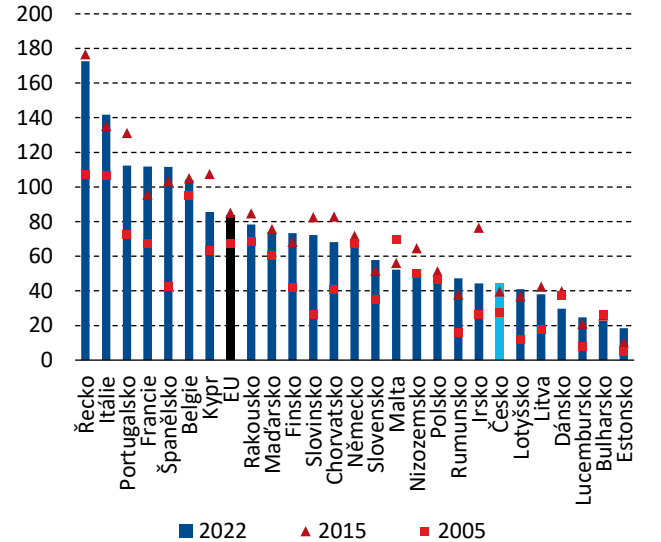
Pramen: data ČSÚ; graf MPO

Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí
(v mld. Kč, poměr v % HDP)

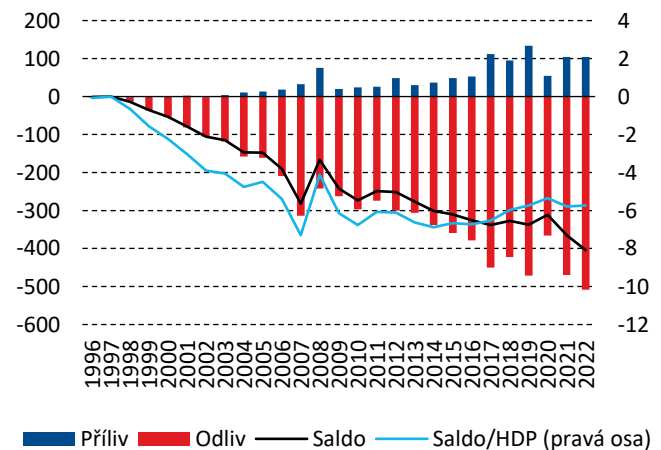
Pramen: data ČSÚ, graf MPO

Vládní dluh
(poměr v % HDP)

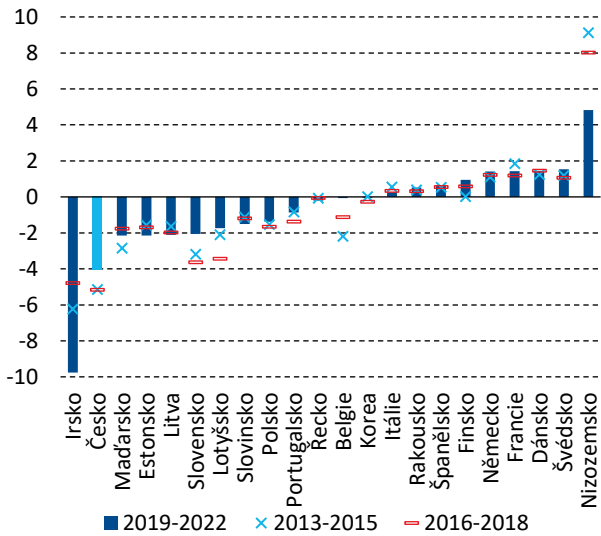
Pramen: data Eurostat; graf MPO

Důchody z přímých zahraničních investic
(v mld. Kč, poměr v % HDP)

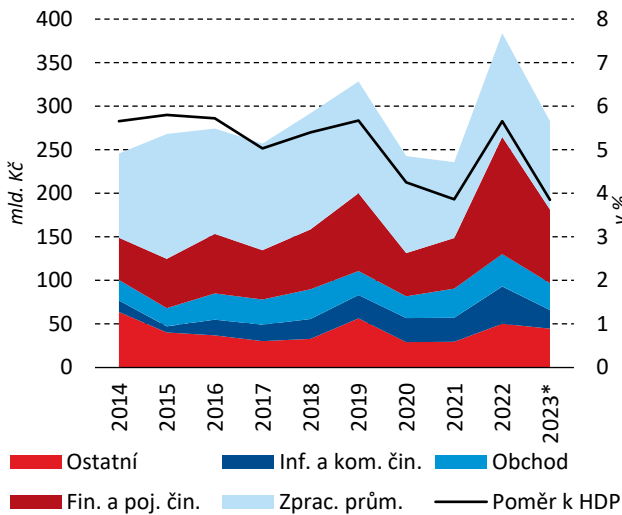
Pramen: data ČNB (platební bilance); graf MPO

Mezinárodní srovnání salda dividend k HDP
(poměr salda dividend v USD k HDP v USD, poměr v % HDP)

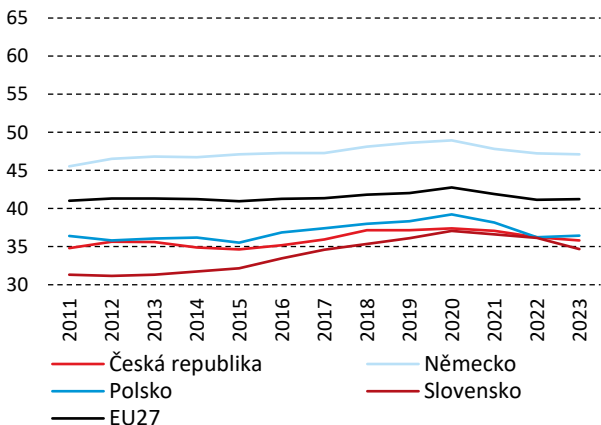
Pramen: data OECD; graf MPO

Odliv dividend z České republiky dle odvětví
(levá osa: v mld. Kč, pravá osa: v %)

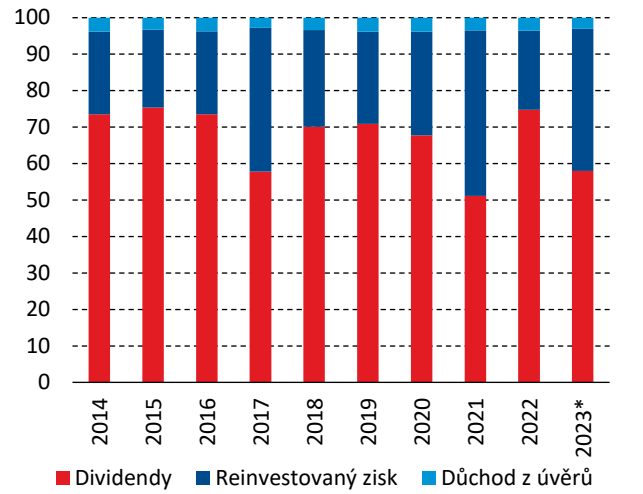
Pramen: data ČNB (platební bilance); graf MPO
Pozn.: za rok 2023 předběžná data

Poměr mezd a platů na hrubé přidané hodnotě za všechna odvětví celkem
(v %)

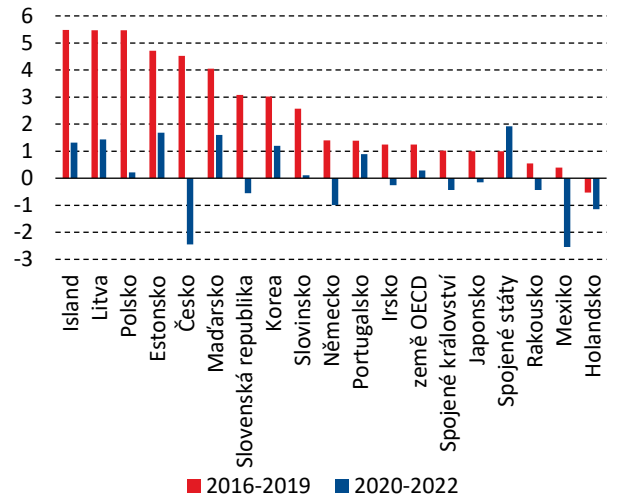
Pramen: data Eurostat; graf MPO

Srovnání odlivu dividend a reinvestovaného zisku důchodů z přímých investic v České republice
(podíl v %)

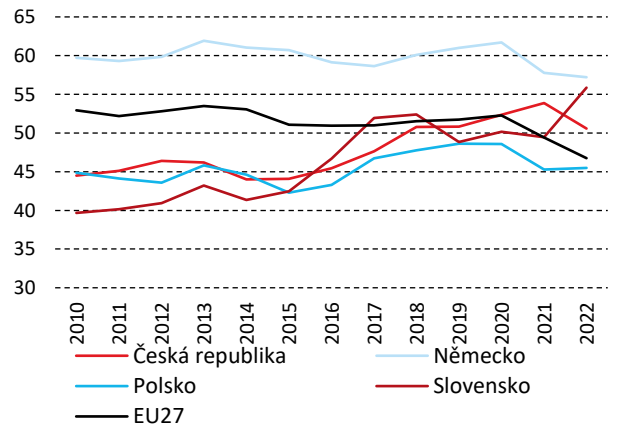
Pramen: data ČNB; graf MPO
Pozn.: za rok 2023 předběžná data

Průměrný roční růst reálných mezd
(geometrický průměr za období, růst v %)

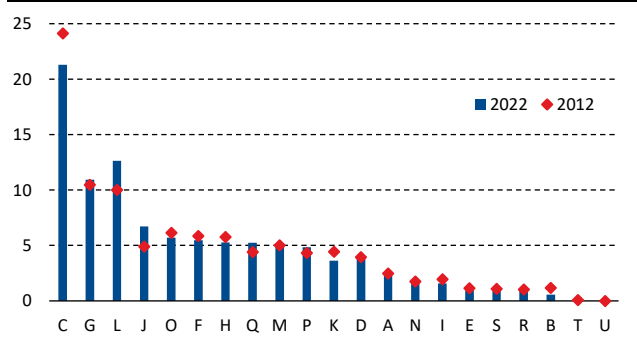
Pramen: Eurostat; graf MPO

Poměr mezd a platů na hrubé přidané hodnotě za odvětví průmyslu bez stavebnictví
(v %)

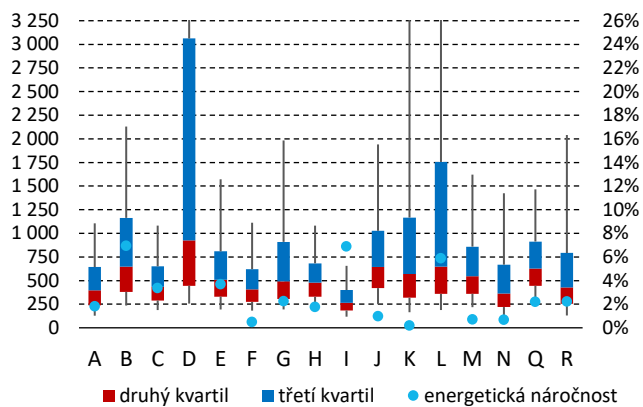
Pramen: data Eurostat; graf MPO

Struktura hrubé přidané hodnoty české ekonomiky (v % HPH)

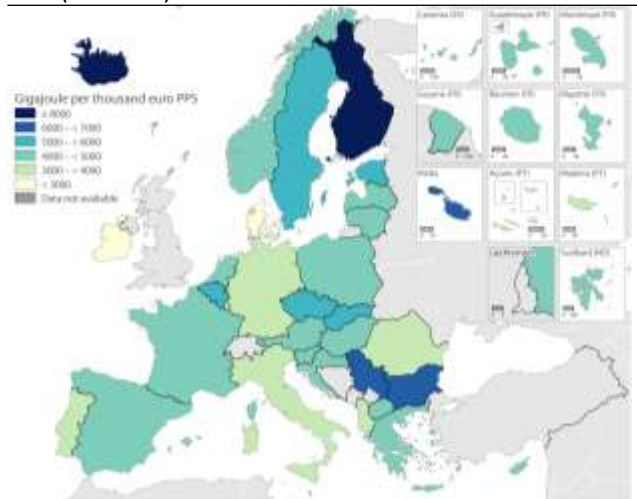
Pramen: data ČSÚ, graf MPO
 Pozn.: A – Zemědělství, lesnictví a rybaření; B – Těžba a dobývání; C – Zpracovatelský průmysl; D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu; E – Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanace; F – Stavebnictví; G – Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel; H – Doprava a skladování; I – Ubytování, stravování a pohostinství; J - Informační a komunikační činnosti; K – Peněžnictví a pojišťovnictví; L – Činnosti v oblasti nemovitostí; M – profesní, vědecké a technické činnosti; N – Administrativní a podpůrné činnosti; O – Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; P - Vzdělávání; Q – Zdravotní a sociální péče; R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti; S – Ostatní činnosti; T – Činnosti domácností jako zaměstnavatelů a producentů pro vlastní potřebu; U – Činnosti exteriorních organizací a orgánů.

Produktivita práce a energetická náročnost podle CZ-NACE (Přidaná hodnota na jednu odpracovanou hodinu, v Kč box-plot levá osa) (Energetická náročnost = Náklady na energie / Produkce, v % pravá osa)

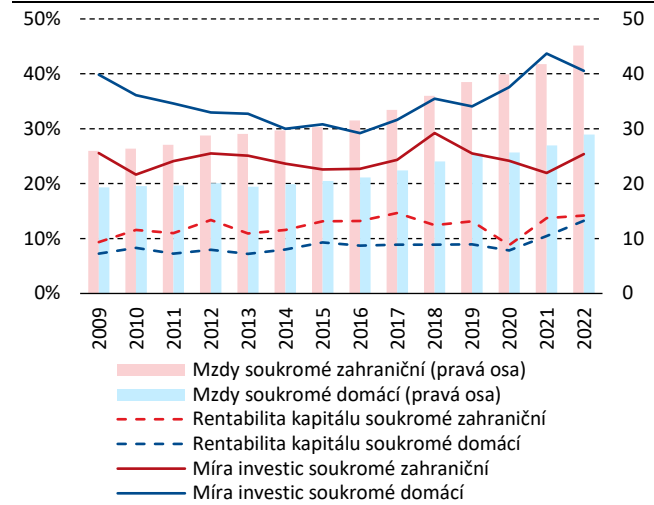
Pramen: data ČSÚ, graf MPO
 Pozn. boxy zahrnují 2. a 3. kvartil, knoty sahají od 1. decilu, resp. do 9. decilu včetně

Energetická náročnost hospodářství v mezinárodním srovnání (rok 2021)

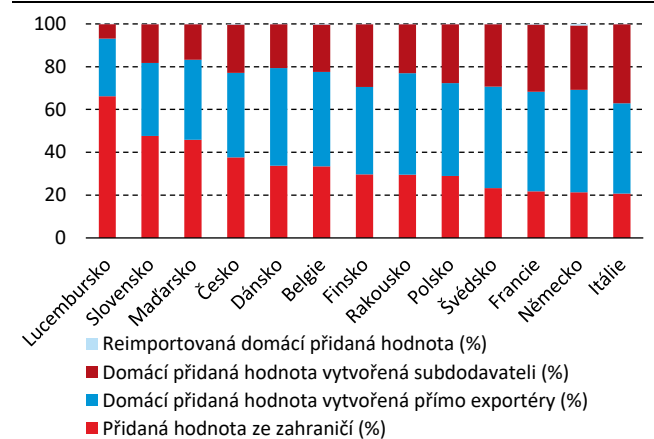
Pramen: Eurostat

Ziskovost a investice nefinančních podniků dle vlastnictví (Rentabilita kapitálu = Hospodářský výsledek / Vlastní kapitál, v %) (Míra investic = Investice / Přidaná hodnota, v %) (Mzdy = průměrná měsíční mzda, v tis Kč pravá osa)

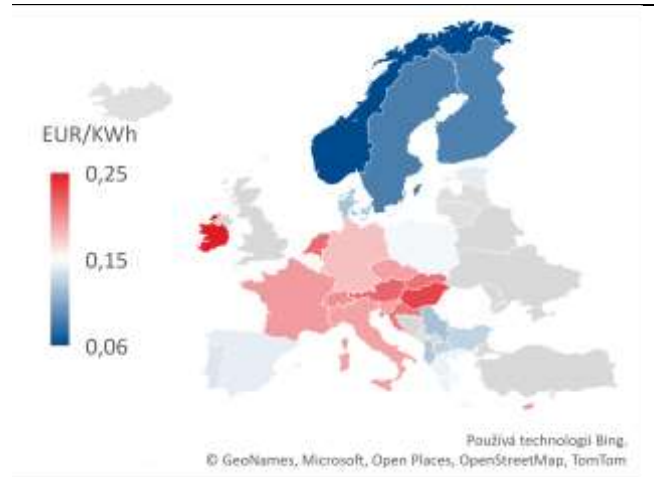
Pramen: data ČSÚ (výkaz P5-01), graf MPO

Struktura přidané hodnoty v exportu v roce 2020 (v %)

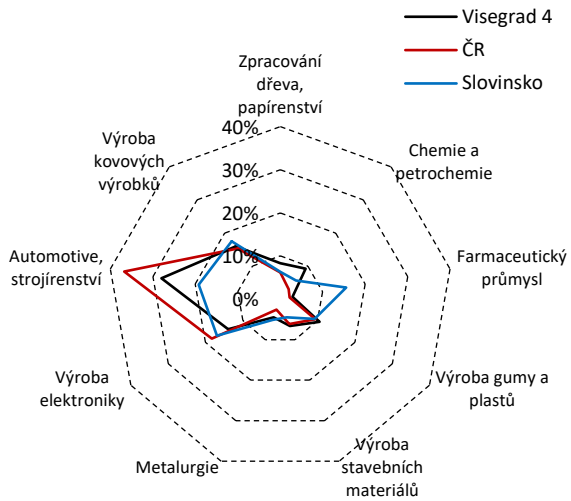
Pramen: data OECD (Trade in Value Added – TIVA; 2023 edition, INKA), graf MPO

Ceny elektřiny v Evropském srovnání (2023) (EUR / Kwh)

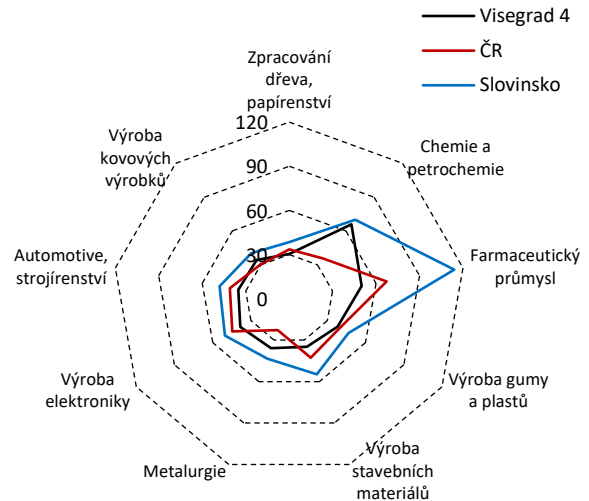
Pramen: Eurostat

Struktura zpracovatelského průmyslu dle přidané hodnoty (podíl PH na zpracovatelském průmyslu, v %)

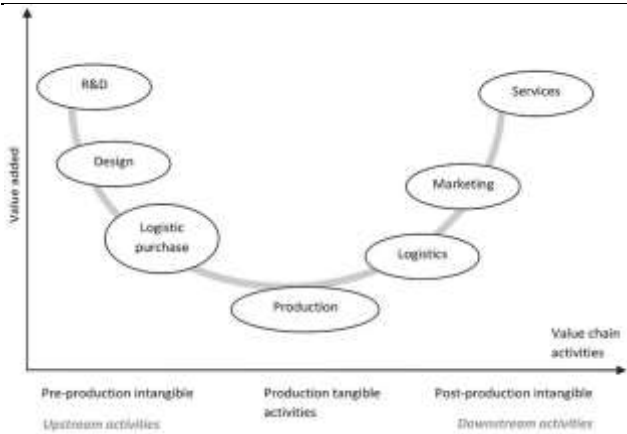
Pramen: data Eurostat, graf MPO

Produktivita práce ve zpracovatelském průmyslu (Produktivita = Přidaná hodnota / Zaměstnanost, v tis. EUR)

Pramen: data Eurostat, graf MPO

Tzv. „Smile křivka“

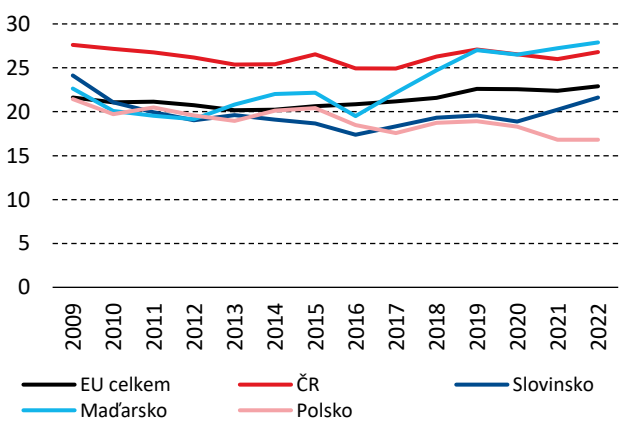
Pramen: OECD (2013), Interconnected Economies: Benefiting From Global Value Chains

Produktivita práce v hospodářství v hlavních sektorech (Přidaná hodnota na zaměstnance v tis. EUR)

CZ-NACE	A – Zemědělství, lesy a rybolov	B – Těžba a dobývání	C – Zpracovatelský průmysl	E – Voda a odpady	F – Stavebnictví	G – Obchod a údržba	H – Doprava	I – Ubytování a stravování	J – Informační a komunikační č.	M – Profesní a vědecké činnosti	N – Administrativní činnosti	Q – Zdravotní a sociální péče	R – Kultura, zábava a rekreace
ČR	27	44	36	40	30	33	37	15	86	38	27	33	27
Slovinsko	13	51	48	41	36	45	48	20	58	39	25	39	26
Visegrád	13	44	33	37	26	32	30	15	55	37	28	27	22

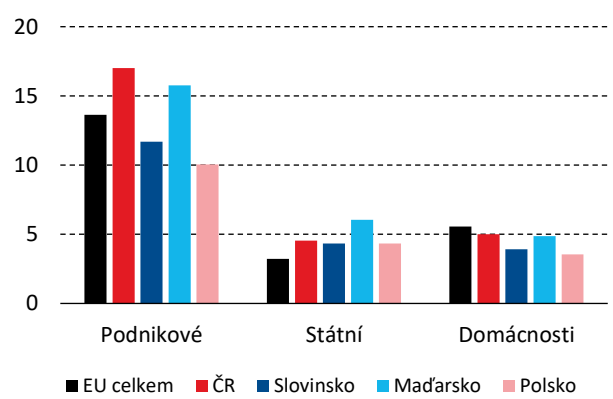
Pramen: data Eurostat (za rok 2021), tabulka MPO

Vývoj podílu celkových investic na HDP (podíl v %)

Pramen: data Eurostat, graf MPO

Struktura podílu investic na HDP podle oblasti (podíl za danou oblast v %, průměr za roky 2018 až 2022)

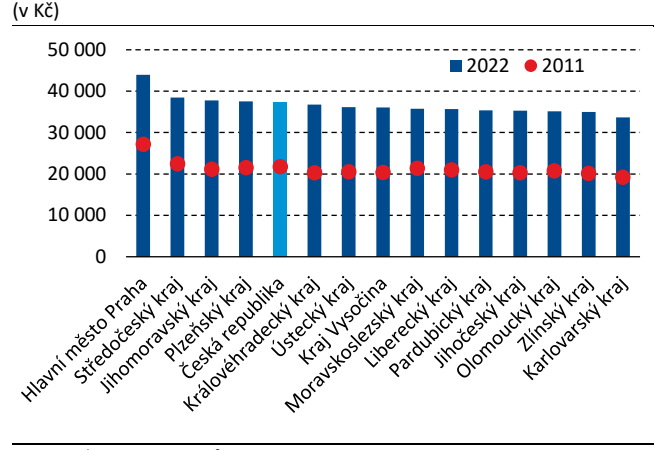
Pramen: data Eurostat, graf MPO

Vymezení území pro účely SRR 21+

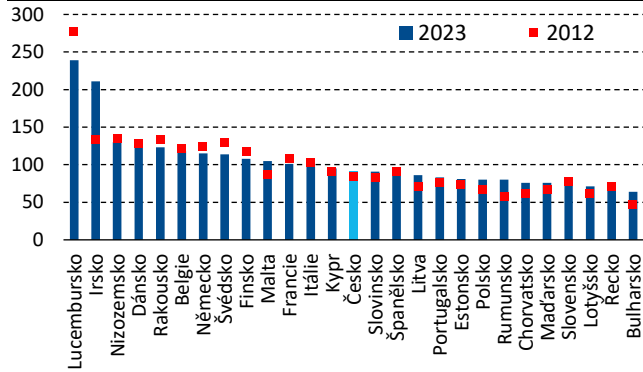
Pramen: MMR (Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+)

Medián hrubých měsíčních mezd (v Kč)

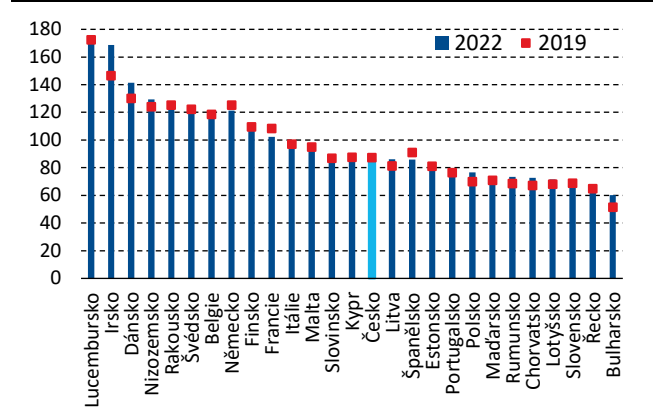
Pramen: data Eurostat, graf MPO

Hrubý domácí produkt na osobu v standardu kupní síly (b. c., EU27=100)

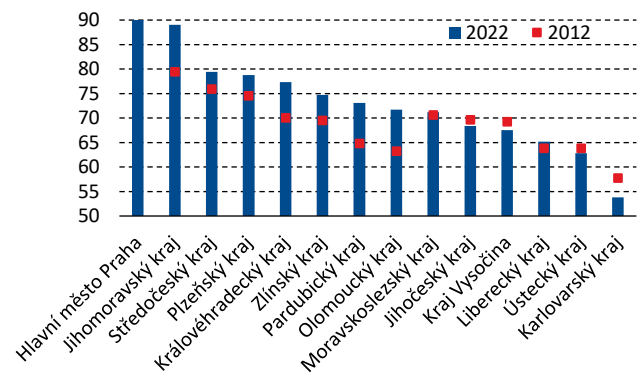
Pramen: data Eurostat, graf MPO

Hrubý národní důchod na osobu v standardu kupní síly (b. c., EU27=100)

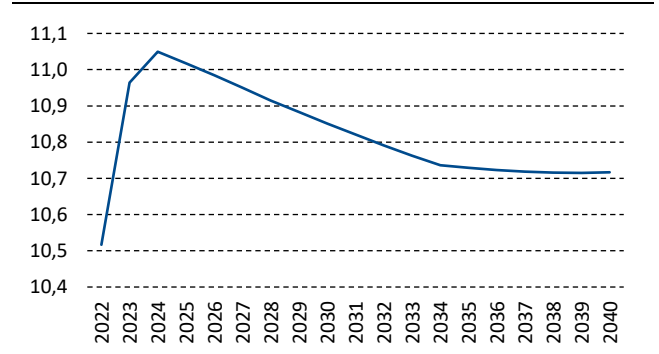
Pramen: data Eurostat, graf MPO

Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (v PPS, EU27=100)

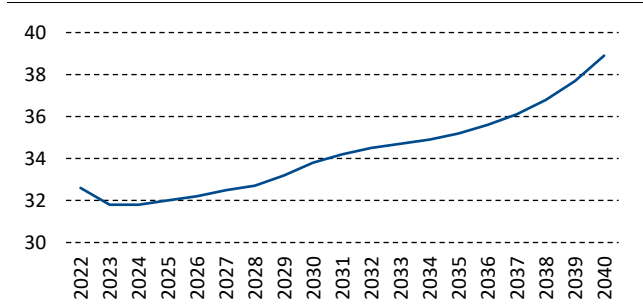
Pramen: data ČSÚ, graf MPO
Pozn.: Hl. m. Praha: 2012: 185,0; 2022: 207,0

Populační projekce (mil. osob)

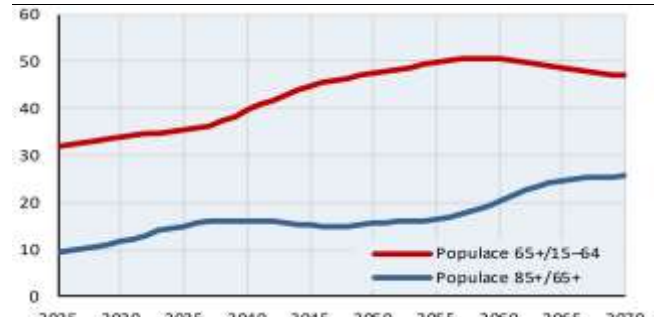
Pramen: data Eurostat, graf MPO

Předpokládaný poměr závislosti ve stáří (obyvatelstvo 65 let a více k populaci 15 až 64 let, v %)

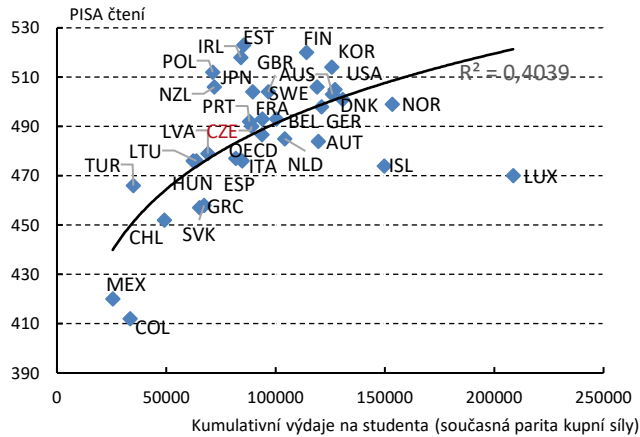
Pramen: data Eurostat, graf MPO

Demografické míry závislosti (v %)

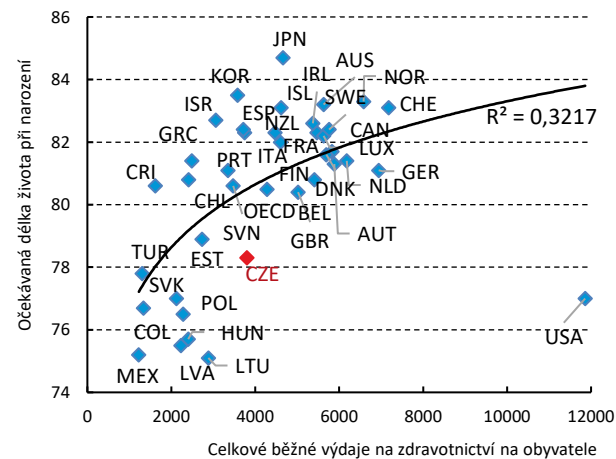
Pramen: MF ČR (2023): Fiskální výhled České republiky (listopad 2023)

Výsledky ve výzkumu PISA (čtenářská gramotnost) 2018 ve věku 15 let a kumulativní výdaje na žáka ve věku 6 až 15 let, rok 2019 (průměrné skóre; USD v PPS)

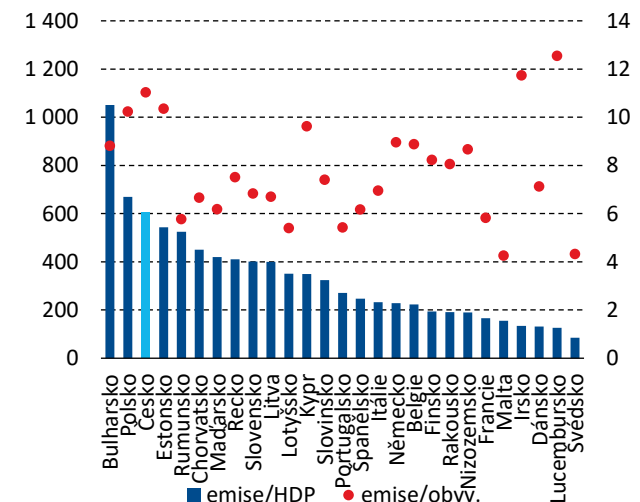
Pramen: OECD (Education at a Glance – database)
Poznámka: všechny údaje za Kostariku nejsou k dispozici. Chybí údaje o výdajích za Kanadu, Izrael a Švýcarsko. Chybí výsledky PISA ve čtení pro Slovinsko

Očekávaná délka života při narození a celkové běžné výdaje na zdravotnictví na obyvatele, rok 2020

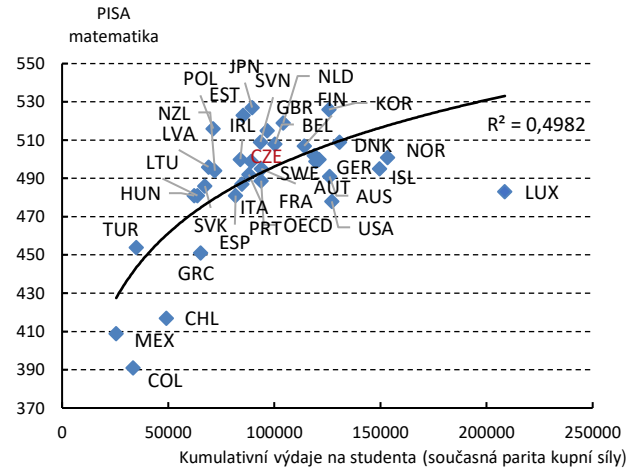
Pramen: OECD (Health Statistics – database)
Poznámka: Údaje o výdajích v Izraeli, Japonsku, Litvě a Švédsku jsou předběžné. Hodnota za Nový Zéland je odhadovaná. Očekávaná délka života v Spojeném království a v Japonsku je odhadovaná. Turecká střední délka života je uvedena pro rok 2019

Celkové emise skleníkových plynů v roce 2022 (kt CO₂ ekvivalent)

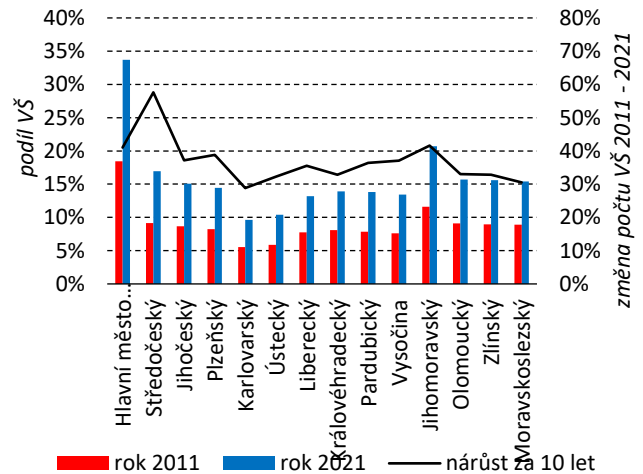
Pramen: Evropská environmentální agentura (EEA), graf: MPO

Výsledky ve výzkumu PISA (matematická gramotnost) 2018 ve věku 15 let a kumulativní výdaje na žáka ve věku 6 až 15 let, rok 2019 (průměrné skóre; USD v PPS)

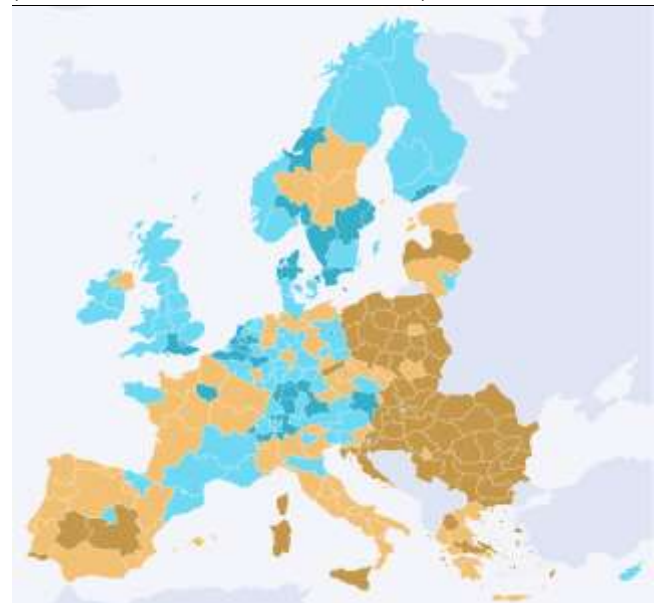
Pramen: OECD (Education at a Glance – database)
Poznámka: Všechny údaje za Kostariku nejsou k dispozici. Chybí údaje o výdajích za Kanadu, Izrael a Švýcarsko

Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním podle krajů

Pramen: ČSÚ – SLDB, graf: MPO

Inovační index v regionech EU, 2023 (modrá – silní inovátoři, hnědá – slabí inovátoři)

Pramen: Regional Innovation Scoreboard, EK

Mezinárodní vnímání České republiky

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Česká republika čelí podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) střednědobým a dlouhodobým vysokým fiskálním tlakům, které ohrožují dlouhodobou udržitelnost veřejných financí. Česká republika by proto měla podniknout kroky na straně výdajů i příjmů veřejných rozpočtů, aby se uzavřely očekávané budoucí mezery ve veřejných rozpočtech. Do budoucna bude podle OECD stárnutí populace znamenat nárůst veřejných výdajů na důchody, zdravotnictví a dlouhodobou péči, což výrazně zvýší poměr dluhu k HDP. Bez reformy bude třeba významné zvýšení fiskálních příjmů, aby se vyrovnaly nárůstu výdajů. Zvýšení efektivity ve

veřejném sektoru a pokračování v boji proti korupci by také pomohlo omezit nárůst veřejných výdajů. Podle OECD existuje prostor pro revizi daňového systému, aby lépe odpovídal ekonomickým, environmentálním a společenským cílům. Daňové zatížení práce je vysoké kvůli významným příspěvkům na sociální zabezpečení. Daně z příjmů fyzických osob zůstávají nízké a jsou pouze slabě progresivní. Existuje silná závislost na snížených sazbách DPH, které se ukázaly být špatně cílené na boj proti chudobě. Na druhou stranu, environmentální daně a daně z nemovitých věcí, které méně ohrožují hospodářský růst, jsou v České republice nízké.³⁸

Zjištění OECD

Doporučení OECD

Fungování trhu produktů a trhu práce

- Postupy pro získání stavebních povolení a zahájení podnikání jsou složité a zdlouhavé, což brzdí podnikatelskou iniciativu a zelenou transformaci.
- Zjednodušit povoloovací procesy a předpisy ve stavebnictví, zkrátit dobu a počet procedur potřebných pro zahájení podnikání.

Digitální transformace

- Data ukazují na vysokou úroveň základních digitálních dovedností. Přesto ekonomice chybí specialisté na informační a komunikační technologie, podíl žen v oboru ICT je obzvláště nízký. České firmy pomalu přijímají sofistikovanější technologie, v rámci zemí EU ovšem zaostávají v používání umělé inteligence a velkých dat, což brzdí jejich digitální transformaci.
- Posílit specializované digitální a IT dovednosti modernizační vzdělávání, včetně odborného vzdělávání a přípravy, lépe ho přizpůsobit vzdělávání dospělých.
- Zvýšit financování a kapacity pro podporu investic do digitální infrastruktury a technologií.
- Pokračovat v rozvíjení eGovernmentu a nabízet školení místním veřejným činitelům.
- Pokrytí sítěmi velmi vysoké kapacity je nízké a přístup k vysokokapacitní síti nebo gigabitové síti je nerovnoměrný napříč regiony a městy. Kvalitu veřejné správy by bylo možné posílit větším využíváním digitálních technologií a e-governmentu.

Inkluze, sociální ochrana a stárnutí

- Stárnutí populace povede v budoucnosti k nárůstu veřejných výdajů. Přesto čeští pracovníci odcházejí do důchodu příliš brzy.
- Pokračovat ve zvyšování důchodového věku a úžeji jej svázat se zvyšováním délky života. Měl by být také zvýšen minimální věk pro předčasný důchod.
- Péče o malé děti a jejich možnost umístění v předškolních zařízeních má velký vliv na aktivitu matek na trhu práce. Rozdíl v odměňování mezi pohlavími je významný. Rodinné peněžní dávky a daňové úlevy jsou štědré, ale přístup k vysoce kvalitní veřejné podpoře péče o děti je nízký, zejména pro děti do tří let.
- Nadále rozšiřovat nabídku cenově dostupných a vysoce kvalitních zařízení pro péči o děti. Snížit nediferencované rodinné peněžní dávky.

Klimatická tranzice

- Rozsáhlé využívání uhlí pro výrobu elektřiny a vytápění přispívá k vysokým emisím skleníkových plynů. Závislost na těžkém průmyslu společně se staršími a špatně izolovanými obydlími činí českou ekonomiku vysoce energeticky náročnou.
- Rozšířit investice do obnovitelných zdrojů energie a zdrojů s nízkými emisemi a podpořit energetickou účinnost, zejména v rezidenčním sektoru, včetně využití financování z NextGenerationEU.
- Současné environmentální politiky se zpříšňují, aby účinně omezily emise. Množství vyprodukovaného CO₂ patří mezi nejvyšší v OECD. Na různá paliva jsou uplatňovány daňové výjimky, což snižuje ceny pro koncové uživatele a omezuje podněty k úspoře energie nebo přechodu na čistší paliva.
- Zavedení explicitní ceny uhlíku (s předem oznámenou cenovou trajektorií) pro pokrytí všech emisí v sektorech mimo EU ETS (systém obchodování s emisemi EU).

Evropská komise

Evropská komise v rámci svého Country Reportu³⁹ prozkoumala současný stav české ekonomiky a průběh realizace českého Národního plánu obnovy. V rámci této zprávy Komise konstatuje, že český plán pro oživení a odolnost se zaměřuje na řešení klíčových problémů souvisejících s digitální a ekologickou transformací, vzděláváním a trhem práce, veřejnou správou, podnikatelským prostředím, výzkumem a inovacemi a zdravotnictvím. Plán pro oživení a odolnost Česka obsahuje opatření, která mají řešit řadu strukturálních problémů.

Kromě reformem a investic v rámci Národního plánu obnovy by Česku přineslo prospěch:

- zajištění udržitelnosti veřejných financí, včetně důchodového systému, a to řešením problémů spojených se stárnutím obyvatelstva a zvýšením příjmu z periodických daní z nemovitých věcí,
- zlepšení podnikatelského prostředí a konkurenceschopnosti hospodářství posílením kapacit veřejné správy, podporou investic do výzkumu, vývoje a inovací, zlepšením přenosu technologií z akademické sféry do podniků, podporou zakládání spin-offů a začínajících podniků, zajištěním regulačního prostředí příznivého pro podnikání a zlepšením přístupu podniků k nebankovnímu financování prostřednictvím podpory tržního financování na kapitálových trzích a zvýšením soukromého financování s podporou Národní rozvojové banky a širším využitím finančních nástrojů,

Mezinárodní měnový fond

Podle článku IV. Stanov Mezinárodního měnového fondu (MMF) pořádá MMF bilaterální jednání se členy, obvykle každý rok. V hodnocení Výkonné rady MMF z ledna 2024⁴² výkonní ředitelé ocenili orgány České republiky za to, že udržely makroekonomickou a finanční stabilitu v náročných podmínkách a uvítali očekávané hospodářské oživení v roce 2024. Vzhledem ke zvýšeným rizikům zpomalení výhledu vyzvali k zachování obezřetné kombinace makroekonomických politik s cílem zajistit cenovou stabilitu a pokračování v provádění nezbytných strukturálních reformem s cílem usnadnit ekologickou a digitální transformaci hospodářství.

Podle názoru MMF je třeba fiskální obezřetnosti a vzhledem k nejistým vyhlídkám je třeba zůstat flexibilní k podpoře úsilí k dosažení střednědobého rozpočtového cíle. Je nutné chránit nejzranitelnější osoby a zavázat se k reformám důchodového systému.

- ulehčení trhu práce řešením nedostatku pracovníků a zvýšením účasti žen, starších pracovníků, ukrajinských uprchlíků a neformálních pečovatелů, řešením nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi, zjednodušením uznávání zahraničních kvalifikací, zvýšením účasti na vysokoškolském vzdělávání a zlepšením inkluзивity a prostupnosti vzdělávacího systému a zatraktivněním učitelského povolání,
- posílení sociálního začleňování pomocí větší nabídky bydlení a řešením regionálních rozdílů v přístupu k sociálním službám a základní infrastruktuře,
- urychlení zelené transformace, zejména prostřednictvím pokračování v opatřeních k dekarbonizaci hospodářství; snížení nákladů na energii na podporu konkurenceschopnosti průmyslu urychlením zavádění obnovitelných zdrojů energie, modernizací energetické sítě, zvýšením kapacity ukládání energie a zlepšením energetické účinnosti a podpory zavádění oběhových obchodních modelů.

Konkrétní specifická doporučení Evropské komise jsou součástí tzv. doporučení pro jednotlivé členské státy (Country Specific Recommendations)⁴⁰, jejichž plnění je průběžně vyhodnocováno,⁴¹ a jsou úzce provázána se zjištěními v Country Reportu a souvisejí mj. s Národním programem reformem České republiky a s Konvergenčním programem České republiky.

Podle vyhodnocení MMF je český finanční sektor odolný a banky jsou dobře kapitalizované, likvidní a ziskové, a zároveň kvalita aktiv zůstává silná. Zlepšila se oblast dohledu založeného na rizicích a je vítána snaha o posílení záruk proti rizikům v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu.

Řešení strukturálních výzev vyplývajících z demografické dynamiky země a globální transformace energetiky budou zásadní pro udržení udržitelného růstu. Strukturální reformní politiky by měly usnadňovat přerozdělování pracovních sil a kapitálu, a pokrok v technologických inovacích na podporu hospodářské transformace, mimo jiné směrem k ekologičtější a digitalizovanější ekonomice. Dekarbonizační strategie je vnímána kladně a je třeba pokračovat v úsilí o splnění klimatických cílů země.

Rating České republiky

Ratingy poskytují ratingové agentury, které se specializují na hodnocení úvěrového rizika. Kreditní ratingy jsou vpředhledící indikátory (názory ratingových agentur), které odrážejí schopnost a ochotu vydavatelů dluhu, jako jsou korporace nebo vlády, splácet své finanční závazky včas a v plné výši včetně úroků. Poskytují univerzální a transparentní globální pohled pro investory a další účastníky finančních trhů, zejména korporace a vlády, ohledně kredibility emitentů dluhu. Ratingy jsou jedním z mnoha faktorů, které investoři berou v potaz během svých rozhodovacích procesů.

Ratingové agentury vyhodnocují dostupné aktuální a historické informace a posuzují potenciální dopad předvídatelných budoucích událostí. Při hodnocení může agentura zohlednit např. očekávané vzestupy

a pády v průběhu hospodářského cyklu. Zatímco výhledové názory ratingových agentur mohou být užitečné pro investory a účastníky trhu, kteří přijímají dlouhodobá nebo krátkodobá investiční a obchodní rozhodnutí, úvěrové ratingy nejsou zárukou, že se investice vyplatí nebo že nedojde k selhání. Úvěrové ratingy ovšem mohou usnadnit proces vydávání a nákupu dluhopisů a jiných dluhových emisí tím, že poskytují efektivní, široce uznávané a dlouhodobé měření relativního úvěrového rizika. Ratingy tak zlepšují efektivitu kapitálového trhu. Poskytují transparentní a nezaujaté informace, které nejsou pouze výhledové, ale jsou standardizované a konzistentní. Česká republika je dle předních ratingových agentur hodnocena příznivě, s velmi silnou schopností dostát finančním závazkům a se stabilním výhledem⁴³.

Rating České republiky pro dlouhodobé závazky v zahraniční měně dle jednotlivých agentur

	1992	1993	1994	1995	...	1997	1998	...	2002	2003	...	2005	...	2007	2008	...	2011	...	2018	2019	...	2024
Moody's	Ba1	Baa3	Baa2	Baa1	...	Baa1	Baa1	...	A1	A1	...	A1	...	A1	A1	...	A1	...	A1	Aa3	...	Aa3
S&P's	–	BBB	BBB+	A	...	A	A-	...	A-	A-	...	A-	...	A	A	...	AA-	...	AA-	AA-
Fitch	–	–	–	A-	...	BBB+	BBB+	...	BBB+	A-	...	A	...	A	A+	...	A+	...	AA-	AA-	...	AA-

Pramen: ČNB: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/srovnavaci-tabulka/

Pozn.: tři tečky znamenají stabilitu ratingu

Seznam všech sledovaných indikátorů⁴⁴

Oblast	Význam	Název	Jednotka	Hodnota	Rok	Zdroj
Strategie	Vrcholový	HDP na obyvatele ve standardu kupní síly (index EU=100)	index	91	2023	Eurostat
	Obecný	European Commission konvergenční (Maastrichtská) kritéria, plnění	ano/ne	ano	2024	MF
	Obecný	OECD Better Life Index	index	oblasti	2023	OECD
	Obecný	IMD World Competitiveness Ranking	index	oblasti	2024	IMD.org
	Obecný	European Commission Digital Economy and Society Index	index	oblasti	2024	EK
	Obecný	European Commission European Innovation Scoreboard	index	oblasti	2024	EK
	Obecný	European Commission Single Market Scoreboard	index	oblasti	2022	EK
	Obecný	World bank Business-Ready	index	oblasti	2024	Světová banka
	Obecný	Ipsos Nation Brands Index	index	oblasti	2023	Ipsos
1.1 Lidský kapitál (vzdělávání, trh práce, zdraví)	Strategický	Testy PISA: Matematická gramotnost a Čtenářská gramotnost	body	M=487; Č=489	2022	OECD
	Strategický	Podíl absolventů VŠ ve STEM oborech	%	15,8	2022	Eurostat
	Strategický	Podíl cizinců mezi studenty doktorských programů vzdělávání	%	28,2	2023	EK, ČSÚ
	Strategický	Podíl skills mismatch	%	32,1	2024	OECD
	Strategický	Rozdíl míry zaměstnanosti bezdětných žen (25–49 let) a míry zaměstnanosti žen (25–49 let) s nejmladším dítětem do 6 let věku	%	45	2023	Eurostat
	Strategický	Digitální ekonomika, DESI composite index část Lidské zdroje	index	45,6	2022	EK
	Strategický	Délka života ve zdraví	roky	62	2023	Eurostat
	Doplňující	Matematika v maturitní zkoušce (podíl volby předmětu)	%	18,2	2024	CZVV
	Doplňující	Vzdělávání dospělých LLL upskill/reskilling	%	9,9	2023	Eurostat
	Doplňující	Podíl zkrácených úvazků	%	6,9	2023	Eurostat
	Doplňující	Přísinnost ochrany zaměstnání	index	3,03	2019	OECD
	Doplňující	Poměr příspěvků na sociální zabezpečení k příjmu	%	38,2	2022	Eurostat
Doplňující	Podíl obézních obyvatel dle BMI přiblížit úrovni průměru EU	%	19,3	2019	Eurostat	
1.2 Výzkum, vývoj a ino- vace	Strategický	European Innovation Scoreboard – Summary Innovation Index	index	82	2023	EK
	Strategický	Podíl institucionální podpory a účelové podpory ze státního rozpočtu	%	-	-	-
	Strategický	Podíl financí na VaV z privátních zdrojů	%	1,3	2022	EK
	Strategický	Podíl vysoce citovaných publikací (podíl publikací v 10 % nejcitovanějších publikací)	%	10,6	2022	WoS InCities
	Strategický	Celkový počet ERC grantů na tisíc výzkumných pracovníků ve vládním a VŠ sektoru	počet	1,57	2022	eCORDA
	Doplňující	Regional Innovation Scoreboard	index	-	2023	EK
	Doplňující	Eco-innovation index	index	110,98	2022	EK
Doplňující	Podíl financí na VaV z evropských kompetitivních unijních programů	%	-	-	-	

Oblast	Význam	Název	Jednotka	Hodnota	Rok	Zdroj
1.3 Digitalizace a informační koncepce	Strategický	DESI Digitální veřejné služby pro občany	index	76,33	2024	EK
	Doplňující	DESI Digitální veřejné služby pro podnikatele	index	83,75	2024	EK
	Doplňující	DESI Digitální veřejné služby pro uživatele e-Governmentu	%	76,7	2024	EK
1.4 Fungující a efektivní regulace, podnikatelské prostředí	Strategický	Překážky pro vstup firem na trh a konkurenci PMR	index	1,14	2024	OECD
	Strategický	Zátěž vládní regulace, Single Market Scoreboard	hodnota	3,2	2022	EK
	Strategický	Podnikatelské prostředí a investiční klima (B-Ready)	hodnota	-	2024	Světová banka
	Doplňující	Úroveň efektivní průměrné korporátní daňové sazby	%	18,3	2023	OECD
	Doplňující	Index klientelistického kapitalismu (podíl majetku "Crony" kapitalistů na HDP)	%	15,0	2023	FT
1.5 Kvalita veřejných institucí	Strategický	Vládní efektivnost, World Governance Indicator	index	81,13	2022	Světová banka
	Doplňující	OECD Public Integrity Indicators – Předpisy o transparentnosti vlivu politiky	hodnota	21	2022	OECD
	Doplňující	OECD Public Integrity Indicators – Ochrany proti střetu zájmů v praxi	hodnota	4	2022	OECD
	Doplňující	OECD Public Integrity Indicators – Lobbyingové záruky v praxi	hodnota	1	2022	OECD
	Doplňující	Podíl zaměstnanců ve vládních institucích k celkové zaměstnanosti	%	17,9	2023	ČSÚ
	Doplňující	Podíl investic (ÚSC a DSO) na celkovém rozpočtu (ÚSC a DSO)	%	-	2024	MF
	Doplňující	Právní stát (World Justice Project) přiblížit na úroveň vyspělých zemí	index	0,73	2023	worldjustice
2.1 Energetická infrastruktura a dekarbonizace	Strategický	Dovozní závislost (podíl čistého dovozu a celkového množství energie)	%	42	2022	Eurostat
	Strategický	Podíl fosilních paliv na spotřebě primárních energetických zdrojů	%	70	2022	Eurostat
	Strategický	Energetická náročnost tvorby hrubé přidané hodnoty	MJ/PPS	5,4	2022	Eurostat
	Strategický	Emise skleníkových plynů	Mt CO ₂ eq	121	2022	ČHMÚ
	Doplňující	Emise CO ₂ na jednotku hrubé přidané hodnoty	kg/1000Kč	20,6	2021	SDG data
	Doplňující	Soběstačnost v dodávkách elektřiny (podíl hrubé výroby a hrubé spotřeby el.)	%	119	2022	Eurostat
	Doplňující	Konečná spotřeba energie	PJ	1015	2022	Eurostat
	Doplňující	Konečné ceny elektřiny pro průmysl a domácnosti	USD PPP/MWh	357 a 370	2022	OECD IEA
	Doplňující	Konečné ceny plynu pro průmysl a domácnosti	USD PPP/MWh	137 a 181	2022	OECD IEA
	Doplňující	Podíl energetiky na veřejných výdajích na výzkum a vývoj	%	4,6	2022	MPO a ČSÚ
Doplňující	Podíl obnovitelných zdrojů energie na hrubé konečné spotřebě energie	%	18,2	2022	Eurostat	

Oblast	Význam	Název	Jednotka	Hodnota	Rok	Zdroj
2.2 Dopravní infrastruktura	Strategický	Silniční doprava – délka (dálniční sítě)	km	1 363	2022	Eurostat
	Strategický	Železniční doprava – délka VRT	km	0	2022	Eurostat
	Strategický	Počty nabíjecích stanic	počet	2 392	2024	MPO
	Doplňující	Silniční doprava – počet smrtelných nehod na počet obyvatel (bezpečnost)	%	0,005	2022	Eurostat
	Doplňující	Železniční doprava – elektrizace železnic mimo VRT	km	3 234	2022	MD
	Doplňující	Železniční doprava – incidence událostí na počet obyvatel (bezpečnost)	%	0,001	2022	Eurostat
2.3 Digitální infrastruktura, ek. a společnost	Strategický	Digitální ekonomika, DESI composite index část Konektivita	index	52,69	2022	EK
	Doplňující	Digitální ekonomika a společnost – přístup k internetu	%	92,8	2023	Eurostat
	Doplňující	Digitální ekonomika a společnost – pokrytí 5G	%	70,0	2024	EK
2.4 Ekonomická bezpečnost a obchodní strategie	Strategický	Podíl vládních výdajů na obranu	%	2,0	2024	NATO
	Strategický	Podíl domácí přidané hodnoty v exportu	%	61,6	2020	OECD
	Doplňující	Metodika problematických závislostí v mezinárodním obchodě	ano/ne	ne	2024	MPO
	Doplňující	Metodika přehledu kritických vstupů pro vybraná průmyslová odvětví	ano/ne	ne	2024	MPO
	Doplňující	Stanovení kritérií pro určování kritických technologií	ano/ne	ne	2024	MPO
	Doplňující	Spolupráce se strat. partnery, odstraňování překážek na vnitřním trhu	ano/ne	ano	2024	MPO
2.5 Surovinová bezpečnost a oběhové hospodářství	Strategický	Snížení spotřebovaného surového materiálu na obyvatele	tun ročně	18,7	2022	Eurostat
	Doplňující	Schválená průzkumná území k výskytu kritických a strategických surovin	počet	-	2024	MPO
	Doplňující	Přírůstek objemu potvrzených zásob kritických a strategických surovin	objem	-	2024	MPO
	Doplňující	Míra oběhového využívání materiálů	%	12	2022	Eurostat
	Doplňující	Podíl obyvatel napojených na vodovod pro veřejnou potřebu	%	95,6	2022	Eurostat
	Doplňující	Stupeň integrované správy vodních zdrojů	%	80	2021	SDG data
3. Industrializace s přidanou hodnotou	Strategický	Podíl OSVČ, kteří mají zaměstnance v rámci segmentu OSVČ	%	14,0	2023	Eurostat
	Strategický	Podíl high-tech obchodu na celkovém zahraničním obchodu	%	18,4	2023	Eurostat
	Strategický	Celková připravená plocha pro strategické investice	ha	0	2023	MPO
	Doplňující	Podíl high-tech průmyslu a znalostně náročných služeb na HDP	%	4,5	2023	ČSÚ
	Doplňující	Plocha pro strategické investice	ha	-	2024	MPO
4. Financování	Doplňující	Rating České republiky (S&P, Moody's, Fitch)	známka	Aa3; AA; AA-	2024	MF
	Doplňující	Udržitelnost důchodového systému (podíl příjmů a výdajů v prvním pilíři)	%	90	2023	MPSV
	Doplňující	Atraktivita pro investory Venture Capital & Private Equity	index	64,10	2023	EK

Vzhled Karty opatření

Karta opatření		
1	Oblast	
2	Strategický cíl	
3	Specifický cíl	
4	Název opatření	
5	Popis opatření	
6	Řešený problém	
7	Intervenční logika	
8	Gestor	
9	Časové milníky a způsob ověření dosažení výsledku	
10	Typ opatření	
11	Náklady a přínosy	
12	Územní dimenze	

Poznámky pod čarou

- ¹ <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-growth-report/>
- ² Inflation Reduction Act: <https://www.energy.gov/lpo/inflation-reduction-act-2022>
- ³ “dual carbon” targets: <https://asiasociety.org/policy-institute/china-climate-introduction-weaving-chinas-climate-policy-tapestry>
- ⁴ European Green Deal: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_cs
- ⁵ Fit for 55: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>
- ⁶ Průmyslový plán Zelené dohody (Green Deal Industrial Plan): https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_23_510
- ⁷ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1686c758-en/1/3/3/index.html?itemId=/content/publication/1686c758-en&csp=fc80786ea6a3a7b4628d3f05b1e2e5d7&itemIGO=oecd&itemContentType=book>
- ⁸ <https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/CZE>
- ⁹ Fiskální výhled České republiky (listopad 2023). Ministerstvo financí ČR, odbor Hospodářská politika, listopad 2023. Dostupné na <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2023/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2023-53585>
- ¹⁰ <https://www.cr2030.cz/strategie/>
- ¹¹ *Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti* (2020), Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Cenia, Český statistický úřad – smyslem hodnotící zprávy je poskytnout informace o dosažených výsledcích, tedy pokroku v dosahování cílů Strategického rámce Česká republika 2030; dostupné na: <https://www.cr2030.cz/wp-content/uploads/2022/02/ZPRA%CC%81VA-O-KVALITE%CC%8C-Z%CC%8CIVOTA-A-JEJI%CC%81-UDRZ%CC%8CITELNOSTI.pdf>
- ¹² *2. zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti* (2024), Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Cenia, Český statistický úřad; dostupné na: <https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2024/03/2.-zprava-o-kvalite-zivota.pdf>
- ¹³ <https://vyzkum.gov.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=866015>
- ¹⁴ https://www.ris3.cz/sites/default/files/2023-07/A_RIS3-Strategie_aktu%C3%A1ln%C3%AD.pdf
- ¹⁵ <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Zprava-o-realizaci-NPR-2022.pdf>
- ¹⁶ <https://vlada.gov.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Zprava-o-realizaci-NPR-2023.pdf>
- ¹⁷ <https://www.tacr.cz/projekt-inka-vysledky-mapovani-inka2/>
- ¹⁸ Teze HS: https://mmr.gov.cz/getmedia/4703af96-bbb7-4fda-8c6d-c5cdfa446526/Teze_Hospodarske_strategie_2020_2030.pdf.aspx
- ¹⁹ Národní plán obnovy: <https://www.planobnovy.cz/>
- ²⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>
- ²¹ https://www.imd.org/entity-profile/czech-republic-wcr/#_yearbook_Economic%20Performance
- ²² <https://digital-decade-desi.digital-strategy.ec.europa.eu/datasets/desi/charts>
- ²³ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en
- ²⁴ https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/countries/czechia_en
- ²⁵ <https://www.worldbank.org/en/businessready>
- ²⁶ <https://www.oecdbetterlifeindex.org/#/11111111111>
- ²⁷ <https://www.ipsos.com/en/search?search=Anholt+Ipsos+Nation+Brands+Index>
- ²⁸ Eurostat, 2022.
- ²⁹ Dle PISA je naše čtenářská gramotnost průměrná, ale v matematické a přírodovědné gramotnosti jsme nad průměrem zemí OECD. Avšak vývoj výsledků českých žáků má pomalý, vytrvale klesající trend.
- ³⁰ <https://www.edu.cz/strategie-msmt/s2030/>
- ³¹ <https://www.edu.cz/strategie-msmt/dlouhodobé-zamery-cr-a-kraju/dz-cr-2023-2027/>
- ³² <https://www.edu.cz/strategie-msmt/mladez-v-pohybu-a-ve-zdravi-2024-2028/>
- ³³ [Strategické dokumenty | Databáze strategií - portál pro strategické řízení \(databaze-strategie.cz\); koncepce2025.pdf \(nzip.cz\); Prezentace aplikace PowerPoint \(gov.cz\).](#)
- ³⁴ Průmysl definován dle klasifikace NACE. Údaje vycházejí z databáze národních účtů Eurostat.
- ³⁵ V současnosti se pro určení způsobilosti využívá ukazatel HDP na obyvatele.
- ³⁶ Návrhy NERV.
- ³⁷ Návrhy NERV.
- ³⁸ OECD (2013): OECD Economic Surveys: Czech Republic 2023; <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e392e937-en/1/2/1/index.html?itemId=/content/publication/e392e937-en&csp=c8eb46cbbb2e6de12cd597479833eb72&itemIGO=oecd&itemContentType=book>
- ³⁹ https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/facc4bb2-4e1b-471f-998e-6895c4091e3c_en?file-name=SWD_2024_603_1_EN_Czechia.pdf a <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52024SC0603&qid=1721888234222>
- ⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0603&qid=1721890876536>
- ⁴¹ https://ec.europa.eu/economy_finance/country-specific-recommendations-database/
- ⁴² <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/01/25/pr2426-czech-republic-imf-executive-board-concludes-2023-article-iv-consultation>
- ⁴³ <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/rozeni-statniho-dluhu/zakladni-informace/rating>
- ⁴⁴ Kde je to relevantní, bude indikátor sledován i na regionální úrovni